

Bok og Bibliotek

Nr. 5. 2013

Kreativ bruk av hyller

Portrettet: Merethe Lindstrøm

Hamsun og «Nirvanas bulder»

Nyhet!

UTVID ÅPNINGSTIDEN MED DØGNBIBLIOTEKET

Bibliotek-Systemer har introdusert «døgnbiblioteket», et system hvor biblioteket kan være åpent selv om det er ubetjent. Døgnbiblioteket tilbyr selvbetjening og utvidede åpningstider for brukerne av biblioteket.

Systemet er et attraktivt supplement til eksisterende løsning som gir muligheter til lengre åpningstider, flere besøkende og bedre utnyttelse av bibliotekets fasiliteter. Et utvidet bibliotektilbud oppleves svært positivt og tidsriktig av lånerne. Nasjonale og lokale lånekort gir adgang til tilbudet.

«Det åpne bibliotek», Larvik biblioteks avdeling i Stavern, har installert denne løsningen. De har åpent alle dager fra 06.00 til 22.00, til glede for sommergjester, studenter og befolkningen forøvrig som nå kan besøke biblioteket og låne bøker når det passer dem.

Les mer om løsningen på bibsyst.no

1

2

3

4

5

- 1 Sett inn ditt lånekort og tast pinkode
- 2 Systemet registrerer og tar bilde når du går inn
- 3 Finn bøkene du vil låne i hyllene
- 4 Gå til selvbetjeningsenhet for «lån», «levering» og «mine sider»
- 5 Bruk lånekortet og lån det du ønsker på selvbetjeningsenheten

BIBLIOTEK®
SYSTEMER A.S

bibsyst.no
e-post: firmapost@bibsyst.no

Innhold

Hovedsaken

Debattskaper eller harmonivokter? Det står skrevet i loven: På biblioteket skal det nå diskuteres fritt. Kanskje også høyløyt. Er biblioteksjef og kommuneledelse klare for det? 10

Bibliotekutvikling

Stavern. Nå kommer det åpne biblioteket..... 7

Bokhylla. Fortsatt et strategisk bibliotekelement..... 24

Birmingham. Europas største folkebibliotek 30

Interesseorgan. Et glimt fra Universitets- og høyskolerådets bibliotekutvalg 32

Rødt bibliotek. På besøk hos Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek.

Skolebibliotek. Kentucky og Norge 64

Bøker og lesing

Litteraturkritikk. Hamsun og «Nirvanas bulder»..... 20

Lyrikk. Olav Kaste – mørke og glemte dikt 34

Forfatterportrettet. Jakten på Merethe Lindstrøm 36

Seriebøker. Et dypdykk i seriebøker 42

Mytologi. Forfattere og alkohol 48

Foreningen !les. Det handler om leseglede 50

Debutant – med braksuksess..... 54

Salongkultur. Kvinnefrigjøring i private litteraturhus 60

Meninger og innspill

Professor'n. Kompetanse og profesjonsutdanning – ende en gang . . 8

Kulturpolitikk – etter Kulturløftet 52

Plinius. Arena for debatt 58

Litt av hvert

Festivalkalender. 69

Fotokonkurranse: Årets bibliotekbilde 72

DET ÅPNE BIBLIOTEK

Det åpne bibliotek – suksessen for personale og politikere!

Hvorfor ikke gi brukerne mulighet til å benytte alle av bibliotekets tilbud på de tidspunktene som passer dem best?

Løsningen Det åpne bibliotek – *smartbranch 100* – gir bibliotekene mulighet til å utnytte de eksisterende lokaler - og holde åpent utenfor alminnelig åpningstid uten personale.

De glade og tilfredse brukerne gir personalet et positivt løft i hverdagen - stigende benyttelse og stigende tilfredshet er to av de beste kjennetegnene i de kommunene og bibliotekene som allerede benytter løsningen.

Suksesskriteriene er åpenbare: en utvidelse av åpningstidene gir flere brukere og dermed stigende utlånstall - målbare tall, som enhver kommune og bibliotek kan se verdien av.

Det mer tilgjengelige biblioteket skal selvfølgelig ses på som et supplement til bibliotekets eksisterende løsninger – åpningstid som er bemannet med bibliotekets faglige personale for å hjelpe lånerne.

Virker sammen med alle biblioteksystemer!

Vår løsning kan integreres med alle biblioteksystemer. Vi har sammen med Bibliotheca levert mer enn 150 løsninger til biblioteker i Norge, Danmark, Sverige og Finland... og flere er på vei!

Høgskolen i Gjøvik velger Åpent Bibliotek fra Axiell

Klaus Jøran Tollan, Bibliotekleder fra Høgskolen i Gjøvik uttaler følgende om valget av Det åpne bibliotek fra Axiell:

"En kombinasjon av bemannet og ubemannet åpningstid gir Høgskolens studenter og ansatte, større valgmuligheter og et bedre bibliotektilbud.

Vi valgte 'Det Åpne Bibliotek' fordi løsningen gjør dette mulig ... siden vi i 2010 tok i bruk Bibliothecas RFID-løsning, var det naturlig for oss å gå videre på et samarbeid med Axiell og Bibliotheca."

Se mer på axiell.dk/openlibrary

AXIELL

Debattskaper eller harmonivokter?

17. juni 2013 ga Stortinget folkebibliotekene en ny rolle. Fra før har bibliotekene hatt som oppgave å fremme «opp-lysning, utdanning og annen kulturell virksomhet.» I formålsparagrafen til folkebibliotekloven slås det nå også fast at de skal «være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.»

Det er ingen liten ambisjon som signaliseres her. Offentlig meningsbrytning, bruk av ytringsfriheten i praksis, er en bærebjelke i et liberalt demokrati. Geir Vestheim, som har forsket på bibliotekpolitikken historie, sier at endringen gjør biblioteket til et sentrum for den åpne og kritiske offentlige samtalen i kommunene.

– Det er et signal i loven til bibliotekene om å være aktive og synlige, om ikke å være redde for å skape debatt

og ta opp kontroversielle temaer. Poenget er at bibliotekene skal legge til rette for og gjøre det mulig å føre en kritisk og demokratisk samfunnsdebatt. De er en del av den institusjonelle strukturen for å få det til, sier Vestheim, som er professor ved Høgskolen i Telemark.

Det er biblioteksjefen som må fylle den nye rollen som debattarena med innhold. Hva skal debatteres og diskuteres, hvordan appellere til et bredt publikum? Ikke minst presser spørsmålet om uavhengighet seg raskt på. Hvor fri kan en biblioteksjef være når hun samtidig er en kommunalt ansatt?

Vi har invitert landets biblioteksjefer og rådmenn til å mene noe om denne nye bibliotekfunksjonen. Les hovedsaken i denne utgaven av Bok og Bibliotek på s. 10.

Filialene er grunnfjellet i Oslo

Nye Deichman blir ikke bare Oslos nye hovedbibliotek, det blir like mye en nasjonal hundreårseksamen i bibliotekutvikling. Første deleksamen vil være bystyrets behandling av kulturretens skisserte løsninger til hvordan kommunen skal kunne gjøre de pålagte kuttene i kultursektoren i 2014 og årene fram mot 2017. Her pekes det på (konsekvensanalyse 11.10.2013) nedlegging av bibliotekfilialer og kutt i åpningstider, som mulige innsparingstiltak. Skulle det skje, har Oslos kulturpolitikere gitt seg selv strykarakter allerede i første semester.

Det er filialene som er Deichmans grunnfjell i Oslo. Hvis filialer forsvinner eller bygges ned, er det byens innbyggere det går ut over – uansett hvor fint det nye biblioteket i Bjørvika blir.

Odd Letnes

odd.letnes@bokogbibliotek.no

Bok og Bibliotek

Nr. 5. 2013
Årgang 80

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening. Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN
Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER
ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff Ferdigtrykt
Nr. 6 08.11. 05.12.

ABONNEMENT
DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 08

Forsideillustrasjon: Kristine Vintervold

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER
Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

ANNONSEPRISER
Omslagssider kr. 7 900,-
Baksiden kr. 8 900,-
Dobbelside kr. 9 900,-
Helside kr. 6 900,-
1/2 side kr. 4 900,-
1/4 side kr. 3 900,-

Danskene får abonnementstjeneste for e-bøker

» Først kom Spotify med musikk, så kom Netflix med film. Nå er også selskapet Mofibo kommet, som mot et månedlig beløp tilbyr danskene ubegrenset lesing av e-bøker, skriver Berlingske.

Tjenesten er tilgjengelig både på iPod og iPhone, og kan også brukes i utlandet. Ifølge Morten Strunge, som er stifteren og idémannen bak Mofibo, er den også lett å bruke både for barn og eldre.

Strunge, som for noen år siden solgte sin andel av teleselskapet Onfone og tjente minst 100 millioner danske kroner på det, sier at han ønsker å revolusjonere det danske bokmarkedet og gjøre Mofibo til landets ledende e-boktjeneste. I likhet med Spotify og Netflix vil også Mofibo tilby kundene en gratis prøvemåned.

Selv om leselystne danske allerede har tilgang til bibliotekenes e-boktjeneste, E-reolen, mener Mofibo likevel å ha mer å tilby, ikke minst når kundene skal på ferie. Med å ta med Mofibo har kundene fortsatt tilgang på tusener av boktitler også når de reiser ut av landet, mens bibliotekenes tjeneste blir stengt straks låneren drar over grensen.

Mofibo samarbeider med forlagene Lindhart & Ringhof, Gyldendal, Art People og Politikens forlag. Tjenesten ble lansert i sommer og koster etter den gratis prøveperioden abonnentene 99 danske kroner i måneden. ■

Hver fjerde danske har lest en e-bok

» Mens e-boka for bare noen få år siden var et relativt ukjent fenomen for de fleste dansker, har 24 prosent eller 1 million dansker nå prøvd å lese en e-bok. En av årsakene er bibliotekenes, herunder eReolens store innsats for å gi befolkningen mulighet for å låne og lese e-bøker. Det melder Danmarks Biblioteksforening, som viser til en undersø-

kelse målingsinstituttene Epinion og Moos-Bjerre Analyse har gjort for foreningen.

Formann Vagn Ytte Larsen sier at bibliotekforeningen gleder seg over den store utbredelsen e-boka har fått, og at den er med på å øke leselysten hos nye brukere og dermed gjøre Danmark klokere.

Biblioteket – innbyggernes sted

» Biblioteket er borgernes sted, innbyggernes sted – ikke minst i en individualisert og digitalisert verden. Derfor må vi også tenke dem inn i den kommende valgkampen, skriver Steen B. Andersen, leder for Danmarks Biblioteksforening, Region Midtjylland, i Jyllands-Posten.

Andersen skriver at bibliotekene alltid har vært borgerens sted, der alle, uansett inntekt, kunne skaffe seg kunnskap og kulturell innsikt. Nå er bibliotekene også blitt moderne

forsamlingshus, der både foreningslivet, folkeopplysningen og kulturformidlingen foregår. Derfor er det meget viktig fortsatt å holde dem i fokus, mener Andersen.

Nå kommer åpne bibliotek til Norge

I Stavern har de innført åpent bibliotek og mer enn tredoblet åpningstiden. Er vi nå klare for å ta det «danske spranget»?

TEKST OG FOTO: ODD LETNES

I Danmark har de godt over hundre «åpne bibliotek», det vil si bibliotek som har selvbetjent åpningstid i tillegg til ordinære, betjent åpningstid. I Norge har vi så vidt begynt å snuse på konseptet. Larvik biblioteks filial i Stavern er i så måte en pioner på området.

«Det åpne biblioteket» som også det nye konseptet er blitt kalt, er et resultat av et samarbeid mellom Bibliotek-Systemer og Stavern bibliotek. Bibliotek-Systemer var i ferd med å utvikle et opplegg for et åpent bibliotek og trengte et sted å prøve det ut. Larvik var det første biblioteket som prøvde ut BiblioFil, så hva var mer naturlig enn at det også ble dem som prøvde ut «Døgnbiblioteket»?

– Fra å ha en betjent åpningstid på 30 timer per uke, har vi nå til sammen åpent 112 timer, det har gitt brukerne et langt bedre tilbud enn tidligere. Det

Stopp. Alarmen går hvis du prøver å gå ut uten å ha vært innom utlånsautomaten.

har også hevet statusen på biblioteket, sier biblioteksjefen i Larvik, Mette Kristin Gjerdrum.

– På hvilken måte da?

– Vi har kassert for å gjøre samlingen mer aktuell og brukervennlig, vi har sørget for en bedre skilting og jobber stadig med nye utstillinger, som skal gjøre det lettere for brukerne å finne fram når biblioteket er ubetjent, sier Gjerdrum og legger til at de har fått innført innleverings- og utlånsautomat, at samlingen her har fått RFID-brikker, og at oppmerksomheten rundt filialen har økt betraktelig. Alt i alt har dette hevet statusen og rustet opp biblioteket.

Det første biblioteksjefen gjorde etter at ideen var sådd i mai, var å presentere saken for rådmannen og politikerne i kommunen, siden utvidelsen ville kreve store utgifter innenfor årets budsjett. I tillegg var det viktig å gi politikerne et eierskap til den nye løsningen.

– Politikerne tente på ideen, og da var det bare å gå i gang. Vi fokuserte på de positive gevinstene og 12. september kunne vi innvie det nye biblioteket.

– Det er mye å tenke på når en selvbetjeningsløsning skal på plass, for eksempel innloggingssystem ved ytter-

Overblikk. Overvåkningskameraer er en del av utstyret i et åpent bibliotek.

Fornøyd. Biblioteksjef i Larvik, Mette Kristin Gjerdrum.

døra, portaler for tyveriforsikring, programvare for besøksstatistikk, utlånsautomat og overvåkningskameraer, sier daglig leder ved Bibliotek-Systemer, Ola Thori Kogstad, og legger til:

– Men alt dette ligger komplett i den løsningen vi har kalt «Døgnbiblioteket»

Flere kolleger omkring i landet har allerede tatt kontakt med Gjerdrum for å få vite mer om det åpne biblioteket i Larvik.

– Kom gjerne en tur innom, så skal jeg tegne og fortelle, oppfordrer hun.

Mer informasjon om løsningen i Stavern finnes her:

Bibliotek-Systemer:
<http://www.bibsys.no/>

Larvik bibliotek:
<http://www.larbib.no/>
(Klikk på «Stavern» i den horisontale menyen øverst på siden.)

Verdien av profesjonsutdanning – enda en gang

I juni vedtok Stortinget en endring av formålsparagrafen i Lov om folkebibliotek som, dersom man skal ta den på alvor, øker kravene til profesjonalitet og faglighet hos dem som skal lede kommunale bibliotek. Samtidig har departementet nå sendt ut på høring et forslag til forskrift til lovens krav om at lederen av kommunal bibliotekvirksomhet skal ha bibliotekfaglig utdanning. Om denne forskriften iverksettes, vil det innebære en dramatisk reduksjon av kravene til kommunale biblioteksjeferes faglighet og kompetanse. Snakk om paradoks!

Resultatet av Stortingets behandling av Lov om folkebibliotek på tampen av forrige stortingsperiode er interessant fra en forskersynsvinkel og som et utgangspunkt for refleksjon over bibliotekarenes profesjonelle rolle. Grunnstrukturen i den tidligere lovens formålsparagraf er beholdt. Bibliotekene skal fremdeles ha til oppgave «å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet». Det betyr at norske folkebibliotek fremdeles er forankret i et opplysnings-, kunnskaps- og kulturformidlingsprosjekt – det som har vært forankringen siden den moderne folkebibliotekideen slo igjennom i Norge for drøyt hundre år siden. At Stortinget har holdt fast ved dette som en sentral bærebjelke i bibliotekenes samfunnsoppdrag er i seg selv interessant. Her er for øvrig de norske stortingspolitikere på linje med sine kolleger i Danmark og Sverige, men muligens på kollisjonskurs med noen rådende trender i praktisk bibliotekvirksomhet. I den nye svenske bibliotekloven heter det for eksempel at bibliotekene skal fremme demokratiet gjennom å bidra til kunnskapskunnskapsformidling og fri meningsdanning. Det finnes noe som er kunnskap

og noe som ikke er kunnskap – alt er ikke like gyldig – og bibliotekenes oppgave er å formidle denne kunnskapen. Men i mye praktisk bibliotekplanlegging og tenkning omkring bibliotekenes rolle i opplevelsessamfunnet, skjer det en flukt bort fra opplysningsprosjektet.

Allerede midt på 1990-tallet da jeg arbeidet med min doktoravhandling, husker jeg at jeg intervjuet bibliotekledere som argumenterte mot opplysningsprosjektet. Ingen vil bli folkeopplyst. Det finnes ingen dannelsens stige som biblioteket skal hjelpe folk til å klatre oppover. I en helt fersk doktoravhandling fra universitetet i Lund som analyserer den siste utviklingen ved Malmö bibliotek dokumenterer Hanna Carlsson denne bevegelsen fra opplysning til opplevelse og fra biblioteket som et sted og et bygg for kunnskaps- og litteraturformidling til biblioteket som et symbol og signalbygg som skal bidra til å øke en bys attraksjonskraft og økonomiske vekst.

Jeg tror det er viktig å holde fast ved opplysningstradisjonen. Opplevelser og events er vel og bra og helt sikkert nødvendige element, men utgjør ikke et tilstrekkelig fundament for et bærekraftig samfunnsoppdrag. Derfor er jeg glad for at Stortinget har holdt fast ved forankringen i opplysningstradisjonen. Opplysningstradisjonens har gjennom hele bibliotekarprofesjonens historie vært en bærebjelke i dens verdigrunnlag så vel som i den praktiske kunnskapsgrunnlag.

Men så gjorde Stortinget en viktig tilføyelse til lovens formålsparagraf. Folkebibliotekene skal være uavhengige møteplasser og arenaer for offentlig debatt i lokalsamfunnet. Demokratidimensjonen og møteplassfunksjonen har også vært en sentral del av bibliotekenes og bibliotekarenes

Av professor
Ragnar
Audunson,
Høgskolen i Oslo
og Akershus

verdigrunnlag og av deres profesjonelle selvforståelse med hensyn til rolle og misjon. Politikerne, derimot, har ikke vært så opptatt av denne rollen, noe blant annet denne forfatteren har vist i to studier med henholdsvis kommune- og stortingspolitikere som respondenter. Hvordan kan bibliotekene utvikles til møteplasser i lokalsamfunnet og hvordan kan de bidra til å utvikle en livskraftig offentlighet? Her er det mye upløyd mark som forutsetter både forskning og praktisk forsøksvirksomhet.

Og ikke bare skal bibliotekene være en møteplass og en debattarena. De skal være *uavhengige* møteplasser og *uavhengige* debattarenaer. Det stiller bibliotekaren som kommunalt ansatt i en spesiell stilling og understreker nettopp bibliotekarens rolle som profesjonsutøver. Det er nødvendig å reflektere over hva en lovendring som dette betyr for bibliotekarenes rolle som profesjon.

Profesjoner har blant annet det kjennetegnet at de har en særlig uavhengighet som dels er begrunnet i det verdigrunnlaget og samfunnsoppdraget de skal ivareta, dels i det kunnskapsgrunnlaget de bygger sin virksomhet på. Profesjonenes lojalitet går vel så mye – kanskje først og fremst – til det verdigrunnlaget de representerer og det samfunnsoppdraget de skal ivareta, og ikke til den arbeidsgiveren de mottar sin lønn fra.

Vi vil forvente av en lege at hun eller han først og fremst er forpliktet på verdier knyttet til helse og til pasientenes ve og vel. Skulle den organisasjonen som legen får sin lønn fra, foreta seg noe som er på kollisjonskurs med disse interessene, vil vi forvente at legen står opp for helseverdiene og for pasienten. Det – sammen med tillit til legens faglige kompetanse – er grunnlaget for vår tillit til legen som profesjonsutøver.

Av en redaktør vil vi forvente at hun eller han er forpliktet på redaktørplakaten, på ytrings- og informasjonsfrihetens verdier og på hensynet til en fri offentlig debatt. Skulle avisas eiere, som betaler redaktørens lønn, komme med krav som strider mot disse verdiene, er det ingen tvil om hva vi forventer av redaktøren. Ytrings- og informasjonsfriheten og hensynet til en fri offentlig debatt er det som skal ligge til grunn for hans eller hennes profesjonelle adferd. Det er det som er grunnlaget for at vi kan ha tillit til aviser og medier som instrument for en fungerende og demokratisk offentlighet. Når andre hensyn styrer virksomheten i mediene, for eksempel kommersielle hensyn, svekkes tilliten.

Når bibliotekarene nå i følge endringene i bibliotekloven skal utvikle bibliotekene til uavhengige møteplasser og debattarenaer understreker det nettopp bibliotekarenes rolle som en profesjon med forankring i og lojalitet til verdier som går utover lojaliteten til kommunen som arbeidsgiver. Slik legen ved konflikter først og fremst er forpliktet av legeetikken og hensynet til helse og pasientinteressene, vil bibliotekaren som skal uforme den uavhengige møteplassen og debattarenaen i konfliktsituasjoner – og det er svært tenkelig at de vil oppstå – først og fremst være forpliktet av profesjonsetikken og informasjonsfrihetens verdigrunnlag.

Solid bibliotek- og informasjonsfaglig kompetanse sammen med den etiske forankringen som er en forutsetning for tillit – det er betingelsen for at folkebibliotekene skal ha den fagkompetansen en virkeliggjøring av lovens formålsparagraf forutsetter.

Mange profesjoner har sterke profesjonsorganisasjoner som disiplinerer og er sentrale med hensyn til å sette igjennom verdigrunnlaget og etikken. Det gjelder for eksempel Legeforeningen og Norsk presseforbund. Bibliotekarene har foreløpig ingen sterk profesjonsorganisasjon. Norsk bibliotekforening står i samme forhold til bibliotekarprofesjonen som for eksempel Nasjonalforeningen for folkehelsen står i til helseprofesjonene – det er ingen egentlig profesjonsorganisasjon. Da blir fagutdanning enda viktigere for å sikre profesjonalitet.

Ingen vil naturligvis finne på å si at dersom man har en bachelorgrad i et hvilket som helst fag og har arbeidet tre år i assistentstilling på en skole eller på et sykehus så er man kvalifisert til å bli pedagogisk leder på en skole eller sjefsykepleier. Galskapen i et slikt resonnement er åpenbar. Resonnementet er like meningsløst på bibliotekfeltet.

Hva tenker bibliotekarene om biblioteket som en arena for offentlig debatt – se s. 10.

Ny biblioteksjef i Oslo

» Oslo kommune har ansatt Kristin Danielsen som ny biblioteksjef i Oslo, etter Liv Sæteren. Den nye biblioteksjefen er utdannet danser og har ingen bibliotekutdannelse eller erfaring, men har tidligere hatt lederposisjoner ved Black Box Teater, Ny Musikk og Det Norske Teatret. Fram til sist vinter var hun direktør i MIC Norsk musikkinformasjon.

Kristin Danielsen sier til Aftenposten at oppdraget er å gå inn i den digitale æraen og lage en ny modell for folkebiblioteket. Hun overtar 1. januar 2014, når Sæteren blir pensjonist.

Debattskaper eller harmonivokter?

Det står skrevet i loven: På biblioteket skal det nå diskuteres fritt. Kanskje også høyløst. Er biblioteksjef og kommuneledelse klare for det?

AV OLAV ANDERS ØVREBØ, FRILANSJOURNALIST

17. juni 2013 ga Stortinget folkebibliotekene en ny rolle. Fra før har bibliotekene hatt som oppgave å fremme «opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet.» I formålsparagrafen til folkebibliotekloven slås det nå også fast at de skal «være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.»

Det er ingen liten ambisjon som signaliseres her. Offentlig meningsbrytning, bruk av ytringsfriheten i praksis, er en bærebjelke i et liberalt demokrati. Geir Vestheim, som har forsket på bibliotekpolitikken historie, sier at endringen gjør biblioteket til et sentrum for den åpne og kritiske offentlige samtalen i kommunene.

– Det er et signal i loven til bibliotekene om å være aktive og synlige, om ikke å være redde for å skape debatt og ta opp kontroversielle temaer. Poenget er at bibliotekene skal legge til rette for og gjøre det mulig å føre en kritisk og demokratisk samfunnsdebatt. De er en del av den institusjonelle strukturen for å få det til, sier Vestheim, som er professor ved Høgskolen i Telemark.

Det er biblioteksjefen som må fylle den nye rollen som debattarena med innhold. Hva skal debatteres og diskuteres, hvordan appellere til et bredt publikum? Ikke minst presser spørsmålet om uavhengighet seg raskt på. Hvor fri kan en biblioteksjef være når hun samtidig er en kommunalt ansatt?

For noen er saken klar: Begrensningene ligger i biblioteksjefens eget hode.

– Jeg vil se den rådmann eller ordfører som nekter meg å ta opp noe på biblioteket. Så lenge vi har bøker i våre hyller fra ytterste venstre til ytterste høyre, med et innhold som ingen legger seg opp i når det gjelder vår innkjøpspolitikk, så er det vel ingen som kan reagere på at vi snakker om det som står i de bøkene, sier biblioteksjef Mariann Schjeide i Ålesund (45033 innbyggere).

Men er det så enkelt?

Vi har tatt for oss de prinsipielle og praktiske sidene ved bibliotekets nye rolle. I bunnen ligger en landsomfattende spørreundersøkelse vi har gjennomført blant biblioteksjefer og rådmenn. »

SENDING
PÅGÅR!

Oppslutningen om lovendringen er stor – ni av ti biblioteksjefer og rådmenn ser den som svært eller litt positiv.

Men så var det denne uavhengigheten.

Engstelse og terskelhøyde

Norske biblioteksjefer er «trygghet-snarkomane som er livredde for å gjøre noe galt», mener Mariann Schjeide. Undersøkelsen tyder på at hun har et poeng, for et stort flertall av biblioteksjefene vil søke ryggdekning høyere opp i kommunen før de går i gang med et arrangement. En tredjedel vil generelt forhåndsklarere debatttemaer med sin overordnede. 38 prosent vil nøye seg med å klarere kontroversielle temaer på forhånd, mens 29 prosent ikke vil forhåndsklarere temavalg. Det opplevde at behovet for ryggdekning avtar med kommunestørrelsen.

Engster biblioteksjefene seg unødige?

Et svar fra rådmennene indikerer det. Vi ba dem ta stilling til en tenkt situasjon der biblioteket planlegger et arrangement som rådmannen mener vil være skadelig for kommunens interesser. Hva gjør rådmannen? Ingen-ting, sier et flertall på 54 prosent – arrangementet må gå sin gang. 44 prosent vil be biblioteket endre innholdet i arrangementet, mens bare 3 prosent vil stoppe det. Rådmenn i mellomstore og store kommuner er tydeligst på at debatten må gå av stabelen uansett.

Så lenge biblioteket unngår debatter som kommer i konflikt med lovgivning om diskriminering og menneskerettigheter, bør det gå greit, mener rådmann Tone Larsen i Lødingen kommune (2220 innb.). Hun regner med at kommunen lager en ordning hvor biblioteket forhåndsinformerer enhetsleder eller rådmann om arbeidstittel på et arrangement. Men slik informasjon gir uansett råd-

mannen begrenset styringsmulighet.

– Hva som er tittelen i et debattforum hvor biblioteket er arena, det er én ting, hva som diskuteres på møtet en helt annen. Vi kan aldri gå inn og styre en debatt på tema ved å godkjenne en tittel i forkant, det går ikke an, sier Larsen.

Biblioteksjefen bør ikke sette sin overordnede i forlegenhet, mener Leikny Haga Indergaard, biblioteksjef i Bergen (267950 innb.).

– Jeg ville derfor ha informert om kontroversielle tema på forhånd, sier hun. Men informasjonen ville gis etter at møtet var bestemt.

Rådmann Harald Danielsen i Arendal (43336 innb.) er også leder for det sentrale rådmannsutvalget, et rådgivende organ for kommunesektorens organisasjon KS. I Arendal kommune ville det ikke være aktuelt med en generell forhåndsklaring av debatttemaer i biblioteket, slår han fast.

– Utgangspunktet vil være at biblioteksjefen kjører dette. Hvis han er i tvil, vil jeg gjerne være rådgiver. Men jeg ville ikke formalisere noen prosedyrer. Det har noe med den frie debatten å gjøre også, sier Danielsen.

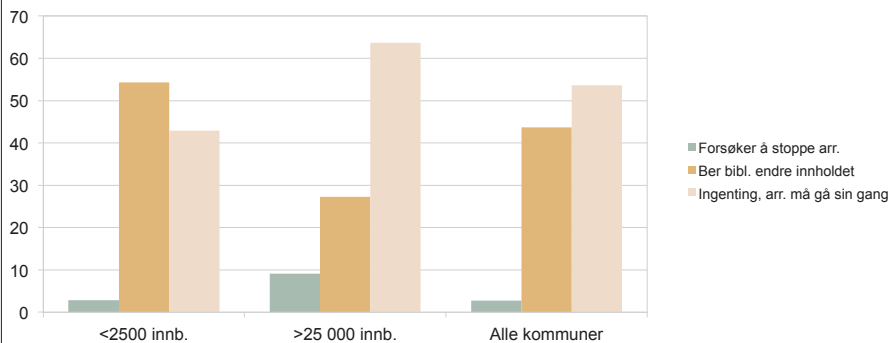
Arendalsrådmannen tror de færreste biblioteksjefer vil oppleve noen begrensninger fra rådmannens side. Det eneste som hypotetisk sett kan bli utfordrende, er forholdet til bystyret og ordføreren. Dersom biblioteket lager et debattmøte med en vinkling som oppleves som et personrettet angrep på ordføreren, kan det være naturlig at biblioteksjefen lufter temaet med rådmannen på forhånd, framholder Danielsen. Men det vil være en veldig høy terskel for å stoppe et arrangement som er underveis, understreker han.

Upløyd mark for mange

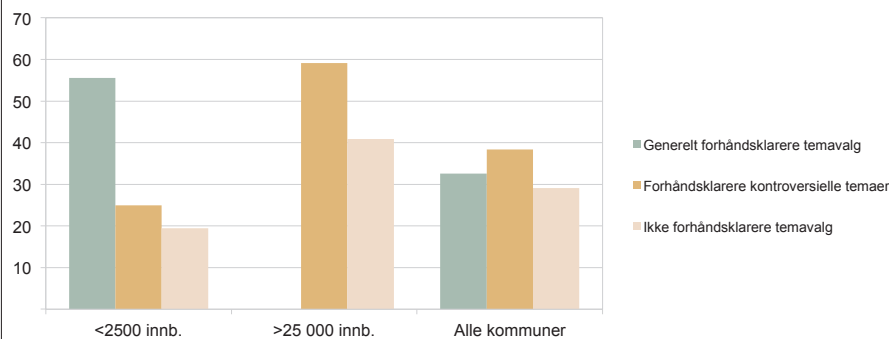
At biblioteket som debattarena er oppløyd mark for mange, indikeres av en høy vet ikke-andel på flere av våre spørsmål.

Stilt overfor en påstand om at bi-

Spørsmål til rådmenn: Hva gjør du hvis biblioteket planlegger et arrangement (debatt, foredrag e.l.) som du mener vil være skadelig for kommunens interesser? Prosent

Spørsmål til biblioteksjefer: Dersom biblioteket skal arrangere debatter og foredrag, vil du da forhåndsklarere temaer med din overordnede i kommunen? (Prosent)

bliboteksjefens rolle vil ligne rollen sjefredaktøren har i mediene, var «verken enig eller uenig» det mest valgte svaralternativet (38 prosent). Geir Vestheim tror biblioteksjefer kan lære noe av redaktørene, men det er en ulikhet man ikke kommer forbi – biblioteksjefen har et direkte oppdrag fra et folkevalgt organ. Samfunnsborgerne – velgerne – er biblio-

tekets ytterste kilde til legitimitet, og den forvaltes av de valgte representantene i kommunestyret. På det grunnleggende planet er derfor biblioteket ikke uavhengig.

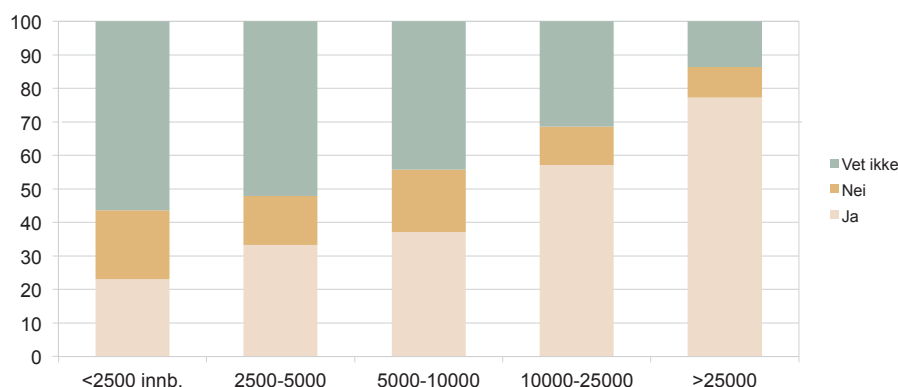
– Et offentlig bibliotek kan aldri bli uavhengig så lenge det er en del av et demokratisk system, og de som representerer det demokratiske systemet har en legitim rett til å forvente

at biblioteket handler i samsvar med de politiske vedtakene som er gjort. Men det betyr selvfølgelig ikke at lokalpolitikkerne skal begynne å blande seg inn i detaljer og gripe inn i bibliotekenes virksomhet, sier Vestheim.

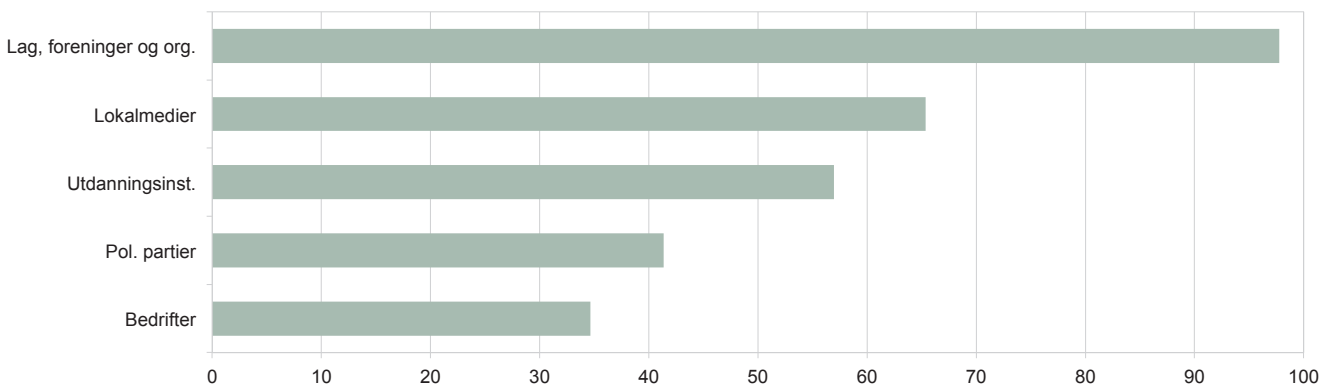
Synlighet og mot

Biblioteksjefen som helst driver det klassiske, nøytrale formidlingsarbeidet i det stille – i den grad hun ennå finnes – går utfordrende tider i møte. Skal biblioteket fylle rollen som debattarena, må både institusjonen og lederen synes i offentligheten – det sier de fleste av dem vi snakket med både i og utenfor biblioteksektoren. På dette punktet, i hvert fall, er det parallellt til redaktørrollen. Generalsekretær Arne Jensen i Norsk Redaktørforening mener at dersom kommunene mener alvor med målsettingen for biblioteket, så må biblioteksjefen

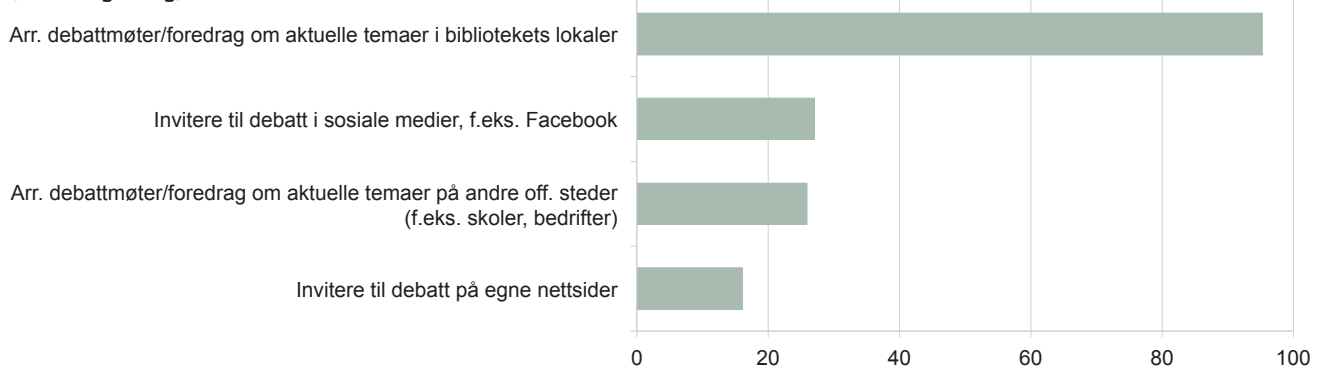
Spørsmål til biblioteksjefer: Vil ditt bibliotek i løpet av det kommende året sette i verk nye tiltak for å bli en arena for offentlig samtale og debatt? Prosent

Spørsmål til biblioteksjefer: Hvilke aktører vil du samarbeide med om å arrangere debatter? (flere valg mulig) Prosent

Spørsmål til biblioteksjefer: Hvordan vil du konkretisere bibliotekets rolle som møteplass og arena for offentlig debatt? (flere valg mulig). Prosent

Leikny Haga Indergaard

Harald Danielsen

Arne Jensen

Marit Fidje

få jobbe mest mulig fritt og uavhengig.

– La biblioteksjefene få lov til å styre dette på egen kjøll og for egen regning og risiko. Da må de stå opp og fronte de valgene som de gjør, og det kan være en ny opplevelse for enkelte biblioteksjefer. Du kan ikke få begge deler – hvis du som biblioteksjef velger å ta opp temaer du vet vil provosere og skape mye debatt, må du være forberedt på å svare for deg i det offentlige rom.

Harald Danielsen i Arendal peker på at du blir en offentlig person i

kraft av det du gjør, ikke som følge av en beslutning andre har tatt. Som andre virksomheter får biblioteket den oppmerksomheten det fortjener, avhengig av hvor utadvendt det er, mener han.

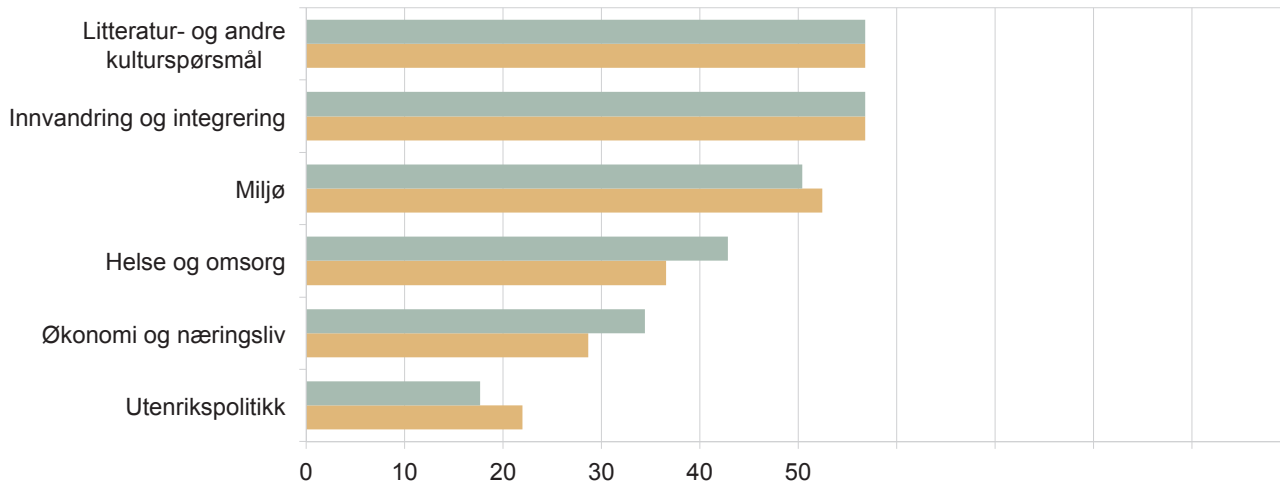
Bibliotekene er en viktig premissleverandør i lokaldemokratiet og kunne hatt en mye mer offensiv og mindre blodfattig rolle, mener Mariann Schjeide i Ålesund. Mange steder har litteraturhusene kommet og fylt tomrommet, men det er ingen grunn til at bibliotekene ikke kan være en like god debattarena, mener hun.

– Biblioteksjefer rundt omkring har vært altfor forsiktige, altfor servile, og på en måte undergravd sin egen rolle. Da får vi politikere som ikke vil noe med oss. Og de som ikke vil noe med oss, har også mye lettere for å kutte i budsjettene. Dette henger nøye sammen, sier Schjeide.

Biblioteksjef Hildur Eikås i Sør-Varanger (9968 innb.) istemmer:

– Man bør ha en biblioteksjef som er synlig. Man må synliggjøre biblioteket, drive med god reklame og annonsering og være aktiv i lokalmiljøet, sier hun.

Spørsmål til biblioteksjefer og rådmenn: Hva slags temaer ser du det som mest aktuelt å ta opp til debatt i regi av biblioteket? (flere valg mulig)

Geir Vestheim

Hildur Eikås

Tone Larsen

Mariann Schjeide

Ressurskampen

Ressursmangel nevnes av mange som et hinder i undersøkelsen, og naturligvis særlig av sjefer i de små kommunene: «Vi er et lite bibliotek, få ansatte. Kanskje vi får til samarbeid med organisasjoner eller andre hvor vi kan gjøre noe sammen. Alene vil vi ikke dra i gang debatter,» skriver én biblioteksjef. «Å hente prosjektmiddel utanfrå ser ut til å vere mest realistisk om vi skal fylgje opp lovens intensjon,» skriver en biblioteksjef i en mellomstor kommune.

Men spørsmålet om manglende

midler kan altså snus. En tydeligere offentlig rolle styrker også biblioteket i kampen om ressursene.

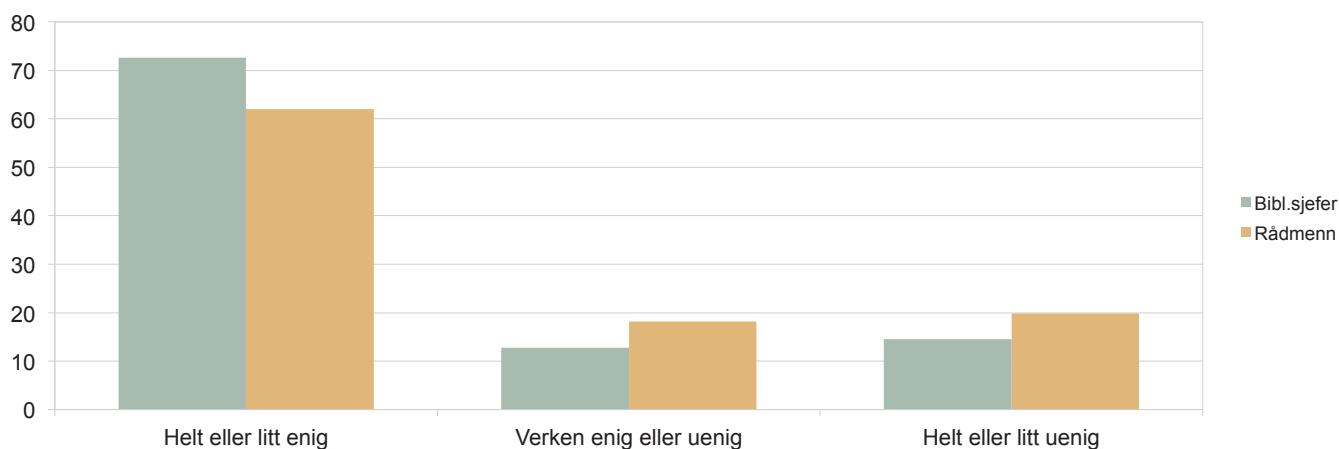
– Hvis man er usynlig, blir man ikke lagt merke til, og jeg tror det helt sikkert har betydning for kampen om ressurser også. Den siste kulturutredningen legger nettopp vekt på at folkebiblioteket må få en mer framtreddende plass. Det handler ikke bare om ressurser, men vil nok også dreie seg om at biblioteksjefer går inn i en rolle som er mer synlig. De konkurrerer jo med ledere for andre virksomheter i en kommune. Her har nok

mange en del å gå på, sier Vestheim.

Ytringsfrihet på spissen

Enkeltaker som har tøyd ytringsfrihetens grenser i samfunnet, har også spilt seg ut i bibliotekene. Mykle-saken er et av de mest kjente eksemplene. I slutten av 1956 bestemte folkebiblioteket i Kristiansand at Agnar Mykles «Sangen om den røde rubin» var pornografisk og ikke hadde litterære kvaliteter som kunne rettferdiggjøre innkjøp. Det vakte også oppsikt at Bergen Offentlige Bibliotek ikke tok inn romanen, forteller Geir Vest-

Svar på påstand: Kommunen som bibliotekets eier er ikke forberedt på bibliotekets nye rolle som debattarena. Prosent

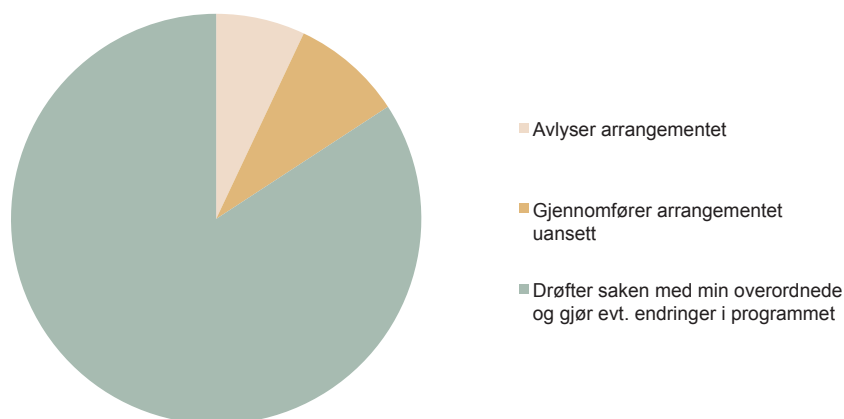
heim, som har skrevet om Mykle-saken i sin avhandling om norsk folkebibliotekpolitikk. Flere folkebibliotek kjøpte inn boka (en fullstendig liste mangler), så bibliotekarere hadde ikke

noe enhetlig syn på saken, framholder Vestheim.

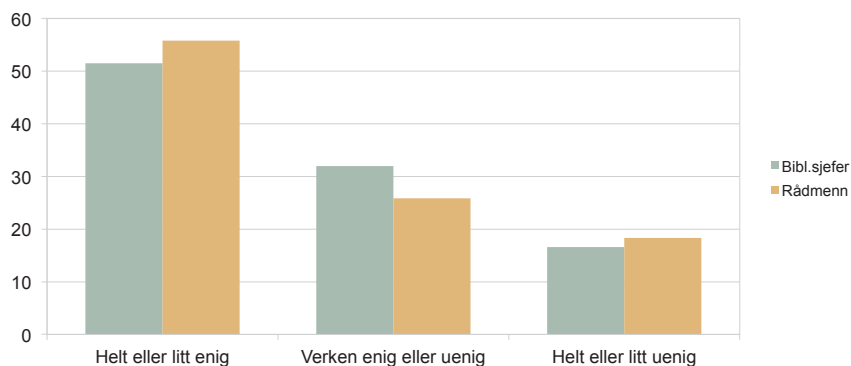
På denne tiden laget fremdeles Statens bibliotektilsyn lister over bøker som var anbefalt til folkebibliotekene.

– I 1957 var «Sangen om den røde rubin» ikke med på den lista. Det skapte debatt at det fremste rådgivende organet for folkebiblioteksektoren hadde utøvd en slags sensur, sier Vestheim.

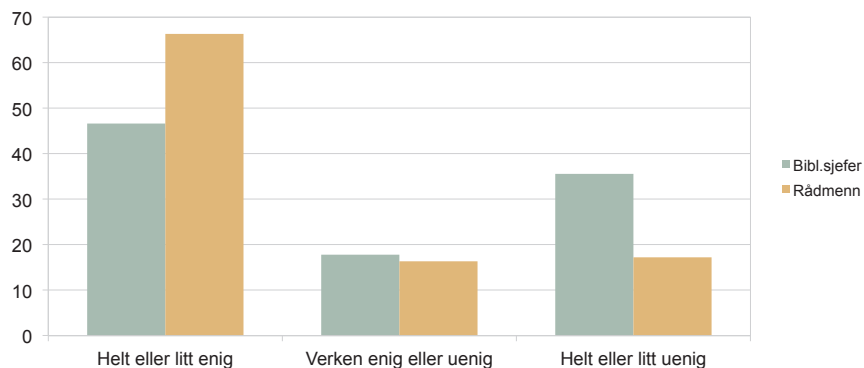
Spørsmål til biblioteksjefer: Hva gjør du hvis din overordnede i kommunen vil stoppe et planlagt arrangement ved biblioteket? Prosent

Svar på påstand: Min kommunes bibliotek har den kompetansen som trengs for å fylle rollen som arena for offentlig samtale og debatt. Prosent

Svar på påstand: Kommunen som bibliotekets eier er ikke forberedt på bibliotekets nye rolle som debattarena. Prosent

Behring Breivik og Fjordmann

Det er lett å tenke seg at bibliotekets prinsippfasthet på ytringsfrihetens vegne neste gang vil bli satt på prøve i forbindelse med en debatt eller foredrag istedenfor av en kontroversiell bok. Leikny Haga Indergaard i Bergen peker på at det er enklere å representere hele spekteret av synspunkter på en sak gjennom innkjøpene av bøker. Det er ikke like lett å klare med et enkelt arrangement, og det bør heller ikke være noe krav – det må være «lov» å ha et arrangement der et kontroversielt budskap lanseres.

– Offentlige ytringer som står mellom to permer er reflektert over og gjennomgått. Når innhold fra bøker presenteres i en åpen diskusjon, blir det kanskje mer truende for biblioteket. Da må biblioteket være mer selvikkert og kunne tåle at man tar inn til debatt noe som er kontroversielt, sier biblioteksjefen i Bergen.

Under årets litteraturfestival på Lillehammer ble Mariann Schjeide spurt om hvordan hun så på en debatt om ideene til Anders Behring Breiviks inspirasjonskilde «Fjordman», som kommer fra Ålesund. Svaret er fortsatt at hun ikke ville invitert ham selv, men hun ville sagt ja hvis hun fikk en direkte henvendelse.

– Jeg har ikke frontet hans bøker – jeg har ikke aktivt gått ut og laget en utstilling om dem. Det hadde jeg kanskje gjort hvis det var i nabobyen Molde, men jeg gjør det ikke her, fordi her er en familie som er så hardt rammet. Du kan av og til bruke hodet og la noen prinsipper bli satt til side, sier hun.

Hva slags arena?

Biblioteket som debattarena er en ny tanke for mange, men slett ikke for

alle. Et flertall blant biblioteksjefene mener at biblioteket allerede i dag fungerer som en uavhengig møteplass og arena for debatt. Samtidig sier 42 prosent at deres bibliotek i løpet av det kommende året vil sette i verk nye tiltak for bli en debattarena. Igjen er det bibliotekene i de store kommunene som er klareste – her vil nesten åtte av ti sette i verk tiltak. Jo mindre kommune, jo større vet ikkeandel.

Hva slags debattarena skal biblioteket så bli?

Loven legger ikke føringer på om biblioteket skal være en fysisk eller digital møteplass, men så godt som alle biblioteksjefene vil konkretisere rollen ved hjelp av debattmøter og foredrag i bibliotekets lokaler.

«Vi er i ferd med å utvikle en modell for Litteraturhusbibliotek, og er midt oppe i den bevisstgjørings- og endringsprosessen dette innebærer», skriver biblioteksjefen i en stor kommune.

Digital debatt avvises ikke. Så mange som 27 prosent ser også for seg å invitere til debatt i sosiale medier, mens 16 prosent vil bruke bibliotekets egne nettsider. En biblioteksjef i en mindre kommune har både digitale og fysiske planer: «Vi tenker også å styrke formidlinga rundt aktuelle debattbøker og politiske tema som er på dagsordenen lokalt og nasjonalt, gjerne ved bruk av sosiale media, der vi kan oppfordre til debatt. Vi vil også førebu debattmøter i forkant av kom-munevalet, dersom partia ser det som interessant.»

Gradvis utvikling

Biblioteket i Froland kommune (5425 innb.) arrangerte i september sitt aller første debattmøte. Arrangementet ble til i et samarbeid med fylkesbibliotekene i Aust- og Vest-Agder, som del i en serie der det også ble holdt debatter i Farsund og Arendal. Shabana Rehman var trekkplaster, og i Froland var temaet lokaldemokrati og samfunns-

engasjement. 25 interesserte stilte opp, og biblioteksjef Marit Fidje er fornøyd med responsen. Hun ser for seg at biblioteket prøver seg fram litt forsiktig i starten for å se om publikum trives med debattformen.

Indergaard i Bergen tror en gradvis utvikling av debattarenaen er riktig for mindre kommuner.

– Jeg ville ikke vært redd for konfliktfylte saker, men det er ikke der jeg ville startet. Jeg ville først etablert tilbudet som et møtested, sier hun.

Marit Fidje er mest fortrolig med biblioteket som tilrettelegger, mens andre aktører står for selve arrangementet. De aller fleste biblioteksjefene i undersøkelsen vil søke samarbeid med partnere i lokalmiljøet når debatter skal arrangeres. Lag, foreninger og organisasjoner er den klart foretrukne partneren (98 prosent). For politiske partier bør det være tankevekkende at bare 41 prosent av biblioteksjefene ser dem som mulige partnere.

I Sør-Varanger har Hildur Eikås tatt opp forholdet til den nære naboen Russland i samarbeid med Høgskolen i Finnmark og andre aktører, som Barentssekretariatet og russiske forskere.

– Mitt inntrykk er at når man begynner å ta tak i slike ting og man ser at det fungerer, så får man flere henvendelser om å være med på nye prosjekter, sier Eikås.

Litteratur, innvandring og integrering

I temavalg er bibliotekene tro mot sin historie: Så godt som alle vil sette litteratur og andre kulturspørsmål på dagsordenen, viser undersøkelsen. Innvandring og integrering (62 prosent) er nest mest populære tema. Det kan tyde på at bibliotekene likevel ikke er så redd for å ta i kontroversielle saker, men viser trolig også at dette er et tema bibliotekene føler seg komfortable med fordi minoriteter er storbrukere mange steder. Faktisk er biblioteksjefer og rådmenn samkjørte i spørsmålet om temavalg – svarene

fordeler seg nesten helt likt på alternativene.

Forstyrre harmonien

I Norge dominerer «det harmoniske imperativ», som forsker og skribent Nina Witoszek har kalt fenomenet. Åpen konflikt bør helst unngås. Det er lett å tolke noen av biblioteksjefenes svar i vår undersøkelse i den retning. Hva vil du som biblioteksjef gjøre dersom din overordnede vil stoppe et planlagt arrangement, spurte vi. 84 prosent vil drøfte saken og evt. gjøre endringer i programmet, mens kun 9 prosent vil gjennomføre arrangementet uansett (7 prosent vil avlyse).

At rådmennene ser ut til å være mindre redd for konfliktnivået når bibliotekene blir debattarena, kan kanskje styrke biblioteksjefenes selvtillit. Det er ikke grunn til å tro noe annet enn at behovet er til stede for en åpen arena for lokal debatt. Rådmann Harald Danielsen i Arendal er i hvert fall ikke i tvil om at bibliotekene her har en stor mulighet:

– De politiske partiene arrangerer aldri noe som jeg ser noe til. Kommunnene har fra tid til annen informasjons- og innspillmøter rundt kontroversielle eller omfattende plan- og bygningssaker. Men generell samfunnsdebatt er det egentlig ingen som driver med rundt om i landet.

Om undersøkelsen

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i andre halvdel av september 2013. Rådmenn og biblioteksjefer i alle landets kommuner ble bedt om å fylle ut et nettbasert spørreskjema. 187 biblioteksjefer (svarprosent: 44) og 124 rådmenn (svarprosent: 29) deltok i undersøkelsen. Samtlige resultater kan lastes ned fra Bok og Biblioteks nettsider.

Ordførerbesøk i Moss

» Kaffe, hjemmebakte kaker og spennende boka anbefalinger sto på menyen da ordfører Tage Pettersen 9. september gjestet Moss Folkebiblioteks månedlige bokkafé og anbefalte bøker, skriver Moss Avis.

Moss Bibliotek har arrangert bokkafé siden 2010, og interessen har økt etter hvert. I dag er tilbudet utvidet til annenhver fredag. Vanligvis er det personalet selv som anbefaler bøker, og av og til kommer det også bibliotekansatte fra Rygge og Halden.

Ordføreren anbefalte bøkene *Inferno* av Dan Brown og *Fyrsten* av Henrik Langeland. Han mente at det var en fin avveksling fra ellers travle dager å lese, og fant det meget positivt at Moss bibliotek hadde opparbeidet seg en så stor plass i byens kulturliv.

Isfest på Hitra

» Lørdag 14. september markerte Hitra bibliotek avslutning på sommerens lesekampanje med isfest. Kampanjen har vært arrangert i flere år og mange barn er med, forteller Wenche Børø Larsen i Hitra bibliotek til lokalavisen Hitra-Frøya.

– Vi arrangerer den for å motivere til lesing også i ferien. Lesing er viktig av mange grunner: opprettholde leseferdighetene, få kunnskap, inspirasjon og gode leseopplevelser, sier Børø Larsen.

Alle skolebarn kan delta. De skriver opp bøker de leser eller hører opplest, på et lesepass de får på biblioteket. Til sist er det isfest, og de deltakerne som har lest minst fem bøker, er med i en trekning om premier.

Vinskjenking på Kragerø bibliotek

» Til et arrangement på Kragerø bibliotek 10. oktober, der forfatteren Ingvild Tennfjord skulle presentere sin bok om vinsmaking, «Skål», hadde biblioteket søkt om løyve til skjenking av vin. Formannskapet hadde ingenting å innvende, og mot en stemme, en representant fra KrF, ble søknaden innvilget.

Biblioteksjefen hadde muntlig orientert om at skjenkingen bare dreide seg om en liten smak vin til de av publikum som ønsket det, og bare for å skape stemning i forhold til temaet. Bokaftenen, der også krimforfatterne Jørn Lier Horst og Kjell Ola Dahl var med, ble både morsom og interessant, melder KV, Kragerø Blad Vestmar.

Grimstad får nytt bibliotek

» Det tok 30 år før lokalpolitikerne i Grimstad klarte å nærme seg enighet om et nytt bibliotek i kommunen, men nå skal rådmannen i gang med forhandlinger, skriver Agderposten. I 2016 har Grimstad nemlig 200-årsjubileum, og meningen er at feiringen skal skje rundt et helt nytt bibliotek.

Det er likevel ikke alle som er fornøyde med de tegningene som er lagt fram. Sivilarkitekt Paal Malde skriver i Grimstad Adressetidende at det nye biblioteket minner mer om et opplevelsessenter i Jotunheimen enn om sjøfronten i en sørlandsby. Han mener at forslagene burde tatt mer hensyn til den eksisterende bebyggelsen, men sier seg glad for at byen skal få nytt bibliotek.

Søndagsåpent på Lørenskog

» Lørenskog bibliotek holdt i begynnelsen av oktober søndagsåpent for første gang, etter at kommunestyret hadde bevilget 300.000 kroner til prosjektet. I første omgang er dette en prøveordning på et sesongtilbud fra oktober til mars, skriver Romerikes Blad.

Biblioteksjef Berit Bjørklid sier at det koker på bibliotekene på lørdagene, og at hun derfor tror det er marked for å ha åpent på søndager.

– Vi som jobber på Lørenskog bibliotek føler oss heldige og privilegert som har en politisk ledelse som er så positive og støttende til biblioteket. Vi har aldri hatt søndagsåpent før, så dette er en milepæl for oss, sier hun til avisen.

Svenskene vil ha bokserier

» Nå skal det være bokserier, ikke enkeltromaner. Plutselig lager alle bokserier, skriver Svenska Dagbladet, som mener å ha sett tydelige utslag av den nye trenden både i Sverige og i utlandet.

Forlegger Stephen Farran-Lee innrømmer at dette kan være et svar på den økonomiske krisen i bransjen, men ikke bare – publikum er blitt vant til å tenke serier gjennom fjernsynet. Levetiden for en roman blir likevel stadig kortere, i motsetning til en serie, som lever i lang tid. Bare et fåtall enkeltbøker klarer i dag å hevde seg en hel sesong, de fleste forsvinner fra allmennhetens netthinne etter bare en uke.

Den nye seriebølgen begynte for alvor med Stieg Larssons «Millenium»-bøker og fortsatte med blant andre Karl-Ove Knausgårds «Min kamp», noe som overrasket svenske utgivere. Høydepunktet også i Sverige har imidlertid vært E. L. James' «50 nyanser», foruten Harry Potter-bøkene og Jan Guillous serier.

Publisistisk sjef på Norstedts, Susanna Romanus, sier at publikum mer og mer tenker serier. Flere og flere forfattere kommer også til forlagene ikke med enkeltbøker, men med opplegg for hele romanserier. I høst lanserer Norstedts blant annet den første av seks bøker i en serie av psevdonymet Michael Mortimer, og Gabriella Håkansson kommer ifølge avisen med en mursteinstykk eventyrroman, med oppfølger neste år.

Vil ha godnatthistorier på app

» Den svenskfinske forfatteren og morsmåslæreren Katarina von Numers-Ekman foreslår i et innlegg i Hufvudstadsbladet i Helsingfors at svenskfinske forfattere skal sette seg ned og skrive godnatthistorier, som senere skal utgis på en egen app.

Numers-Ekman har vært på høstens bokmesse i Göteborg, der det ble holdt flere seminarer om barns synkende lesekunnskap. Hun mener det nå gjelder å samle den kunnskapen som finnes, og se hvilke lesefremmende metoder som virker. Hun mener også det er nyttig å få fram leselysten og opplevelsen framfor nytten, ikke minst for å påvirke foreldre.

La strekkodene hjelpe dere!

Alle biblioteker ønsker seg en effektiv og pålitelig løsning for merking av bøker samt inn- og utlevering.

Interconnect AS har levert strekkodelesere, etiketter, etikettskrivere og programvare for inn-/utlevering av bøker i mer enn 20 år.

Be om referanser, vi har mange!
Ring 67 16 64 00 eller kontakt oss på
data@interconnect.no

HAMSUNS ORIENTALSKE REAKSJON

Den eggande tittelen *Nirvanas bulder* Rusaanes har valt, er slut-takkorden i den hamsunske pensumsviska «Skjærgaardsø», eit dikt der dikteren i beste buddhistiske ånd legg for dagen si tru på sjelevandring, ein sentral del av Hamsuns panteistiske verdsoppfatning.

Sjølv om Hamsun er den desiderte hovudpersonen i denne fine boka, har boka eit breiare siktemål. Forfattaren omtaler temaet som «den skandinavisk orienterte bølge mellom 1890 – 1914. Halvparten av boka er såleis vigd til orientalismen hos Strindberg, Gustav Frøding, Selma Lagerløf og ei rekke andre svenske og norske forfattarar, så som Obstfelder og Wilhelm Krag. Det siste hovudkapitlet handlar om dansken Johannes W. Jensen og spenninga hos han mellom Orientens primitivisme og amerikanske skyskraparar.

På denne måten demonstrerer Rusaanes breidda i den nordiske orientalismen, men denne siste halvdelan er litt uheldig komponert; gjennomgangen av den enkelte forfattaren tilfører ikkje alltid noko nytt til forståinga av fenomenet orientalisme. Denne omtalen skal derfor konsentrere seg om Hamsun.

Det er gammalt nytt at orientalismen er ein viktig del av Hamsuns verdsoppfatning og verdisyn. Danske Thorkild Hansen (i *Proessen mot Hamsun*) daterer den typisk hamsunske reaksjonen, sverminga for det enkle, upretensiøse liv, til publikasjonen av *I æventyrland* (1903), eit standpunkt Rusaanes sluttar seg til. At Hamsuns fascinasjon for den orientalske fatalismen ikkje berre var eit blaff, viser artikkelen ikkje minst «Festina lente» (1928).

Det er ingen som i same grad som Rusaanes har doku-

mentert at Hamsuns orientalisme var tidleg utvikla, og at den er ein betydeleg del av hans ideologiske habitus. Allereie under amerikaopphaldet og besøka hos Kristoffer Janson kom han over litteratur av Emerson og andre som lét seg inspirere av indisk filosofi. Det er derfor ikkje tilfeldig at Ylajali i *Sult* i hovudpersonens draum opptre som persisk prinsesse, og at Nagel i *Mysterier* prøver å lokke Dagny Kielland med på hans austerlandske visjonar.

Nyare diskusjonar om orientalismen har vore knytt til den palestinske forskaren E. Saïds namn. Saïd skulda vestleg orientalisme for å marknadsføre imperialistisk forakt for Austen. Rusaanes ser klart at Hamsuns variant av orientalismen ingenting har å gjere med ei slik kolonialt inspirert nedvurdering. Tvert om er for Hamsun orienten eit konkret alternativ til den vestlege sivil-

»
Av Jon Langdal,
frilansskribent
og litteraturkritiker

sasjonen, som han m.a. skuldar for å rangere idrettsmannen og «Drøbak-turisten» høgare enn poeten. Hovudfienden for Hamsun er industrialismens klasseprodukt, proletariatet, som forfattarens talerør Ivar Karenø i skodespelet *Ved Rigets Port* (1893) rett og slett vil gjere ein ende på. Dette viser at Hamsuns reaksjon omfattar meir enn idealet om det enkle liv og at den var utvikla tidlegare enn i *I æventyrland*.

Men *kvifor* blir Asia Hamsuns sosiale og politiske ideal? Fordi det er her han finn den underdanige ærefrykta for den absolutte Autoritet. Henrik Wergeland såg frå sin demokratisk-revolusjonære ståstad at Austen, Russland inkludert, var inkarnasjonen av despoti og undertrykking, og for Georg Brandes var den typiske russaren, som Hamsun hyllar for si evne til framleis audmjukt å kunne gå ned på kne for tsaren, ein underdanig pusling som kastar bort livet på vodka og kortspel, kortspel og vodka. Det som for desse to fridomsapostlane var slavesinn, var for Hamsun den fremste dyd. Han framhevar det islamske «absolutte system», som ikkje tillèt at det «holdes møter om og debatteres om». Rusaanes viser at Hamsun er absolutt antivistleg, ja så yttarleggåande konservativ at han (i Reisenovellen «Under halvmånen» (1905) kritiserer sultanen for ikkje å vere despotisk nok!

Men sjølv den hamsunske erke-reaksjon viser seg å ha sine grenser. Han er betenkt over at den muslimske kvinna så sjeldan viser seg utandørs, og framfor alt er han overtydd om at ho er seksuelt underernært. Dette temaet be-

handlar han i ei ubetaleleg humoreske, der han føretar eit fiktivt nattleg ritt på ein «ganger» og kjem til ein kaukasiske gjetar, som forutan ei blind mor har ansvar for sitt harem. Når den eventyrlege rytteren forlèt staden, får han det for seg at haremskvinnene «så bedende» på han, og han drøymmer om skape ei frigjeringsrørsle for kvinnene i Kaukasus! Rusaanes (som Kittang) tar denne episoden for god dokumentarisk fisk, men fleire indikasjonar i teksten indikerer at den er reint oppspinn.

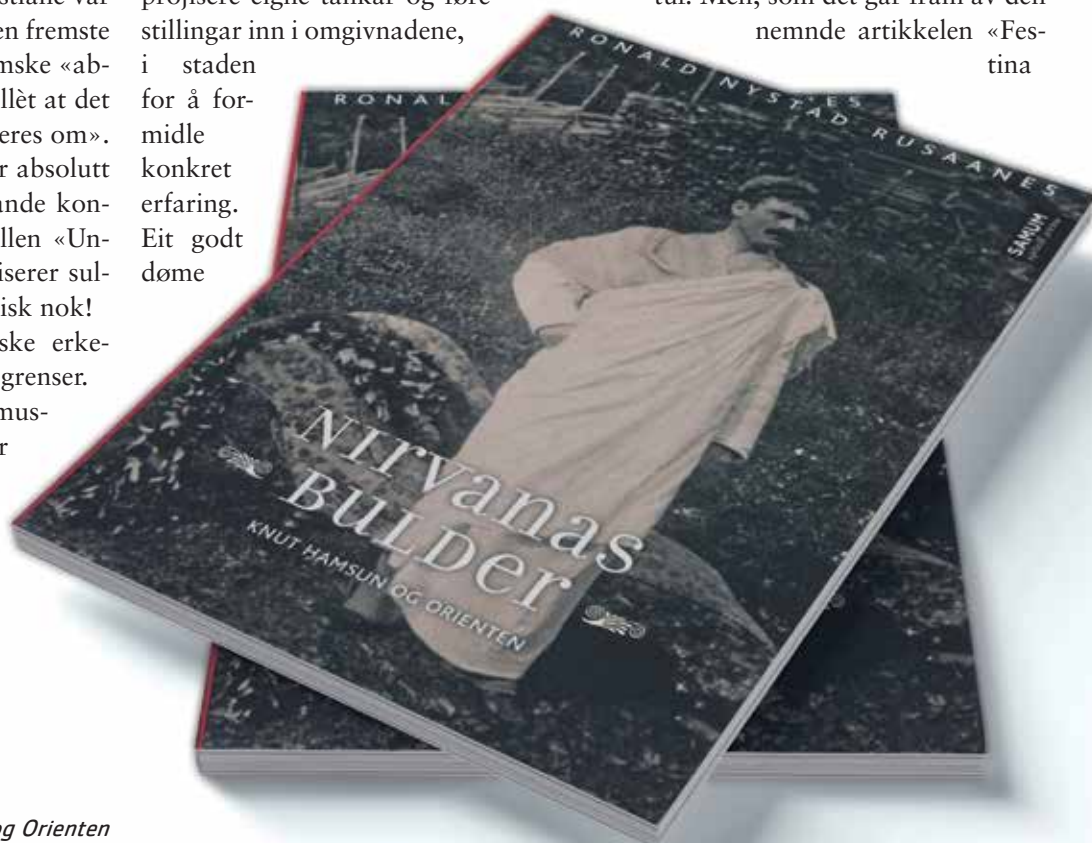
Orientalismen av den hamsunske tappinga er ein del av det breiare fenomenet eksotismen, som stod særleg sterkt i Frankrike frå og med ca. 1850, og som inneber ei romantiserande glede over det pittoreske i ein framand kultur. Théophile Gautier drog til dømes ikkje lenger enn til nabolandet Spania for å bli sjarmert av den eksotiske, førborgarlege lokale kulturen.

Ein vanleg tendens i denne typen subjektiv litteratur er hangen til å projisere egne tankar og førestillingar inn i omgivnadene, i staden for å formidle konkret erfaring. Eit godt døme

på dette er Hamsun, da han er på togreisa sørover frå Moskva, og får auge ein russisk hyrde ute på markene. Han får det for seg at denne ikkje bryr seg det minste om stemmeretten han har i landsbyen sin. Kva han faktisk tenker, får vi sjølvsagt ikkje vite.

På dette punktet les eg med ei viss undring Rusaanes' utlegging. Han seier: «I en verden truet av vitenskap og industri, kan hyrden framstå som et symbol for fruktbarhet og grøde. Fortelleren gjør seg til representant for hyrdens verdier og fremtidsplaner,..». Men denne «hyrdens verdier» er for Hamsun, i tillegg til å stå «i uafbrudt telegrafisk Forbindelse med Tingenes Ophav», først og fremst antidemokratiske. Og det er ikkje grunnlag i teksten for at hyrden, slik Rusaanes hevdar, av Hamsun «defineres som et menneske i og av natur,..».

Her er vi framme ved mi hovudinnvending mot Rusaanes' bok. Han hevdar at hovudtemaet hos Hamsun er motsetninga mellom natur og kultur. Men, som det går fram av den nemnde artikkelen «Festina

Omtalt bok:

Ronald Nystad Rusaanes:
Nirvanas bulder, Knut Hamsun og Orienten
Samum Spinoff Arena 2013, 236 sider

lente» er det for Hamsun *kultur* som står mot *sivilisasjon*. Hamsun kombinerer nemlig orientalismen med den anti-kapitalistiske samfunnskritikken i den tyske vitalismen. Dei prinsippa som i vitalismen står mot kvarandre, er det stive, mekaniske og døde (industrialisme og sivilisasjon) på den eine sida, og det organiske, levande, materialisert i førkapitalistiske livsformer, nedervde skikkar og enkle økonomiske former, spesielt handel, handverk og jordbruk, på den andre (kultur).

Naturen er ikkje utan vidare noko gode hos Hamsun. Det går i *I Æventyrland* fleire gonger fram at Hamsun ikkje er nøgd med kaukasusmenneskets spontane natur. Denne er nemlig så udisiplinert at det er nødvendig med ein sterk einherskar, ein tsar med sitt avslutte kommandoord, for å halde orden på tinga. For å seie det med Hamsuns eigne ord: «Men gjælder det å overvinne deres naturlige instinkter, deres forestillinger og deres fordomme skal man næppe komme langt med mildhet. Da er det at befalingen utretter underet, tsarordet». Tilsvarende får skysskaren til Hamsun gjennomgå for at han er «så dum på abstrakte Ting», så som å halde seg til avtalt klokkeid.

Derimot har Rusaanes gode poeng mot Atle Kittangs tese om at boka er eit døme på desillusjon. Kittang hevdar at opplevinga av det vestleginspirete oljehelvetet i Baku underminerer det mytiske biletet Hamsun har av Kaukasus som eventyrlandet. Baku er berre ein liten flekk av området, og her er ikkje noko teikn til at besøket endar i illusjonstap. Boka sluttar da også med at Hamsun tilstår at han alltid kjem til å lengte tilbake til Kaukasus.

Nå kom likevel Hamsun aldri tilbake til eventyrlandet. Det kan ha hatt å gjere med dei sidene ved området som han som kritisk journalist har merka seg. Han erfarer at hygienien ofte er svært dårleg, han ser fillete og skitne unggar, maten er einsidig, faren for tjuveri, overfall og ran er overhengande, og her og der råder blodhemnen i god gammal stil. Ikkje minst er den permanente, marerittliknande veggplaga eit gjennomgangsmotiv. Og den einaste kaukasiaren han kjem i nærkontakt med, skysskaren Kardej, ryk han uklar med, ironisk nok fordi denne manglar vestleg disiplin! Men denne «realistiske» eller journalistiske sida omfattar ikkje den dynamiske politiske gjæringsprosessen som på denne tida prega Kaukasus, med streikekampar og andre harde samanstøytar. Det er m.a. den unge Stalins aktivitetsområde (jf. Simon S. Montefiores bok). Men slikt ville ha forstyrta stabeisen Hamsuns førehavande: å vise at det er den gamle, ekte Orienten som representerer framtida.

Rusaanes' bok er tvers gjennom prega av forskings- og formidlingsglede. Men arbeidet har gått litt for fort. Her finst og/å-feil (det heiter f. eks. sant å si), og *ifølge* (Hamsun) skal skrivast i eitt ord. Og *art nouveau* heiter ikkje art nouveou!

Hamsun-kjenner. Ronald Nystad Rusaanes har skrevet en bok «tvers gjennom prega av forsknings- og formidlingsglede». (Foto: Odd Letnes)

Sveriges største novellekonkurranse

» Siden 2007 har Umeå kommune i Sverige og Umeå stadsbibliotek arrangert novellekonkurranser for å skape oppmerksomhet om Västerbotten som «berättarnas län» og for å profilere seg som lokal kulturhovedstad. I 2013 er konkurransen større enn noen gang, med i alt 745 innsendte noveller, skriver svenske Biblioteksbladet.

En jury, med selveste P. O. Enquist i spissen, skal nå kåre vinneren. Prisen blir delt ut i forbindelse med arrangementet Littfest, Umeås internasjonella litteraturfestival, 14. mars neste år.

Nils Holgersson-plakett til Lisa Bjärbo

» Svensk Biblioteksförerings årlige hederspris for beste svenske barne- og ungdomsbok, Nils Holgersson-plaketten, ble 17. oktober tildelt forfatteren Lisa Bjärbo for romanen *Allt jag säger är sant*. Juryen sier at boken, som handler om en ung jente på vei inn i voksenlivet, er en beretning full av håp, energi, glede og sorg, som det føles befriende å lese. Juryen sier også at det er lett å identifisere seg med hovedpersonen.

Prisen, som ble utdelt ved en seremoni på Stockholms stadsbibliotek, ble første gang utdelt i 1950. Den gikk da til Astrid Lindgren for hennes bok *Nils Karlsson Pyssling*.

Mange bibliotek vil ha prosjektmidler

» Rekordmange bibliotek har søkt om utviklingsmidler for 2014. I alt er det kommet inn 150 søknader om støtte til prosjekter, for i alt 45 millioner kroner. Det er nå opp til Nasjonalbiblioteket å fordele, på grunnlag av det nye statsbudsjettet.

Søkere har tidligere fått støtte blant annet til å utvikle bibliotek til litteraturhus, til digital utvikling og ulike leseprosjekter. Midlene blir tildelt for ett år av gangen, og egenandelen bør normalt utgjøre minst 40 prosent. Tildelingen skjer på nyåret, og Nasjonalbiblioteket advarer om at summen som da kommer, kan være mindre enn beløpet det er søkt om.

KL M NC

Medievalg

Med BS Medievalg sikrer du deg de viktigste utgivelsene raskt og enkelt.

Vi tilbyr «pakker» med bøker, lydbøker, musikk og film. Alt i forskjellige størrelser. Vi vet tidlig hva som er tilgjengelig på markedet og kan gjøre utvalget for deg.

- Maks rabatter
- Rask levering
- Hylleklare bøker
- Katalogposter rett inn i ditt biblioteksystem
- Tidlig informasjon om nye bøker

Ta kontakt i dag!

Alt du trenger fra **A** til **Å**

Kontakt oss
i dag for en enklere
bibliotekhverdag!

Bokhyllen

– fortsatt et strategisk bibliotekelement

Bokhyller og bibliotek assosieres gjerne sammen. Bøker i bokhyller er noe velkjent og synlig, noe trygt og harmonisk, med atmosfære og identitet – og vi finner glede, kunnskap og trøst i en bokhylle.

Bibliotekets bokhyller kan i våre dager krympes inn på en liten elektronisk chip. Men tross alle bokhylletrusler lages det stadig flere hyller med spesielt og kundetilpasset design. Biblioteket ønsker mer enn noen gang en effektiv innredning for å holde på publikum. Og bokhyllen er fortsatt med som et betydningsfullt element i strategisk design. Det er alltid nye utfordringer for hver kunde og hvert innredningsprosjekt med hensyn til teknisk løsning og spesialtilpassede løsninger etter bibliotekets ønske.

Små endringer og detaljer ved reolene kan gi en bedre og viktig helhetsopplevelse. Det behøver ikke være de store innovasjonene. Men om materialet er mindre, er bokhyllen fortsatt med som et av de mest spennende interiørelementer. En bokhylle er i dag ikke bare nødvendig oppbevaring av bøker, men inngår i utstillingsarenaer for ulike medier og speiler innhold godt synlig for publikum og har store krav til design, noen tenderer så vel til betegnelse moderne

kunst og hyllen kan være en attraksjon i seg selv. En bevissthet rundt betydningen av bokhyllene vil til og med kunne bidra til å styrke bibliotekrommet og følgelig bibliotekenes sak.

Bokhyllens rolle i biblioteket

Bokhyllen skal skape en stemning. Det skjer ved at den integreres delvis med annet inventar som sofagrupper, andre sitteplasser, studiebord, lesehuler.

En bokreol i biblioteklokalet skal eksponere og skille materialet på en synlig og lett forståelig måte. Den skal fremheve og understreke de ulike emneområdene.

Bokreolen understreker også former i arkitekturen og interiøret. Den skal passe inn i helheten i interiøret ved at reolenes oppstilling i forhold til hverandre skaper de små rom i det store rom, og skal samtidig gi et sammenfattende inntrykk. Det er også viktig at den har materialer og farger som fremhever rommet. Arbeidet med bibliotekreolen er en slags scenografi hvor det bevisst

» Av Kirsten Brandt Jørgensen og Astrid Lekanger, BS Eurobib

Foto: Trond Isaksen.

velges uttrykk. Valgene kan eksempelvis være å skape interiøruttrykk som klassisk, hightechnology, lyst, mørkt, lukket, åpent. Eller den skal for eksempel skape en rolig bakgrunn for iøynefallende møbler.

Bokreolens forhold til rommet – reolenes forhold til hverandre

Bokreolen er med og understreker rommets form, takhøyde og dagslys. Den skal tydeliggjøre de forskjellige emnegrupperes oppdeling og sammen skal de danne et godt og tydelig gangareal på en reise i bibliotekets verden.

Noen interessante temaer i tiden kan plasseres på en spektakulær måte i form av et slags utstillingsmøbel, eventuelt tegnet til et bestemt prosjekt.

Reoler som fyller en hel vegg i høyden kan være godt for rommet, om

ikke så godt ergonomisk. Men det kan skape en flott bakgrunn for en mer generell reoloppstilling med lavere reoler. Det kan være fint å plassere reolgrupper tett i enkle oppstillinger, samtidig med at den ekstra plassen brukes til gangareal med plass til skilting og utstilling.

Reoloppstillingen bør generelt arrangeres slik at man fra inngangen til biblioteket lett kan orientere seg. Det vil si lavt og åpent ved inngangen og tett og høyere lengre inn i rommet.

Runde reoler har blitt populære i bibliotekene i de siste år. De er ofte et fint designbidrag til resten av innredningen. En lav, rund reol kan skape et ekstra rom, for eksempel til studie eller til småbarn. Runde reoler er derimot ikke så funksjonelle som rette eller buede reoler. De krever en særskilt

emnegruppe, som ikke vokser for mye. De må brukes og plasseres godt for å skape det riktige og perfekte inntrykk i rommet.

Pusse opp gamle reoler

Det er økonomisk og miljømessig smart å kunne bruke om igjen de gamle «skrog». De kan også enkelt redesignes med nye gavler, nye topphyller, kanskje settes på sokkel – og med slike enkle tiltak oppnås det mer moderne uttrykket i tråd med det biblioteket ønsker å fremstå som. Det fine og praktiske med standard reoler er at man kan dele de opp i andre løsninger og gjenbruke de på en helt annen måte. Delene til stålreoler holder seg også svært godt, svært lenge. En kort rengjøring etter 30 års bruk gir inntrykk av helt nye reoler.

Luftig. Åpenhet og innsyn ved hjelp av reoler uten bakrygg. Fra Almere, Nederland. (Foto: Astrid Lekanger)

Man kan også tilføre et mer moderne uttrykk ved å sette inn en ny reol sammen med de gamle, som en helt rund reol eller en firkantet. Flotte designløft skapes også ved å sette på gavler i tre/glass/pleksi. Og det blir langt mer spennende med lokal graffiti, bokstaver, skilting, nye farger eller skaffe nye reolgavler som sporfreses for utstillingsstativ. Og for ikke å glemme at en svært synlig endring i rommet gir belysning til eksisterende reoler.

I prosesser hvor man aktivt går for å trekke publikum ved å satse på det fysiske møtestedet, og satse på mye gjenbruk, er det en vel anvendt investering å samarbeide med en profesjonell interiørarkitekt. Ofte har denne erfaring og ulike løsninger fra lignende oppussingsprosjekter som kan brukes.

Organisering av bøkene

Det er jo opp til ethvert bibliotek hvordan de vil stille opp bøkene. Det er fordeler og ulemper ved alle former for oppstilling. «Gode gamle» Dewey: Gjør det enkelt å stille opp og finne bøkene for ansatte og lånere. Men ordningen kan være ganske kjedelig og selger ikke materialet særlig godt. Passer bra på oppstillinger som trengs på høyskoler og universiteter med store mengder faglitteratur.

Oppstilt etter emnegrupper: Vanskeligere å finne materialet både for låneren og ansatte, men gir likevel en mer spontan opplevelse. Det kan lages små utstillinger i sesongbestemte temaer og innredes mer tilfeldig. Typisk oppstilling som fungerer i egne små områder og oaser.

Ser man for eksempel på bibliote-

ket i Almere, Nederland, er grafisk formgivning av reoler og oppstilling bevisst gjennomført for å skape soner. Biblioteket har da også egne grafikere som endrer grafikken jevnlig. Ingen reoler har bakrygg, poenget er å skape åpenhet og innsyn og unngå visuelle vegger. Reolene bygges bevisst for å skape soner. Ulike møbler, belysnings-effekter, lamper, tepper og grafikk i selve reolene, hjelper for å understøtte sonenes formål og hvordan de kan brukes. De soner og bokoppstillingene man har benyttet, bygger på markedsundersøkelser til lånerne – hvor man har spurt om hvilke temaer de ønsker.

Det er i og for seg ingen feil måte å innrede en reol og et bibliotekrom på. Det kan være riktig å sette materialene ganske tett og i stramt forløp. Det motsatte kan også være riktig, med

Soner. Reolene er med på å skape soner. Fra Almere, Nederland. (Foto: Astrid Lekanger)

skråhyller, krybber, flere høyder, bokfronter ut og «salg» av medier mer i tråd med hva man finner i bokhandlerne. Det kommer alt an på hvilket bibliotek man ønsker å være, hva man vil med det. Ved å få hjelp av interiørarkitekt har man noen å tenke høyt om hvilket uttrykk biblioteket skal ha. Det er en stor utfordring å få bibliote-

ket sprudlende og kreativt. Det er dessverre lett for at inntrykket blir rotere og uoversiktlig. Her kan reolen holde orden på materialet og de andre møbelementer.

Bokhyllen blir med oss videre

Selv om hyllene skal «huse» mindre materiale og krympe i meter, kan be-

visst bruk av hylledesign og oppstilling fortsette å være drivkraft i forhold til bibliotekbesøk. I konkurranse med så mye annet innen informasjons- og kulturtilbud, må biblioteket tenke at bokhyllen også er et konkurranseelement, og ikke noe som er modent for skraphaugen.

Farger og lys preger biblioteket i Ørestaden utenfor København. (Foto: Jacob Nielsen)

INNEN ABM-FELTET HAR VI FØLGENDE TITLER MED VITENSKAPELIG GODKJENNING:

Ragnar Audunson (red.): Krysspeilinger. Utgitt 2009.

ISBN 978-82-997932-5-4. Antologi med artikler fra bibliotekforskning. Pris: 260 kr.

Ellen Hjortsæter: Emneordskatalogisering. Utgitt 2009. ISBN 978-82-9977932-1-6. Pris: 250 kr.

Anne Aune og Gudmund Valderhaug (red.): Undervegs. Utgitt 2009.

ISBN 978-82-997932-1-6. Antologi (festskrift til Egil Nysæter) med arkivfaglige artikler. Pris: 300 kr.

Kajsa Maliniemi: Hva arkivene skjulte. En undersøkelse av kvensk og samisk i offentlige arkiver i Kistrand og Porsanger 1865-1948. Utgitt 2009. ISBN 978-82-9977932-3-0. Pris 275 kr.

Gudmund Valderhaug: Fotnote eller tekst? Arkiv og arkivarar i det 21. hundreåret.

Utgitt 2012. ISBN 978-82-997932-4-7. Pris 275 kr.

Kirsten Røvig Håberg: Fra skyggetanter til yrkeskvinner. Livet, tiden og menneskene ved Den kvinnelige Industriskolen fra 1875 til 1950. Utgitt 2012. ISBN 978-82-997932-7-8. Denne boka handler også om kvinners kamp for å få utdanning og «lov» til å gå ut i yrkeslivet fra 1840 og framover. Håberg er tekstilhistoriker, og boka er rikt illustrert i farger og sort/hvitt. Pris 200 kr (tilbudspris ut 2013 –ordinær pris er 300 kr)

Hilde Lange og Ulrike Spring (red.): Formidling i framtida. Tanker om arkiv.

Utgitt 2013. ISBN 82-978-82-9977932-9-2. Arkivfaglig antologi. 275 kr.

DRS Cumulus, Oslo 2013: Proceedings i 4 vol. Utgitt 2013. ISBN 978-82-93298-00-7.

Pris 2000 kr. 1500 s med artikler knyttet til ulike aspekter ved «design education».

Vi har kun noen få eksemplarer igjen av denne utgivelsen!

Bøkene bestilles via bokhandlere eller direkte til forlaget på:
post@abm-media.no

Omtaler finnes på Bok og biblioteks hjemmesider:
www.bokogbibliotek.no

Det nye hovedbiblioteket i Birmingham (sept. 2013)

Foto: Odd Letnes

Et interesseorgan for fagbibliotekenes fremtid

Vi merker endringsprosesser i våre egne bibliotek, men det skjer også viktige nasjonale prosesser i fagbiblioteksektoren, og noen av disse koordineres av Universitets- og høgskolerådets bibliotekutvalg (UHR-B). Hvordan påvirker dette utvalget utviklingen i Universitets- og høgskolebibliotekene?

AV AUD GJERSDAL, FRILANSJOURNALIST

Universitets- og høgskolerådet (UHR) holder til ved Høgskolen i Oslo og Akershus i Pilestredet 46. Organet har røtter tilbake til 1958, da rektorene

Dagmar Langeggen: UHR-B er et stort dugnadsarbeid.

ved noen læresteder ble enige om å møtes for å diskutere temaer av felles interesse. UHR ble opprettet i 2000 og formålet var å bidra til å utvikle kunnskapsnasjonen til et høyt internasjonalt nivå. Året etter så Bibliotekutvalget dagens lys, og er nå rådgivende og koordinerende organ i biblioteksaker, som møtes 5 ganger i året. Det representerer eierne, som ikke er bibliotekene, men moderinstitusjonene.

– UHR-B er et stort dugnadsarbeid. Det er en interesseorganisasjon med et lite sekretariat, og alle store utredninger og oppfølginger er avhengig av omfattende deltakelse fra institusjonene, sier bibliotekdirektør Dagmar Langeggen, som er leder for utvalget.

Viktige utredninger

UHR-Bs utredninger gir viktig kunnskap til det videre arbeidet, og viser samtidig litt av utvalgets fokus. I mars ble UHRs plagieringsrapport presen-

tert på et forum for ledere i UH-bibliotek, og utvalget ønsker å arbeide videre med dette.

En annen viktig sak er at mens tidsskriftene nå er digitale, så har universitetsbibliotekene fortsatt store samlinger av papirtidsskrifter. Disse blir lite brukt og krever mye plass. Situasjonen ble diskutert med Nasjonalbiblioteket (NB) og en arbeidsgruppe ble satt ned. I rapporten foreslår de et innsatsprogram «Sentral oppbevaring – felles tjenester», der mindre brukte tidsskrifter kan overføres fra UH-bibliotekene til NBs depotbibliotek. Tidsskriftene skal kunne bestilles gjennom fjernlån, og man ønsker digital levering av artikler.

Et annet viktig tema er pensumlitteratur, og i 2011 startet prosjektet «Fra papir til digitalt pensum», hvor man ser på hvordan biblioteket kan bidra i formidling av også digital pensumlitteratur. Her fant en arbeidsgruppe at 43 % av denne litteraturen

var digitalt tilgjengelig ved de 5 deltakerinstitusjonene. Men samtidig kom det frem at pensumlistene var av varierende kvalitet. I forlengelsen av dette prosjektet fikk UHR-B derfor tildelt midler av NB til et nytt prosjekt i 2013. Formålet er å kartlegge og teste pensumverktøy for produksjon og vedlikehold av pensumlister, og slutt-rapport vil foreligge i løpet av året.

Veien videre

Hvilke utfordringer ser dere fremover?

– Digitalisering er et viktig stikkord. Her har vi klare grenseflater mot Nasjonalbiblioteket. Det ene er hva som er mulig å realisere gjennom ny pliktavleveringslov, hvor forskningsmiljøenes mulighet til å få enda bedre tilgang til digitalt pliktavlevert materiale er viktig, sier Langedgen. Hun mener at en bør få til mer fleksible løsninger for tilgang til NBs materiale, for eksempel e-bøker. Samtidig er det grenser.

– Alle bør være klar over at det er kommersielle interesser inne i bildet sett fra utgivers side og NBs digitali-

seringsstrategi kan ikke erstatte lisensløsninger for UH-bibliotekene fullt ut, sier hun. En annen viktig utfordring er forskningsdata i vid forstand, hvor NB har store og viktige samlinger. Langedgen tenker seg at for eksempel historiske websider, facebooklogger og blogger bør tilgjengeliggjøres for forskere.

Hva vil dere prioritere?

– Forskningsdata har stått på handlingsplanen til bibliotekutvalget i flere år, og det begynner å komme piloter og prosjekter som gjør at det begynner å utkrystallisere seg hva slags roller biblioteket kan ta, sier Langedgen og peker på at de også på bakgrunn av dialog med NB vil arbeide mer med å identifisere sektorens kompetansebehov og hva som må gjøres for å sikre disse.

– Det være seg å påvirke utdanningstilbyderne til å tilby de etter- og videreutdanningstilbud som vår sektor trenger, og å påvirke i forhold til primærutdanningen slik at vi får de kandidatene vi trenger, sier hun. De vil også arbeide for å legge til rette for

nettverksbygging i sektoren. Et initiativ de har fått fra miljøene selv er knyttet til forskningsstøtte, men også undervisning og opplæring er aktuelle områder. Langedgen understreker betydningen av samarbeid.

– Vi skal oppmuntre til godt samarbeid mellom de aktørene som vi er avhengige av, avslutter hun med.

Videre lesing:

Utvalgets handlingsplan for 2013, møteplan og referat fra møtene legges ut på UHRs web (http://www.uhr.no/rad_og_utvalg/utvalg/bibliotekutvalg). Her ligger en viktig oversikt over satsningsområder, møtedatoer og konkrete diskusjoner/vedtak fra møtene som har stor interesse for sektoren.

Kilder:

Langedgen, Dagmar og Røeggen, Vidar

Plagieringsrapporten
http://www.uhr.no/documents/Plagiering_rapport_fra_arbeidsgruppe_19_desember.pdf

Sentral oppbevaring – felles tjenester
www.uhr.no/documents/Rapport_Depotprosjekt.pdf

UHR-B og NBs nettsider

Fram for «bibban midt i byen»

» Bibliotek skal ikke ligge et eller annet sted langt borte. De skal ligge der folk ferdes og beveger seg, skriver den kjente finske forfatteren Märta Tikkanen i sin spalte i Hufvudstadsbladet i Helsingfors.

Tikkanen har besøkt Ingå kirkeby vest for Helsingfors, og skriver at hun aldri er der uten å besøke det lave, hvite biblioteket. Det er ikke noe stort bibliotek, men det har både klassikerne og de aller nyeste nyhetene, og det er alltid kø ved lånedisken. Nå har imidlertid kommunestyret planer om å flytte biblioteket til et nytt skolesenter utenfor bykjernen, og dette bekymrer Tikkanen.

– Biblioteket ska finnas där folk finns och rör sig. Fram för bibban mitt i byn, slår hun fast.

Nei takk til «Alle barna»

» I den danske byen Kolding har flere skolebibliotek satt et gjenoptrykk av den tidligere meget populære «Alle barna»-boka fra 1980-tallet på svarteliste. Men ifølge avisen Information er det ikke bare bibliotekarer og skoleinspektører som tar avstand fra de seksuelle over- og undertonene i den. Også barna synes nå den er «klam», blant annet fordi de mener lesbiske blir mobbet i den.

Det var Danmarks Radios barneradioprogram «2 x Kaj» som i sin tid samlet vitsene og også ga dem ut i bokform. De litt røffe vitsene var den gangen meget populære, og slo en tid an også i Norge. Derfor bestemte DR seg i år for å sende ut et nytt opplag, noe som altså slett ikke fikk samme begeistrede mottakelse som på 1980-tallet.

Mørke og glemte dikt

Olav Kaste

BLÅE BREAR

Samla opp
or lange vintrar
gjennom tusen år
kurer frost
i blåe brear,
ligg og grin
til varme strålar,
skrumpar inn
i stutte somrar,
tar det att
frå haust til vår.

Det står kjøld
av blåe brear,
det står gov og gufs.
Sukkar djupt
i mørke klemstre.
Millionar
blanke dropar
renn i hop
til grønne straumar
over sva
og utfor ufs.

(Og det blei kveld, 1950)

Hva skjedde med Olav Kaste (1902 – 1991)? I sin egen samtid var han en anerkjent lyriker, og ofte omtalt rosende av litteraturkritikerne. Mens mange av hans samtidige, som for eksempel Olav H. Hauge, Hans Børli og Gunvor Hofmo fortsatt blir lest og skrevet om, så er det stille rundt Olav Kaste. Han er ikke omtalt i litteraturhistorier og han har ikke blitt trykket i antologier siden 1965. De lyrikerne han skrev samtidig som, og som han ofte ble omtalt sammen med, er hyppig antologisert og det er skrevet artikler og avhandlinger om dem. Men Olav Kaste er så godt som gått i glemmeboken. Man kan selvsagt spekulere i mange årsaker her, men det henger nok mye på at den litterære smak har gjennomgått en forandring. Olav H. Hauge ble tatt inn i varmen av Profilkretsen, og tilpasset seg kanskje også den nye smaken?

Olav Kaste sine dikt har en tydelig symbolikk, tradisjonelle bilder og er skrevet på et, for oss i det minste, noe gammelmodig nynorsk. Dette gjør kanskje at diktene ikke har tålt tidens tann så godt, og at de får et ekstra lag vi må gjennom, vi som ikke lenger er så vant til dikt i bunden form. Dessuten gjør altså selve språket til at tekstene oppleves som noe fremmedartet. Olav Kaste er dermed ikke så lett tilgjengelig, diktene må man lete fram og de krever en viss innsats. Men der stopper også utilgjengeligheten.

For diktene er lette å ta til seg, med tydelig tematikk og et narrativt driv. Diktboka *Og det blei kveld* fra 1950, er som tittelen tilsier, en samling mørke og tunge dikt. Det er deprimerende lesing, bokstavelig talt, vi følger gjennom diktene et sinn som mørkner og revner, og det kjennes ekte og nært. Det er levd liv og egne erfaringer som skildres, tungt og rytmisk. Selv om symbolikken er tydelig og de språklige bildene tradisjonelle, gis de liv og nerve av at dette er tekster som angår skriveren og oss som leser.

Som all god litteratur, inviterer disse diktene oss til å reflektere over eget liv – og andres. Hva er det som gjør tilværelsen så mørk? Heldigvis gis det ingen enkle eller entydige svar i Kaste sine dikt. Årsakene er mange, og livet mangslungent – til og med lyspunkt finnes.

Det var ikke så lett å velge ut et dikt fra denne samlingen, fordi de er så tett knyttet sammen i tematikk og ordvalg. Enkelte nøkkelord, for eksempel is og eld, dukker opp mange ganger, det samme gjør noen språklige bilder. Men for hver gjentakelse så nyanseres de, og diktene man har lest blir også justert og rikere.

Diktet jeg har valgt, «Blåe brear», står tidlig i boka og man kjenner formelig den kalde guffen fra ordene. Som mange av diktene til Olav Kaste, så beskriver dette diktet et naturfenomen. Men det dreier seg ikke om naturdikt, det bør være opplagt for de fleste lesere at her dreier det seg mest om det indre landskapet. Det er i dette mørke, indre landskapet at diktene i *Og det blei kveld* beveger seg, og det beveger leserne. Til slutt må det være lov å si at Olav Kaste nok ikke er på høyde med Gunvor Hofmo eller Olav H. Hauge, men han er absolutt verdt å lese.

OLAV KASTE

La visne dei blommar (1946)

Og det blei kveld (1950)

I skuggen av Tåråfjell (1955)

I otta (1958)

Og det vart morgon (1965)

Smykke (1966/1968)

Også her er graset grønt (1979)

Av Stefan
Andreas Sture,
lærer og
lyrikkentusiast

Har vi henne nå?

Nordisk Råd-prisvinner Merethe Lindstrøm vil ikke snakke for mye om bøkene sine. For da kan hun ikke skrive dem.

AV NINA KRAFT, FRILANSJOURNALIST

Akkurat nå er Merethe Lindstrøm i ferd med å flytte. Hadde det skjedd i en av hennes egne bøker, hadde flyttingen vært et bilde på motløshet, nervøsitet, gamle minner som veller opp, dysfunksjonelle familier i oppbrudd, dulgte trusler og uro.

Slik er det heldigvis ikke utenfor litteraturens verden. Det som har skjedd er faktisk noe så hyggelig som at Nordisk Råds litteraturpris i 2012, med høyere opplagstall og oversettelser til flere språk – det siste er at hun er kommet inn på det notorisk vanskelige amerikanske markedet – har snudd opp-ned på økonomien hennes slik at hun kan flytte fra en leid bolig – hvor hun beskriver et tykt lag av hvit mugg i kjelleren – til et muggfritt hus i Nittedal.

– Hvorfor Nittedal?

– Fordi det er et sted hvor jeg har råd til å bo. Og fordi jeg har vært der en del.

Hun tilføyer uoppfordret:

– Jeg kunne aldri bodd ved sjøen. Det er kanskje en eller annet forventning om at det skal være så fint og flott og perfekt ved sjøen. Hvis man tenker at alt skal bli fint og flott og perfekt, har det en tendens til ikke å bli det.

Sluttet nesten som forfatter

Merethe er født i Bergen av to foreldre som begge var billedkunstnere og har etter eget utsagn flyttet 45 ganger i sitt liv.

– Noen steder har gjort mer inntrykk enn andre. Jeg okkuperte en leilighet i London en kort periode. Bodde i Berlin, jeg hadde en musikerkjæreste der. Det er en ren klisje, men alle inntrykk man opplever når man er så ung, preger en.

– Du debuterte med en novellesamling som 20-åring. Har du noen gang hatt en normal jobb, en sånn hvor det kommer penger inn på konto på et fast tidspunkt hver måned?

– Kortvarige småjobber bare. Jeg har flere ganger startet på filosofistudier, første gang sluttet jeg fordi jeg fikk antatt min første bok. For mange år siden var jeg gatemusikant. Sang og spilte gitar på Karl Johan, ned i T-banen og på den gangbrua som pleide å gå over til Aker Brygge. Jeg laget egne sanger, typisk rockegreier. I dag har jeg tinitus og kan ikke gå på konserter lenger. Jeg savner det.

– *Ble du noensinne fristet til å gjøre noe annet for å kunne betale regninger og ha litt trygghet?*

– Jeg studerte medisin, tok grunnfag. Det var noe helt annet, men kjempegøy. Etter hvert har jeg tatt en bachelor i akupunktur, og var på nippet til å begynne en ny karriere som akupunktør. Men så vant jeg Nordisk Råds litteraturpris.

– *Du har tidligere sagt om oppveksten din at du ikke «kan ikke huske følelsen av å høre til – av å være del av noe». Føler du det fremdeles?*

– Nå føler jeg meg som del av noe, jeg har en forankring i litteraturen, men jeg er fremdeles outsider i forhold til mye som foregår litterært i Norge.

Betrakteren

I bokform er Merethe Lindstrøm urovekkende, dissekerende, en kresen språkkunster, med fortellerstemmer som man ikke vet hvor man har. Er hovedpersonene i en akutt krisesituasjon? Er de i full indre oppløsning? Eller er de slik vi alle er når vi er på vårt mest sårbare og ubalanserte? Uansett er bøkene skakende, sterke, vare, vakre og skrevet av en kunster med full kontroll.

I levende live er Merethe Lindstrøm sval, rolig, stillfarende, med ansikt som en madonna som har vært ute en vinternatt. Hun svarer først etter lange, nølende pauser, hun bryter opp setningene med «dette må jeg få lese før det kommer på trykk» og i neste øyeblikk: «Du må ta bort den oi-en. Jeg sier oi for ofte.»

Sant å si er det første gang hun sier oi. Hun snakker i nølende, oppbrutte setninger – i likhet med Dag Solstad innrømmer Lindstrøm at å skrive godt og snakke godt, er to svært forskjellige ting. Og mens hun snakker svever blikket hennes ut til høyre, ut av caféen hvor vi sitter i vestibyen til Det norske teatret og over gaten.

Der utenfor går det en gruppe svartkledde mennesker, litt mer formelle i klesdrakten enn nordmenn flest en torsdag ettermiddag. Kan de være på vei fra Lucy Smiths minnehøytidelighet, foreslår Merethe.

Nå kommer en mann med langt uflidd grålig hår og skjegg på det motsatte fortau. Han strener av sted forbi Sehesteds plass, duknakket, en Knausgård med nyanlagt, pistrete skjegg?

– *Skriver du på caféer?*

Leting. – Det er en pågående leting i forfatterskapet mitt etter et ekte språk.

MERETHE LINDSTRØM DAGER I STILLHETENS HISTORIE

ROMAN

«Et lite mesterverk av en bok.»
Silje M. Stavrum Norevik, *Dagbladet*

hun skriver mye om mennesker som på en eller annen måte ikke kommuniserer, men hvorfor de gjør det og hvordan tekstene ellers kan forstås, lar hun med hensikt være åpent. Verken i tekst eller i levende live går hun inn for de klare svarene med to streker under.

– *Hvor selvopplevd er det du skriver?*

Hun ler litt, som om det er en selvfølge:

– Jeg er nærmest meg selv. Men det som har skjedd i forfatterskapet mitt har foregått mest i språket. Jeg er en språkforfatter. Personene mine leter etter et språk som føles autentisk, og jeg leter gjennom dem. Det er en pågående leting i forfatterskapet mitt etter et ekte språk.

– Men jeg leter etter ord for det språkløse, det opptar meg.

– *Det er vel unødvendig å spørre om du er på Facebook?*

– En grusom tanke! Jeg har forsøkt en gang, men kunne ikke. Det er noen som driver en egen Merethe Lindstrøm-side, men det er ikke meg. Noen lesere tror kanskje at de kan komme i kontakt med meg via den. Det kan de ikke.

Rom i teksten

– *Hvorfor heter den nye novellesamlingen din «Arkitekt»? Hvorfor ikke rom, eller tomrom, eller skur eller hva som helst? Det er noe strømlinjeformet og vellykket over arkitekt?*

– For meg er det viktig at tittelen ikke definerer hele samlingen, men gir et tolkningsrom for leseren. Arkitekt er et ord som sier planlegging, plan, mening i tilværelsen som alle karakterene mine søker etter, og som kanskje kan gi assosiasjoner til et metafysisk plan.

I forhold til det å skrive og til forfatterrollen synes jeg det var en morsom tittel. Jeg skriver mye om hus og rom og ønsker at leseren selv finner sine rom i teksten. Det skal være plass til leseren, alt skal ikke ligge der så tydelig og klart hele tiden. Boken handler mye om rom og de som beveger seg i disse rommene. Det er mye som er innestengt, det som skaper en uro. Jeg synes karakterene i Arkitekt preges av en stor grad av uro. De opplever tilsynelatende truende ting.

– *Men er de truende, eller er karakterene upålitelige fortellere, så vi ikke kan stole på deres virkelighetsbilde?*

– Hmmm. De er vanlige mennesker, men noen av situasjonene er ganske ekstreme. Jeg liker å beholde en ambivalens i forhold til om det er det ytre eller det indre rommet som er i ferd med å gå i oppløsning.

– Overhode ikke.

Det kommer fort. Uansett hva Lindstrøm har observert i caféen eller i gatebildet, så er det ikke det som nærer henne som forfatter.

– Når du sitter på café, blir du sett på en måte. Jeg har alltid likt den avsondrede rollen, å se noen som ikke ser meg.

Selvopplevd sult

Tematikken i Merethe Lindstrøms bøker er både lett å beskrive og umulig å fastholde. Kritikerne er enige om at

– *Så alle personene er litt deg?*

– Selvfølgelig. Leste du den novellen i den nye samlingen min om familien som skulle på utflukt og som ikke har nok mat, og hvor matmangelen sier noe om hva de ellers mangler i denne familien? Den bygger på en opplevelse som jeg selv hadde. Vi skulle ut på tur, vi hadde veldig dårlig råd og kjørte en gammel bruktbil.

I neste øyeblikk tilføyer hun, som om hun skulle ha sagt for mye:

– Du snakker om karakterene dine som om du ser dem utenifra og eksaminerer dem som insekter?

– Jeg ser på hver bok som en undersøkelse hvor jeg går inn og ønsker svar. Ikke «nå lurar jeg på hva som skjer med karakterene», men en undersøkelse i forhold til en del spørsmål, som jeg bruker karakterene mine til å utforske. Spørsmål som jeg synes det er vanskelig å formulere. Jeg har hørt lesere si at de tenkte mye på bøkene mine i ettertid, at noe ble hengende igjen etter leseropplevelsen, uten at de kan definere det. Det synes jeg er fabelaktig. Jeg er veldig ute etter at folk ikke skal måtte lese det på en spesiell måte. Jeg vil vikle leserne inn i noe som de ikke helt klarer å bli fri fra. De behøver ikke vite hva det er.

– Eksaminerer du noe som du ikke har formulert helt for deg selv heller?

– Ja, hvis jeg visste hva spørsmålet var, så hadde jeg kanskje visst hva svaret var, og da hadde jeg ikke skrevet den teksten.

– Hender det at du ikke skriver en fortelling fordi du oppdager at «svaret» var for enkelt?

– Det kan du godt si. Og det hender at jeg ikke skriver en fortelling fordi jeg har snakket for mye om det på forhånd med andre.

Det egne rommet

Å dissekere og eksaminere Merethe Lindstrøm er ingen spøk. Hun glipper stadig unna, inn i sitt private rom eller inn i sine betraktninger om språk eller medisinske termer som dissekering. Men dér kom det kanskje: «Trø ikke for nære. Hvis jeg snakker for mye, forsvinner bøkene mine», er kanskje det indirekte budskapet.

Men hva er for nære? Når bryter man den sarte hinnen mellom liv og dikt-

ning, mellom privatliv og det som kan ropes fra hustakene? Er det mulig å snakke om følelser og liv og ikke bare om språk og rom? Må man være indirekte i kommunikasjonen?

– Det er mange utsatte barn i bøkene dine. Hvilke tanker har du om det?

– For meg er det som å si at det er mange mennesker i bøkene mine. Jeg ser at barn går igjen, men det området jeg beskriver er ofte familien, relasjoner som barn er en del av. Man kan like gjerne si at barna viser den sårbarheten vi alle bærer på. De kan fylle den funksjonen i tekstene mine. Det påfallende med barn er at de må forbli i rollen sin, de kan ikke protestere. Som dyr, uten sammenligning forøvrig. Jeg skriver ikke fordi jeg er spesielt glad i barn eller dyr.

– Jeg ble så berørt av «Dager i stillhetens historie» at jeg begynte å gråte.

For meg er det en så

sterk følelse av sorg og tap i tekstene dine. Hvilken følelse gjennomsyrrer forfatterskapet ditt slik du ser det selv?

– Savn i hvert fall. Savn og uro.

– Hvordan er din følelse når du skriver bøkene?

– Jeg får spørsmål om jeg gråter med personene mine, men det er altså mer en dissekering. For meg er de nok ikke personer på den måten før tekstene er ferdige. Men det varierer. For eksempel da jeg skrev romanen «Steinsamlere» opplevde jeg at det var to

sterke personligheter jeg skrev om. Nå skriver jeg på noe mer selvbiografisk, og da er det noe helt annet.

En overlevelsesstrategi

– Skriver du om ikke-kommunikasjon mellom mennesker fordi vi mennesker «bør» kommunisere bedre med hverandre – fordi så mye vondt springer ut av mangelen på kommunikasjon? Eller fordi det egentlig er umulig å kommunisere – det vil si fordi det er begrenset hvor langt inn man kan nå i den andre personen, og for hvor mye man selv kan blottlegge seg?

– Jeg tror de to tingene har en klar sammenheng. Alt skal ikke fortelles. Det mener jeg absolutt ikke, men jeg viser hvordan hemmeligholdelse blir til et nett som har konsekvenser. Det er umu-

lig å ha som utgangspunkt at alle skal snakke om alt, det er livsviktig å holde noe tilbake, det er en overlevelsesstrategi å kunne holde noe for seg selv. Og samtidig er det selvfølgelig en motsetning mellom det vi sier og det vi holder tilbake, de vi egentlig er. Og det er en veldig spenning i den motsetningen.

– *Kan man kommunisere med et annet menneske?*

Hun ler litt.

– Jeg tror kommunikasjonen ofte er annerledes enn vi tror. Det vi sier, kommer annerledes ut og blir mottatt annerledes av den andre.

– *Kommuniserer vi to nå?*

– Det kommer an på hva du mener med kommuniserer. Det er avtalte roller som foregår i et mønster. Det er også gjengs for personene mine at de beveger seg i et mønster. Så foregår det noe som utfordrer mønstret. Noe truende.

Litteraturtipset: Les Phillips, dropp Murakami

– *Hvilke forfatter har betydd mye for deg siden barndom og ungdom?*

– Fra jeg var barn husker jeg særlig Auro-rabøkene til Anne Cath. Vestly. Da jeg var helt liten leste jeg bøkene til Elsa Beskow. Jeg begynte å lese voksenbøker tidlig, gikk på voksenavdelingen på biblioteket og lånte bl.a. Myten om kvinnen av Betty Friedan og A Town Called Alice av Nevil Shute. Leste Jack av Ulf Lundell og vet ikke om det var Friedan eller Lundell som gjorde mest innrykk.

– *Hvilken forfatter ville du selv helst ha intervjuet?*

– Jayne Anne Phillips. Hennes Black Tickers var en forutsetning for at jeg overhodet ble forfatter. Hun brukte både mannlige og kvinnelige fortellerstemmer, jeg hadde aldri lest noe lignende. Men seinere leste jeg naturligvis Faulkner, som Phillips er sterkt påvirket av.

– *Hvis du skulle ta med deg tre bøker på en øde øy?*

– Vanskelig, får jeg lov til å tenke litt på den? En forfatter jeg leser akkurat nå er Lydia Davis, jeg synes det er morsomt at hun har en stemme som er så ulik min egen, at hun har så mye humor. Jeg liker danske Solveig Balle veldig godt, og Mircea Cărtărescu – særlig Nostalgien. Og ikke minst Sara Stridsberg. Jo, på en øde

øy hadde jeg valgt en bok om snekring av flåter, jeg er en sånn som alltid leser oversikt over rønningsveier og hvordan opptre i en nødssituasjon.

– *Hvilke forfattere i Norge i dag eller i verdenslitteraturen synes du er overvurdert?*

– Vil heller svare at det er en type litteratur som jeg har problemer med, og som jeg synes får for mye oppmerksomhet. Det er de bøkene som har et flatt og banalt språk som befinner seg midt i mellom skjønnlitteratur og triviallitteratur, men som markedsføres som skjønnlitteratur. Jeg har ikke noe i mot underholdningslitteratur, men jeg synes vi skal opprettholde sjangerbetegnelsene. Forresten: Murakami. Han er ikke dårlig, men overvurdert.

– *Undervurderte forfattere?*

– Kan jeg nevne Liv Køltzov? Hun er ikke undervurdert, men lite synlig. Hun skriver tekster der jeg alltid finner noe nytt. Laila Stien er en dyktig novellist.

– *Hvor leser du – i sofakroken, på badet, på buss og tog, i sengen – og hvordan leser du?*

– Overalt. Jeg leser i perioder, og har en tendens til å lese samme bok om og om igjen.

– *Hva betyr litteratur for deg, hvorfor leser du?*

– Jeg vil ikke si at skjønnlitteratur betyr alt for meg, jeg er ikke altetende. Men noen bøker betyr veldig mye for meg. Det er som å si at man er glad i barn, man er ikke glad i alle barn, man er glad i noen barn.

– *Hva betyr litteraturen i samfunnet? De amerikanske filosofen Martha Nussbaum har f.eks. sagt at uten skjønnlitteraturen intet demokrati, fordi litteratur er vesentlig for at vi bevarer den mentaliteten som holder demokratiske samfunn oppe...*

– Jeg er enig med Nussbaum. Og hun mener selvfølgelig ikke lesing av Ayn Rand. Nå, mer enn noen gang, er det viktig at den gode, smale litteraturen løftes fram. Ikke litteratur for enhver pris.

– *Hva slags forhold har du til biblioteker?*

– Bibliotekene gir meg stor glede. Jeg reiser rundt og snakker om bøkene mine, det har jeg særlig begynt med etter at jeg fikk disse prisene, og der opplever jeg et ikke-kommersielt rom hvor man løfter opp den rene litteraturen, hvor de smale bøkene står fremme. Det finnes ikke mange lignende steder. Det rett og slett viktig – og gøy.

«Superbiblioteket» kommer

» En helt ny type offentlige bygninger har begynt å reise seg ikke bare i Storbritannia, men i byer verden over. Det dreier seg om superbiblioteket, med dristig arkitektur og lokaler for opptil 3000 besøkende, skriver den britiske avisen The Guardian.

Avisen peker blant annet på de nye bibliotekene i Birmingham, Newcastle og Liverpool. I Birmingham har biblioteket over 1 million bøker samt alle digitale tilbud. Det rommer også flere teatre, et utstillingsgalleri, musikkrom, arkiver for fotografier og familiehistorie, og egne tjenester både overfor barn, ungdom og lokalt næringsliv.

Bakdelen er ifølge avisen at det blir mindre til de små bibliotekene, og at leseferdigheten i Storbritannia synker. Ekspertene håper likevel at superbibliotekene vil gi hele bibliotekinstitusjonen nytt liv.

For flere bilder av biblioteket i Birmingham, se side 30-31.

Britiske barn vil ikke ha trykte bøker

» Britiske barn finner det «pinlig» å lese og bruker heller YouTube og andre elektroniske medier. Bare 28,4 prosent av britiske barn mellom åtte og 16 år oppga i 2012 at de leste bøker på fritiden, mot 38,1 prosent i 2005. De siste årene er derfor antall barn som leser utenfor skoletiden sunket vesentlig, skriver The Guardian.

Direktør Jonathan Douglas i National Literacy Trust sier at utviklingen er betenkelig, og at den kan få sosiale konsekvenser. Det er nemlig sterk sammenheng mellom evnen til å lese og skrive, og til senere å skaffe seg inntekt, bolig og sosial kapital. De som ikke leser, vil som regel også føle sterkere mistillit til samfunnet enn de som leser.

Bibliotekenes IT-senter

Ved å lytte skal vi finne nye svar

Vi tror på å LYTTE!

Det å LYTTE er en av våre viktigste ledestjerner i kontakten med våre brukere og samarbeidspartnere, og ikke minst i arbeidet med å utvikle et biblioteksystem som møter og former fremtiden: En fremtid i stadig endring - akkurat som oss.

Velkommen i vårt fellesskap!

MIKROMARC
– Bibliotekenes beste venn

Bibliotekenes IT-senter AS • Malerhaugveien 20 • Pb. 4458 Etterstad • 0605 Oslo
Tlf: 22 08 34 00 • Faks: 22 08 98 80 • salg@biblits.no • www.biblits.no

Et dypdykk i seriebøker

Nina Stensby har seriebøker som hobby. Det har foreløpig resultert i nettsiden Min Bokverden med alt du ønsker å vite om seriebøker – og litt til.

TEKST: CAROLINE SVENDSEN. FOTO: ANETTE ANDRESEN

Interessen for seriebøker ble vekket med Narnia-bøkene som liten og hun omtaler seg selv som en «selvutnevnt Harry Potter-fanatiker». Men det var først da hun fikk Margit Sandemos serie «Sagaen om Isfolket» at hun fattet interesse for serieboken som sjanger.

Det skulle likevel gå noen år til før seriebøkene ble en hobby.

– Da jeg begynte å lese seriebøker for alvor i 2009 oppdaget jeg at det ikke var noen helhetlig informasjon der ute, forteller Nina.

Og når det finnes 140 slike serier bare i Norge, hvorav 109 per dags

dato er ferdige kan det være greit å ha oversikt over utgivelsene. Totalt finnes det rundt 2400 bøker på det norske markedet

– Etterhvert som tiden fløy fikk jeg selv et større behov for hjelp til å finne frem i jungelen av serier, sier Nina og forteller at hun begynte å samle informasjon om seriene for egen del.

Traff blink

Dermed ble ideen til nettsiden Min Bokverden født. Her finnes serieinformasjon om alle forfatterne, seriene som er utgitt, tidslinje, utgivelsesdato-

er og en oversikt over pågående og komplette serier.

Og det ser ut som Nina traff blink med websiden: på litt under to år har den hatt 181.000 unike brukere og i løpet av bare de siste 30 dagene har rundt 10.000 klikket seg innom, opplyser hun. Nina Stensby har allerede fått henvendelser fra annonsører, nettbutikker og forlag med tanke på et mulig samarbeid, men har takket nei til alle tilbudene.

– Jeg liker tanken på en ryddig nettside og det har ikke vært viktig for meg å tjene penger på dette, sier Nina

Nina Stensby har seriebøker som hobby til glede for både leserne og forfattere.

som understreker at siden er helt uavhengig.

– Jeg ønsker å være nøytral, sier hun og er hun stolt av nettsiden og all interessen den har fått. – Dessuten er jeg jo i kontakt med forfatterne for informasjon direkte og det er gøy, forteller hun.

Fritidsjobb

På dagtid jobber Nina, som er utdannet barnevernspedagog, med oppfølging av langtidssykemeldte på NAV i Ullensaker. All oppdatering av websiden skjer derfor på fritiden.

– Jeg bruker fort noen timer i uken på dette for det er en tidskrevende hobby, medgir Nina, som også bruker mye tid på å lese bøkene som kommer ut. Hun er spesielt begeistret for historiske serier fra 1800-tallet.

– På mange måter får seriene meg til å rømme fra nåtiden og tilbake i tid. Jeg slapper av ved å lese slike bøker, men jeg har ikke sjans til å lese alle

seriene som kommer ut, for jeg har jo en jobb også, sier Nina og ler.

Ikke kiosklitteratur

Hun syns det er dårlig gjort mot forfatterne å kalle slike serier for kiosklitteratur:

– Jeg syns det er en enorm prestasjon å kunne skrive slik, noen av forfatterne skriver en bok i måneden og har det som en fulltidsjobb, påpeker hun.

– Det provoserer ikke meg i like stor grad som forfatterne at denne litteraturen av mange blir sett på som lav-status. De som mener det, har gjerne ikke lest slike serier, påpeker hun. På spørsmål om hun kunne tenke seg å bli forfatter av seriebøker selv, svarer Nina slik:

– Den som leser, har jo lyst til å skrive så jeg kunne tenkt meg det. Men jeg tror ikke jeg noen gang får tid for jeg prioriterer å lese.

Selv om hun ikke rekker å lese alt, rommer bokhyllen hjemme hos Nina Stensby mange seriebøker.

Bibliotekarene Eva Rekve (til høyre) og Siri Thurmann-Moe syns det er viktig å ta inn de bøkene som brukerne etterspør. Kanskje derfor er Holmlia bibliotek det biblioteket i Oslo med flest seriebøker.

Holmlia bibliotek har flest seriebøker i Oslo

– Mye står og faller på de som kjøper inn på hvert enkelt bibliotek, sier nestleder ved Holmlia bibliotek Eva Rekve. Siri Thurmann-Moe, spesialbibliotekar og innkjøpsansvarlig ved biblioteket, er enig.

Bok og Bibliotek møter de to bibliotekarene på Holmlia bibliotek i Oslo. Det er uvisst hva som gjør at akkurat denne bibliotekfilialen topper seriestatistikken, men serieforfatterne Frid Ingulstad og Anne-Lise Boge har tilknytning til Oslo sør så noe av forklaringen kan ligge her.

– Ved å ta inn seriebøker kan vi kanskje trekke inn lånere som ikke er de mest avanserte leserne, sier Siri Thurmann-Moe. Hun understreker

samtidig viktigheten av at serielesere ikke blir stigmatisert.

– En låner kan ha mange grunner til å ønske å låne den type bok og jeg syns det er synd at noen føler de må forsvare at de leser seriebøker, sier Eva Rekve.

Ikke kun på Holmlia

Ting kan tyde på at flere enn de som bor på Holmlia er interessert i å låne seriebøker. For biblioteket sender mye av denne litteraturen ut til andre lesere.

– Omtrent annethvert utlån av slike serier sendes ut til andre biblioteker, forteller Rekve. Dette kan skyldes at ikke alle bibliotekene prioriterer serielitteratur og lånerne må derfor

søke i bibliotekdatabasen for å få den serien de er interessert i tilsendt sitt lokale bibliotek.

Hovedbiblioteket har for eksempel nesten ikke seriebøker.

– Vi prioriterer ikke å bruke våre knappe ressurser på denne litteraturen, det handler både om vårt samfunnsoppdrag og budsjett. Vi tar inn et lite utvalg for å kunne tilby noe i genren, sier Marin K. Bråthen, markeds- og presseansvarlig ved Deichmanske i en e-post. Også innkjøpsansvarlig på Holmlia bibliotek medgir at de er styrt av stramme budsjetter:

– Det er alltid en diskusjon om man kun skal tenke kvalitet og være smal, eller om man skal favne bredt

Flest kvinner, men mennene kommer

Tre forlag gir ut seriebøker i Norge idag. Felles for disse forlagene er at sjangeren selger godt og har flest kvinnelige lesere, men nå kommer også mennene etter. Rundt 500.000 mennesker leser seriebøker årlig og temane spenner vidt fra historiske romaner til historier som er lagt til vår tid. En serie kan bestå av så lite som tre bøker til over 50.

Björg Larsen Rygh, redaktør for NorskeSerier i Cappelen Damm
Cappelen Damm er største aktør på seriebokmarkedet og gir ut cirka 17-18 bøker årlig.

– Forfatterne av seriebøker lager litteratur for folk flest. Dette er bøker folk vil ha, sier Björg Larsen Rygh. Hun sammenligner seriebøker med seriene som går på TV over flere episoder.

– Mekanismene her er de samme, selv om formatet er forskjellig. Leserne ønsker å følge med på en serie over tid, sier hun. Ifølge Larsen Rygh har holdningen til seriebøker endret seg i løpet av de siste 20 årene.

– Forfattere av seriebøker opplever nå at forfattere av annen litteratur er positive til det de gjør, sier hun. For Cappelen Damm er seriebøkene en «god inntektskilde».

– Det er vanskelig å si hvem det er som leser det, men vi vet at de som kjøper disse bøkene stort sett er kvinner i voksen alder gjerne over 45 år. Vi ser også at ungdom og noen menn leser slike serier, opplyser Larsen Rygh. I tillegg selger bøkene mer ut på landet, enn i byene.

– Det er nok fordi at utover på bygda er nok tilbudene færre og lesing er ganske utbredt.

Wenche Haugsand, forlagsredaktør i Schibsted

Forlaget har en markedsandel på cirka 30 prosent innen seriebøker og vil utgi cirka 15 serier i år.

– Dette er jo noe folk vil lese og det er jo en god forretningsidé å gi ut noe som folk vil ha, sier Wenche Haugsand som er ansvarlig for serier i Schibsted. Også blant hennes lesere er det flere kvinner enn menn.

– Man lager nok noen stereotyper om disse leserne, for det er mange forskjellige typer mennesker som leser slike bøker, påpeker hun. Forlagsdirektøren i Schibsted viser til at disse bøkene er populære.

– Vi utgir også mange av bestselgerne blant seriene, og vi har mange serier som selger godt. Hovedsalgskanalen er dagligvareforretning og som abonnement.

Berit Veiset, forlagssjef i Aller Forlag.
Aller Forlag er «lilleputten» av de forlagene som gir ut seriebøker og begynte å utgi seriebøker i 2008.

– Vi har en ubetydelig markedsandel, men er utfordrerer her, og har ambisjoner om å ta en del av dette markedet, forteller Berit Veiset. Hun minner om at sjangeren i seg selv er krevende.

– Det er ikke alle forfattere som lykkes med å skrive slike serier, blant annet er persongalleriet krevende, sier hun. Veiset forteller at noe av motivasjonen for at Aller Forlag startet med å utgi seriebøker var at de som mediehus allerede hadde tilgang til distribusjonskanalene i kiosker og dagligvareforretninger.

– Vi ser at de som leser ukeblader gjerne er de som leser serier. Ofte deles jo nye serier ut med ukeblader og, påpeker Berit Veiset.

med høye utlånstall. Vi må vurdere hvert enkelt innkjøp og hver bok vi har stående på hyllen, sier Siri Thurmann-Moe og opplyser at hun hele tiden tenker på balansen i boksamlingen.

– Men akkurat innkjøp av serier er veldig lett å forsvare, forteller Thurmann-Moe. Hun sier at de hele tiden diskuterer hvilke serier som er aktuelle å ta inn, og gjør en vurdering av de seriene som er mest etterspurt av leserne.

– Hvis det er en serie som er mye snakket om, er jo dette noe vi tar med i vurderingen forteller hun. Thurmann-Moe utelukker heller ikke at Holmlia bibliotek kan ta inn flere seriebøker i fremtiden dersom dette er noe leserne etterspør.

– Vi ønsker jo ikke å dømme andre folks smak og det er kjempefint at folk kommer hit og låner bøker. Alle er hjertelig velkommen uansett hva de låner, understreker Eva Rekve og Siri Thurmann-Moe.

Bibliotek i sosialismens tjeneste

AV AUD GJERSDAL, FRILANSJOURNALIST

På veggen henger en arbeiderfane og to bilder. I det ene lever protesterende arbeidere ennå med sine røde faner. Marcus Thrane er avbildet i det andre, omkranset av en ornamentert gullforgylt ramme. Fra gangen lyder gemyttlig snakking og latter, mens kopimaskinen durer et annet sted. En dame sitter oppslukt foran mikrofilmapparatet og ruller teksten møysommelig fremover. Hun leter etter noe. Det gjorde jeg også. For jeg hadde lest anklagene i avisene om at sosialismen nå er et begrep tomt for innhold og uten egne visjoner. Samtidig trenger jo også bibliotekene visjoner. Så jeg oppsøkte Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (Arbark) ved Youngstorget i Oslo for å snakke med historiker Einar A. Terjesen, som har jobbet her siden 1979, og som kan mye om sosialismen. Det er den 14. juni 2012.

– Arbeiderbevegelsen har sosialistiske verdier, men driver på den andre siden praktisk politikk. De suksessrike arbeiderbevegelsene er de som er mindre markerte sosialistiske. De mest uttalte sosialistiske er de som ikke får til noe, sier Terjesen ivrig. Han forteller at arbeiderklassen var mest sosialistisk da den stod utenfor samfunnet, for da bidro den til å bygge en alternativ identitet. Men da arbeiderne ble integrert i samfunnet, så mente de at de ikke lenger trengte sosialismen. Da blir også noen sosialistiske verdier endret og innlemmet i samfunnet. Vi sitter på bibliotekets møterom, ved et bord med en liten duk, teposer og tre stablede bøker. Han snakker hurtig, med små pauser når han leter etter de rette ordene. Og ordene kommer lett til ham.

Tapte ideologier

– Arbeiderbevegelsen søker fortsatt kollektive og ikke-individualistiske løsninger. Fremdeles er folket mot kapitalistene en del av grunnholdningen, selv om disse ordene sjelden blir brukt i dag, og det ikke alltid kan se slik ut, sier han og lager lette dunk i bordplaten med hendene. Sentrale verdier er fellesskap, solidaritet og samhold.

Mange sosialistiske ideer har likevel forsvunnet. Marxistisk økonomi er borte, og det er nesten ingen i Norge som lenger snakker om sosialistisk ideologi på det økonomiske området. Kampen for et helt nytt samfunn er vekk. Terjesen forteller om skiftet på 1980-tallet, da det innenfor Arbeidernes opplysningsforbund var en oppblomstring av interesse for tradisjonell arbeiderkultur, som hadde et radikalt innhold. Arbark var da med på å formidle disse kulturytringene gjennom de såkalte kulturdagene og utstillinger.

– Det var i disse årene nyliberalismen fikk et visst gjennomslag i Arbeiderpartiet, sier han og tenker seg om. Uttrykket «den nyliberalistiske vending» er kanskje ikke helt dekkende.

– Men det var påvirket av forretningsmessig tankegang. Og når en begynte med dette innenfor LO, så var det vanskeligere å få penger. Det var målstyring på hva man skulle bruke pengene til. Da var det plutselig ikke rom for kulturaktiviteter av denne typen, sier han og åpner boken «Vi har gått under faner og flagg», som inneholder fanemotiver. Terjesen blar i boken og kommenterer symbolene.

–Bikuben for opplysning. Eikeløv og håndtrykk for samhold. Det var symboler som ble forstått i samtiden, sier han og leter etter en av de mest

sosialistiske fanene, nemlig den til Veivesenets arbeiderforening, som var Einar Gerhardsens gamle fagforening.

Barn av den franske revolusjonen

– Her har du «Frihet, likhet, brorskap» som er ordene fra den franske revolusjonen, som arbeiderbevegelsen har overtatt. Sosialistene betrakter seg som ektefødte barn av den franske revolusjonen, sier han og peker på den oppegående sol som symboliserer fremtid, håp og frihet.

– Så har du enighet og et håndtrykk mellom arbeiderne, sier han og fester deretter blikket på en bygning som er hentet fra Charles Fouriers utopiske sosialisme, en såkalt Phalanstère, som er en bygning laget for et utopisk samfunn. Jeg følger ikke lenger med, for tankene om det utopiske distraherer meg. Drøm eller død, hevdet Frederik Polak, som engang skrev boken «The Image of the Future». Det er slik. Utopiene er kimen til en ny og bedre verden. En verden som er slik den skal være.

– Det brukne gevær er et klassisk symbol. Antimilitarismen stod sterkt i arbeiderbevegelsen i årene før den første verdenskrig, fortsetter Terjesen og viser et slagord på et merke i boken «Bildet som våpen», blar litt og lukker den. Den tredje boken handler om den viktigste dagen i arbeiderkulturen – 1. mai.

Brosjyrer med innhold

Bokser i ulike farger står pent oppstilt i bokhyllen på lesesalen.

– Dette er brosjyresamlingen utgitt av Arbeiderpartiet, sier han, blir stående og tenke litt, tar ut en boks, leter blant brosjyrene og setter tilbake. Så finner han den: «Styk og akkordarbe-

jde» fra 1896, med enkel layout, som det var på den tiden. Han finner frem en brosjyre til.

– Her er den klassiske, sier han og viser «Hele folket i arbeid» fra 1930-tallet, med bilder av en smed, en bonde og fiskere, alle i arbeid. Til slutt viser han en nyere brosjyre i rødt fra 1985, med en rose, som er en gammel blomst for arbeiderbevegelsen. Samlingen er en del av den norske UNESCO-komiteens dokumentarv, fordi dette er den mest komplette samlingen som spenner over så lang tid, og som gjenspeiler den politiske utviklingen i perioden. Den vil etter hvert bli digitalisert.

– Arbeiderbevegelsen som ville forandre samfunnet, har også vært flinke til å dokumentere hvordan det har vært. Kanskje har de følt behov for å dokumentere at det er blitt annerledes, sier han og forteller videre at Henrik Hjartøy, som også var sjef på Deichman, jobbet her fra 1930-tallet og var styreleder i Arbark frem til 1971.

– Du har en veldig faglig sterk bibliotektradisjon her, sier han engasjert. Jeg tenker på hvordan Hjartøy kritiserte folkebibliotekarene for å være spissborgerlige og uinteresserte i samfunnsproblemer. De «dysser sitt publikum i søvn, i apatisk likegyldighet for den stormende verden de lever i,» skrev han i sin bok «Vår bibliotekpolitikk». Kanskje bi-

Foto: Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

bliotekarene nå dysser seg selv i søvn, uten visjoner og tro på fremtiden. Jeg vet ikke. Terjesen fortsetter travelt til andre gjøremål, og jeg blir igjen i den svake duren av trafikken utenfor. Noen nyser. På en av pultene ligger noen årganger av Mot Dag. Mannen

som leser i dem står nå og snakker dempet med bibliotekaren. De har mye å snakke om.

Dialog og motstand

Jeg tenker tilbake på Terjesen sin lille forelesning på kontoret. Han hadde sagt at biblioteket passer godt inn i sosialismen, hvor det kollektive er så viktig. På biblioteket kan en møtes, snakke om og sammen dyrke frem et fellesskap rundt bøkene. Internett derimot individualiserer bruken av litteraturen, og vi har sett i Breiviksaken at personer kommuniserer via Internett, og får bygget opp egne forestillinger, uten å få korreksjon.

– Det kan du bare få i dialog med den andre. Det er lett å trekke seg unna og bare håndtere de du er enig med på Internett. Mens du kanskje i en kollektiv setting kan bli utsatt for folk som tenker annerledes, få mer fruktbare diskusjoner, og hindre ekstremisme, hadde han sagt. Så var det blitt stille, en ettertenksom stillhet. Deretter tok jeg heisen ned og ruslet tilbake til Youngs-torget og salgsbodene der. Det hadde regnet og det diffuse lyset traff de våte brosteinene. Jeg tenkte på folkebibliotekene, og det rom de har for utopiene, for alternative måter å tenke, leve og drømme et samfunn på¹.

Kilder:

Hjartøy, H.J. (1936). Vår bibliotekpolitikk [Oslo]: Det norske Arbeiderpartis Forlag

Jones, N. (2012). Biblioteket – en alternativ plats för utopier?. Biblioteksbladet, 97 (1), 15-16
Terjesen, Einar A.

1 (Jones 2012)

Skribenter og alkohol

Det er kjent at forfattere som Jack Kerouac, Dylan Thomas, John Cheever, Ernest Hemingway og F. Scott Fitzgerald drakk. Spørsmålet er bare om bøkene deres ble til på grunn av alkoholen eller på tross av den, spør Blake Morrisson i den britiske avisen The Guardian.

Ny forskning viser at Dylan Thomas kanskje likevel ikke drakk seg i hjel, men ble feilbehandlet fordi en lege i New York tok lungebetennelsen hans for delirium tremens og ga ham morfin, noe som bare gjør vondt verre. Men det er ikke tvil om at han hadde drukket tett i dagene før innleggelsen. Blant annet hadde han dagen før, etter eget utsagn, drukket 18 whisky på en bar. Bartenderen som serverte ham, hevdet imidlertid at han bare hadde drukket seks eller åtte whisky, ikke 18.

Dylan Thomas' død er imidlertid blitt legendarisk, også fordi den inneholder en syndefallsmyte om dikteren som går til grunne i verdensbyen. Bak denne myten skjuler det seg en enda større myte, nemlig den at poesi og alkohol henger sammen og utfyller hverandre. Dette kan spores tilbake til de gamle grekerne, som hadde sine

drikkegilder eller symposier og til Kina, med sagnet om de sju vismennene som trakk seg tilbake til en lund for å skrive vers. Og jo fullere skalden ble, jo lettere fløt ordene.

Den britiske forfatteren Kingsley Amis, som selv var kjent som ganske fuktig, hadde ikke noen tro på dette. Han mente at den forfatteren som skrev mens han drakk, var en elendig skribent.

– Han er sikkert amerikansk i alle tilfelle, skrev britten syrlig i memoarene sine.

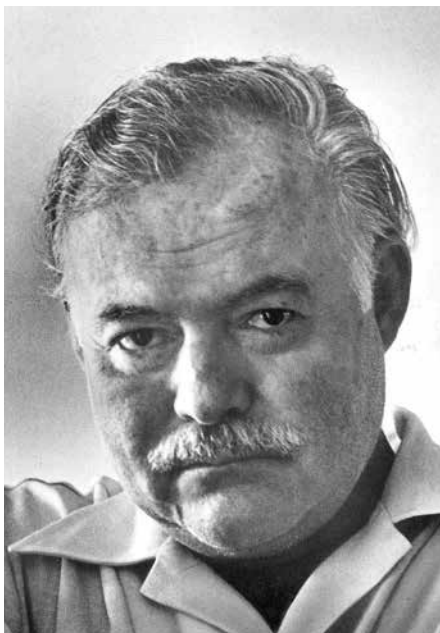
Faulkner og Poe

Ifølge Blake Morrisson er det liten tvil om at alkoholen i høy grad har preget moderne amerikansk litteratur.

Både Edgar Allan Poe og William Faulkner drakk (jeg skriver vanligvis om natten, og med en flaske whisky i nærheten). Det samme gjorde Tennes-

see Williams, Truman Capote, Dorothy Parker (jeg foretrekker en flaske foran meg framfor lobotomi), Ring Lardner, Raymond Chandler, O. Henry, Jack London, F. Scott Fitzgerald (for mye champagne er akkurat passende), Jack Kerouac, Charles Bukowski og Patricia Highsmith.

I boken *The Trip to Echo Spring* skriver Olivia Laing hvordan den aldrende forfatteren John Cheever og den da unge og ukjente Raymond Carver ble drikkebrødre da de foreleste i Iowa i 1973. Ifølge Carver gjorde han og Cheever ikke noe som helst annet enn å drikke – de tok ikke engang hetene av skrivemaskinene sine. Tittelen på boken henspiller på en scene i skuespillet *Katt på hett blikktak*, der en av personene sier at hun vil ta en liten tur til Echo Spring – hennes navn på skatollet der whiskyen står. Dette henspiller igjen på vann og myten om ynglin-

Ernest Hemingway

Dylan Thomas

F. Scott Fitzgerald

gen Narcissus, som ble forelsket i sitt eget speilbilde – noe forfattere lett kan bli.

Pinligheter og yndlingsdrinker

Ikke uventet fører forfatteres alkoholmisbruk til pinlige opptrinn. Da John Updike en kveld kom til John Cheevers leilighet, fant han Cheever naken utenfor. Kingsley Amis forteller hvordan lyrikeren Philip Larkin en hel kveld satt i en tykk frakk under en opplesning, for å skjule at han hadde urinert på seg. I tillegg kommer vold, sykdom og ulykker både for seg selv og andre, men legendene om forfatterne og deres yndlingsdrinker, som Faulkners mint julep og Keruacs margarita er der likevel hele tiden.

Den drikkfeldige forfatteren kan til og med finne støtte for sitt positive syn på alkoholen i Bibelen, gjennom bryllupet i Kanaan – det eneste virkelige mirakelet i Det nye testamente, mente Christopher Hitchens. Å tro at det ligger velsignelse i alkoholrusen er ifølge John Cheever utbredt i mange kulturer, og selv så han derfor ikke noe forkastelig i å drikke seg i hjel – helt til det gikk opp for ham at det var akkurat dette han var i ferd med å gjøre. Da gikk han inn i Anonyme Alkoholikere, og fant ut at Bibelen også hadde advarsler mot alkoholen, i likhet med Homer og Shakespeares Macbeth.

Sannhet og alkohol

F. Scott Fitzgerald mente det var tvungende nødvendig for ham å drikke for å holde ut konas haranger om ballett, mens Ernest Hemingway mente alkoholen var svaret på det moderne livets undertrykkelse.

Mange forfattere har likevel vært svært åpenhjertige om misbruket sitt. Dette kan også få utløp i fiksjonen. Men ifølge Kingsley Amis knytter leserne ofte romanskikkelsene sammen med forfatterne, og med rette.

Da Fitzgerald fikk sparken som manusforfatter av filmselskapet MGM, begynte han å skrive noveller

om en alkoholisert forfatter. Ingen var i tvil om hvem hovedpersonen forestilte. Fitzgerald var likevel klar over at det ikke er lett å skrive i beruset tilstand, og sa til redaktøren sin at det gikk greit å skrive en novelle når han var påvirket. Men for å skrive en hel roman, er det nødvendig å holde trådene fra hverandre. Da passer alkohol bedre til å drive fram handlingen i en roman eller et skuespill, for eksempel ved at en person begår en skandaløs handling.

Dette skjer ikke minst i russisk litteratur. Mange av personene hos Anton Tsjekhov er alkoholisererte, men samtidig tegnet med humor og medfølelse.

Forfatteren som macho

Ernest Hemingway mente at Fitzgerald ikke hadde godt av alkohol. Annerledes var det med ham selv, mannfolket, som følte «glede og velvære» over alkoholen. Å tåle alkohol er nemlig et tegn på manndom, og dette syntes Hemingway han hadde nok av.

Charles Bukowski mente at alkoholen var viktig for å sette kreativiteten fri. Det gjaldt bare å få ideene ned, før de ble borte igjen. Men å belønne seg selv med en drink, som Jack London, kan lett føre til at forfatteren også må ha en drink for å komme i gang. Skriv når du er full, rediger når du er edru, brukte Hemingway å si.

Blake Morrisson konkluderer med at det er vanskelig å si hvorfor forfattere drikker. For litterære biografer er derimot forfatteres drikkfeldighet en ønskedrøm, og en unnskyldning for å fortelle ufine anekdoter under dekke av analyse. Og når en forfatter likevel lykkes med arbeidet sitt, er det mer på tross av rusen, enn på grunn av den.

Han drakk som en fisk og skrev som en engel, heter det ifølge Morrisson om en forfatter. Han mener, på grunnlag av Olivia Laings og andres arbeider, at det kanskje heller burde hett at han drakk som en fisk – og skrev som en fisk.

Prøv

DAG OG TID

– den nynorske vekeavisa for kultur og politikk – gratis!

Send SMS DT3V til 2007, så sender vi deg tre prøvenummer utan at du forpliktar deg til noko som helst.

Avtroppende kulturminister Hadia Tajik var med på å kaste glans over arrangementet. Her sammen med forfatter Arild Stavrum.

Det handler om lesegledden

Artikkelen er
et bidrag fra
Foreningen !les

Onsdag 21. august var det avspark for Foreningen !les sitt prosjekt «Hat trick – litteratur, formidling og fotball» på Grüner klubbhus i Oslo. Det var en sterk angrepsrekke til stede med blant andre (avtroppende) kulturminister Hadia Tajik, Stig Inge Bjørnebye og Arild Stavrum.

Prosjektet i regi av Foreningen !les er i samarbeid med breddelag og bibliotek rundt omkring i Norge. Litteratur og formidling skal gjøres tilgjengelig for unge fotballspillere for å øke engasjementet for lesing og nysgjerrigheten for litteratur. Samtidig har prosjektet som målsetting å utvikle bibliotekarens formidlingsrolle og fremheve lesende forbilder fra fotballmiljøet.

– Vi flytter litteraturformidling ut av biblioteket og inn på fotballbanen for å treffe fotballungdommer på deres egen fritidsarena. Lag som blir med i prosjektet får blant annet sin egen bokbag og bibliotekar. Her har bibliotekarer muligheten til å få bøker å formidle, samt honorar for formidlingsjobben, sier prosjektleder i Foreningen !les, Ole Ivar Burås Storø.

Videre blir det viktig å fremheve lesende rollemodeller fra toppfotballen.

– Fotballspillere er gode rollemodeller og derfor er det viktig å vise frem lesende spillere. I England har for eksempel alle lagene i Premier League spillere som hjelper til i arbeidet med å få barn og unge til å lese. Og her hjemme har spillere på herre- og kvinnelandslaget signert et opprop om lesing. Slike bidrag betyr mye, påpeker Burås Storø.

Lesegleden er viktigst

Kulturdepartementet støtter «Hat trick», og onsdag 21. august var det duket for fotball og lesing hos Grüner i Oslo. I et tettpakket lokale i klubbhuset fikk forventningsfulle spillere, trenere og lagledere fra to gutte- og et jentelag møte flere sentrale personer. Avtroppende kulturministre fra Arbeiderpartiet, Hadia Tajik, åpnet arrangementet.

– Jeg er sikker på at det er veldig mange som har mast på dere om å lese mer. Dere veit det godt. Så jeg skal la være å mase.

– Jeg vil heller si: Les det dere har lyst til! Det vil si, aldri slutt å lese skolebøker. Men jeg vil oppfordre dere til

å bruke litt av fritida på å finne ut hva dere har aller mest lyst til å lese og så skaffe dere de bøkene, sa statsråden og fortsatte:

– Det er det samme om bøkene handler om fotball, strikking, aliens eller astrofysikk. Det er leseglede det handler om. Og den er en av de beste gavene dere kan gi dere selv.

Etter kulturministeren fikk lagene møte bibliotekar Marit Hallén fra Deichmanske bibliotek, Torshov, Stig Inge Bjørnebye fra Norges Fotballforbund og forfatter Arild Stavrum. Hallén, som selv var lagleder for et Grünerlag på 1980-tallet, syntes det var stas å være tilbake på klubbhuset. Denne gangen for å formidle bøker. Fra bokbagene som ble delt ut til lagene, snakket bibliotekaren om bok 1 i serien *Blade* av Tim Bowler, *Bian Shen* av Torbjørn Øverland Amundsen, *Jokeren* av Markus Zusak og Eldrid Johansens *Charliblogg*.

Bjørnebye fortalte de unge spillerne at han digger lesing nesten mer enn fotball. Den tidligere proffspilleren er nå utviklingssjef i Norges Fotballforbund, og opptatt av at talentutvikling er mer enn bare fotball.

– Jeg hadde aldri spilt så lenge på Liverpool eller det norske landslaget hvis jeg ikke også var glad i å lese. Garantert, sa han og la til:

– Lesing er en av de viktigste tingene du gjør hvis du skal utvikle deg som fotballspiller og som menneske.

Magisk oppskrift

Arild Stavrum har en lang karriere bak seg som spiller og trener på toppnivå. De siste årene har han satset alt på en forfatterkarriere, og er i disse dager aktuell med sin fjerde bokutgivelse. Som vanlig er fotball et baktep-pet i bøkene hans.

– Min nye bok er min første ungdomsbok. Den ble ferdig i dag, innledet han til den lydhøre forsamlingen.

Stavrums siste utgivelse har tittelen «Maradonas magi» og utgis på forlaget Cappelen Damm.

– Hva skal man gjøre for å bli bedre dersom man er en middels fotballspiller? spurte han.

– Lese, svarte en.

– Egentrening, svarte en annen.

Veldige gode svar ifølge Stavrum, men forfatteren mente selv å ha funnet en egen formel. For å illustrere dette viste han på storskjerm frem to identiske skåringer av argentinerne Maradona og Messi. Førstnevnte i landskamp mot England under VM i 1986, sistnevnte i seriekamp for Barcelona mot Getaffe i 2007.

– Se på det her, sa han til tilhørerne.

– Målene er helt like. Se hvordan de drar seg forbi motstanderne, går inn i banen, runder keeper, skårer med høyre foten, snubler på samme sted og jubler på samme måte. Her må det ligge et eller annet bak.

Forfatterens tanke er at det finnes en slags oppskrift, en magi for å bli like gode som Maradona og Messi. Det danner utgangspunktet for hans første bok for målgruppen.

Vil du bli leseagent i «Hat trick»?

Ta kontakt med Ole Ivar Burås Storø i Foreningen !les på e-post ole@foreningenles.no.

Fotokonkurranse

Send oss ditt beste bibliotek-øyeblikk, så får du kanskje bildet ditt på forsiden av Bok og Bibliotek. Vi utlyser med dette fotokonkurransen «Årets bibliotekbilde».

Både bibliotekansatte og brukere kan delta.

Mer informasjon om konkurranse og premier på www.bokogbibliotek.no – klikk på banneret øverst på høyre side.

Kulturpolitikk etter Kulturløftet

Kulturløftet er historie. Kulturløftet III vert ikkje noko av. Den nye regjeringa skal slite med å finne ein like velklingande og retorisk vellykka metafor som «Kulturløftet» for sin nye kulturpolitikk. Omgrepet «kulturløft(e)», med si doble tyding, var ei genial oppfinning. Mannen bak det var Magnar Lund Bergo, SV sin representant i kulturkomiteen på Stortinget 2001-05. Saman med Trond Giske (Ap) og Eli Sollied Øveraas (Sp) presenterte Bergo 29. mars 2004 «Kulturløftet» på ein improvisert og overraskande pressekonferanse på jazzklubben Blå i Oslo.

Kulturløftet bestod av 15 kulturpolitiske «løfte» som til saman skulle realisere eit stort «løft» for norsk kulturliv og kulturpolitikken. Mål nr.1 var ambisiøst: innan 2014 skulle det statlege kulturbudsjettet utgjere 1 pst. av statsbudsjettet. I 2003 utgjorde det 0,75 pst. Med framlegginga av det raudgrøne statsbudsjettet for 2014 er éin-prosentmålet nådd. Oppdrag fullført. At ein kanskje juksa litt undervegs, ved å inkludere kulturløyvingar frå stadig fleire departement, er det berre under-teikna som bryr seg om.

vingane har vorte dubla på åtte år. «Da er det ikke lenger retorikk, da er det konkrete resultater det er snakk om,» sa Hadia Tajik til Dagbladet i august i år. Den avgåtte kulturministeren, «kalkulatorkvinnen» som nokon kallar henne, har målt resultata frå Kulturløftet gjennom pengebruken. Kulturpolitikken mål har vorte endå meir pengar, ikkje auka produksjon, større publikum eller betre kvalitet. Om lag slik kulturredaktør Jan Nyberg i BT skreiv då Kulturløftet vart presentert våren 2014: «Tenk på et tall.»

Kulturløftet er grundig, systematisk og kritisk evaluert av Enger-utvalet. Utvalet seier at mange av måla i Kulturløftet I og II er «enten oppfylt, eller så har man kommet langt i å oppfylle dem.» Men utvalet presiserer at auken i løyvingar på fleire tunge budsjettområde ikkje står «i forhold til økningen i kunstproduksjonen og publikumsoppslutning.» Det har òg skjedd lite i retning av «å utvikle ordninger og metoder for systematisk oppfølging av kvalitetsmålet i kulturpolitikken.» Og kostnadsveksten ved dei store kulturinstitusjonane har vore for stor. Dessutan vil Enger-utvalet avskaffe det utvida kulturomgrepet. Vekk med idretten, seier dei. Ein kulturpolitisk revolusjon, som ingen, aller minst dei raudgrøne, torer å drøfte.

Folkebiblioteket står, målt i pengar, fram som taparen i Kulturløftet. Vinnaren på lokalt nivå er, som så ofte før, idretten saman med begivenhetskulturen. Enger-utvalet seier med kraftig røyst at det trengst «en betydelig økning av både den kommunale og den statlige ressursinnsatsen mot folkebibliotekene.» Dessutan meiner utvalet at Kulturdepartementet må ta ein større del av ansvaret for å få avklart teknisk gode løyvingar for utlån av e-bøker.

Som venta er ikkje kultur med blant dei åtte kostbare hovudsatsingane til den nye regjeringa. Men av plattforma som vart presentert tidleg i oktober, går det fram at dei blåblå vil gjennomføre «en frihetsreform» i kulturlivet for å spreie makta, auke kvaliteten og få til ei breiare finansiering av kulturlivet. «En stimulerende formulering,» kallar operadirektør Tom Remlov dette. Han er òg forventingsfull og positiv til den nye kulturpolitikken, mellom anna vektleggjinga av alternativ finansiering og skatteinsentiv for å auke utanlandsk støtte til kulturproduksjonar i Noreg.

Remlov er ei einsleg positiv røyst i eit elles unisont kulturelt klagekor om kor ille det vil gå med norsk kulturliv under ei blåblå regjering. Mange ser føre seg at pengestraumen frå statlege

Av Georg Arne-stad, senior-rådgjevar og kulturforskar ved Høgskulen i Sogn og Fjordane.

I den nasjonale kulturpolitiske forteljinga er Kulturløftet ikkje berre ein vinnar, men ei suksess-historie. Dei statlege kulturløy-

kjelder vil bli betydeleg redusert. Ja, kanskje vil dei nye makthavarane i større grad snakke om publikum, produksjonsvekst og kvalitet enn om pengebruken?

I regjeringsplattforma til dei blåblå vert det ikkje sagt eit einaste ord om Enger-utvalets innstilling. Utruleg nok er det heller ikkje i 2014-kulturbudsjettet til den raud-grøne regjeringa noka oppsummering eller vurdering av innstillinga. Ho er berre sporadisk nemnt i budsjettframlegget. Kvifor i alle dagar bad den same regjeringa eit stort utval om å evaluere Kulturløftet I og II, når dei ikkje ein gong synest å bry seg særleg med innhaldet i evalueringsrapporten? Det mest nærliggjande svaret er at kulturministeren tykkjer at rapporten blei for kritisk. For fagleg sett har evalueringa fått samstemt skryt frå norske kulturpolitiske forskarar.

Utover det eg alt har nemnt om ei uklår «frihetsreform,» signaliserer den blåblå regjeringsplattforma ingen gjennomgripande endring av kulturpolitikken. At boklova ikkje vert noko av, er ein fordel for oss alle. Kutt i pressestøt-

ta er til å leve med. Eg ser òg, med ei viss forventning, fram til den annonserte gjennomgangen av den aukande verksemda og makta til Kulturrådet. Lat oss vone den blåblå tilleggsproposisjonen seier noko om dette, og om kva den nye regjeringa aktar å gjere for å spreie kulturmakta og auke kvaliteten. Men det rekordstore raudgrøne kulturbudsjettet for 2014 får dei blåblå berre gjort lite med. Litt nedskjering i pressestøtta vert det likevel, saman med mindre kutt i Kulturrådet. Sjølv blåfargen kan vi først lese av i 2015-budsjettet.

Og folkebiblioteka? Dei er faktisk nemnde i plattformen. Regjeringa vil «forberede bibliotekene på en digital hverdag på en måte som ikke undergraver næringsdrivendes muligheter til å leve av kultur.» Eg tolkar dette slik at den nye regjeringa vil gripe fatt i verkebyllen e-bøker, som dei raudgrøne ikkje har tort å røre. Plattformen slår òg fast gratisprinsippet. Det er då noko. Og Frp har alt fleire gonger sagt at dei vil styrkje den lokale kulturelle grunnmuren, der folkebiblioteka framleis er sjølv basisen. Utfordringane frå litte-

raturhusa kan biblioteka ta med ro. For kven skal etter kvart finansiere denne ekspanderande gaukungen?

Den nye kulturstatsråden, høgrekvinna Thorild Widvey, kjenner eg lite til. Men ho er visst ei solid og erfaren kvinne med bein i nasen. Ho kan såleis verte ein framifrå statsråd. Ho er i god «kulturkjerringalder,» og knapt noka «kalkulatorkvinne.» Fast bibliotekbrukar er ho sikkert, òg. Men eg krev av henne at ho brukar god tid dei første vekene i statsrådsstolen til å gjere seg kjend med innstillinga frå Enger-utvalet og analysane og tilrådingane som kjem fram der. Og klarar ho i løpet av ein fireårsperiode å gravleggje det utvida kulturomgrepet, dele Kulturrådet i to, finne fram ein bibliotekmilliard og utvikle gode kvalitetsmål for kulturpolitikken, skal eg vere nøgd.

Eg har heller ikkje noko i mot at ho røskar litt opp i det stivbeinte byråkratiet i Kulturdepartementet og grev fram midlar til å etablere eit kompetent, sjølvstendig og uavhengig senter for kultursektorforskning. Det ville rett og slett vere god høgrepolitikk.

Mormor og barnebarn i kosetund på biblioteket. (Foto: Trond Isaksen)

HJEMMEKONTOR: Kate skrev boka «Falling to Earth» fra leiligheten på Kaldbakken. Yndlingsstedet å skrive er i sengen.

Uventet debutantsuksess

Hvordan føles det egentlig når en debutroman blir en uventet suksess? Ganske stressende, skal vi tro den nybakte forfatteren Kate Southwood. Hennes roman «Falling to Earth» blir trolig utgitt i et tredje opplag i USA og det er også mulig den kan bli film. Boken er skrevet i Norge.

TEKST: CAROLINE SVENDSEN. FOTO: ANETTE ANDRESEN

Journalist og fotograf møter Kate Southwood i Oslo og til tross for at boken er skrevet på engelsk og Southwood selv er amerikansk, foregår samtalen på norsk. Southwood har nemlig bodd i Oslo i 16 år sammen med sin norske mann og deres to døtre.

– Det er stressende på en god måte. Man håper jo selvsagt på det beste, også går det veldig, veldig bra. Jeg var jo nybegynner med denne boken og nå tenker jeg på at jeg må gjenta suksessen med neste bok, smiler hun.

På mange måter ser hun på det å skrive som en jobb, med arbeidstid fra 08-16 og fri i helger og ferier.

– Dessuten må jeg innimellom ta pauser fra skriveforberedelsene for å tjene penger, opplyser hun. Kate har blant annet jobbet frilans som oversetter, engelsklærer og korrekturleser her i Norge.

Klar for fulltid

Det var først når yngstedatteren begynte på skolen at det lot seg gjøre at Kate kunne skrive på fulltid. Hun hadde da levd med historien som danner grunnlaget for *Falling to Earth* i mange år og var klar til å sette i gang.

– Jeg har brukt to år på å skrive denne boken og har skrevet så ofte jeg

har hatt tid, gjerne på dagtid mens barna er på skolen og mannen min var på jobb, sier hun. Det var en felles beslutning om at hun skulle satse på skrivingen og mannen skulle forsørge dem i denne perioden.

– Derfor tenkte jeg at jeg må få mest mulig ut av den romanen, sier hun. Og det ser Kate ut til å ha lyktes med.

«Falling to Earth» handler om den verste tornadoen som rammet USA noen gang. Den er kjent som The Great Tri-State Tornado og gikk mest ut over statene Illinois, Indiana og Missouri i 1926. Tornadoen er rammen for historien, men boken handler om befolkningen i den oppdiktede byen Marah som får livene sine totalt endret etter tornadoens herjinger. Alle som bor der får enten hjemmene sine ødelagt eller mister familiemedlemmer, bortsett fra en familie der alle overlever og hus og arbeidsplass er intakt. Det er da livet skal gå videre etter tornadoen at denne familien blir satt på en virkelig prøve.

– Jeg vet ikke helt hvordan jeg fikk ideen til boken. Det var en dag jeg googlet et eller annet og tilfeldigvis kom over informasjon om denne tornadoen. Jeg har jo selv vokst opp i Chicago, og bodde litt lenger nord i

delstaten Illinois da jeg gikk på universitetet, men hadde aldri hørt om tornadoen, og det gjorde meg nysgjerrig på å finne ut mer, sier hun.

Den kreative prosessen

Kate påpeker at hun selv ikke er ukjent med tornadoer fra den tiden hun bodde i Illinois, men for å få et inntrykk av hvordan den store og ødeleggende tornadoen fra 1926 artet seg så hun på masse bilder fra den tiden og leste flere historier om de som overlevde ødelegelsene.

– Historien ble en blanding av naturtragedie og en menneskelig tragedie, sier Kate.

Selv om rammene for historien tidlig ble klart, sier Kate at hun ikke planla handlingen før hun begynte å skrive.

– Jeg gjorde det slik at jeg skrev slutten først, men resten av historien skrev jeg i riktig rekkefølge, sier hun og forteller at hun legger vekt på at mye av det kreative arbeidet med boka må skje underveis.

Hun avslører at hun alltid hører på musikk mens hun skriver. – Det er gjerne filmmusikk, men uten tekst, bare med instrumenter. Ofte hører jeg på den samme musikken så lenge at jeg ender opp med å bli skikkelig lei av den. »

ARBEIDSDAG: Du må bare få jobben gjort, sier Kate om selve prosessen med å skrive en bok.

Dessuten består mye av skriveforberedelsene i å lese veldig god litteratur. Siden morsmålet hennes er engelsk har hun fordypet seg mest i engelskspråklige forfattere, men røper at en av bøkene som har gitt henne mye i den sammenhengen er «Ut å stjele hester» av norske Per Petterson, og trekker også frem Knut Hamsun som en av yndlingsforfatterne.

– Det er når jeg leser en utrolig bra bok at ting begynner å skje for meg på det kreative planet, men jeg merker at jeg ikke kan lese hva som helst når jeg nærmer meg fasen der jeg skal gå i gang med å skrive.

Erfaring og magesfølelse

Kate har skrevet mye opp i gjennom årene og har også en Mastergrad i skriving, M.F. A in Fiction fra University of Massachusetts. Hun var derfor ikke helt uvant med selve skriveprosessen og hvordan forlagsbransjen fungerer, men var likevel usikker på hvordan boken ville bli motatt.

– Siden dette er min første bok måtte jeg stole veldig på magesfølelsen og jeg merket at jeg tidvis ble veldig sliten og utmattet. Dessuten gråt og gråt jeg mens jeg skrev for dette er en trist historie. Jeg følte veldig at jeg ga mitt ytterste for å skrive denne boken, og at jeg hadde en sjanse til at dette

prosjektet skulle gå bra, sier hun.

Kate legger ikke skjul på at boken handler om tunge temaer, deriblant depresjon.

– Her brukte jeg mye av mine egne erfaringer, og føler på mange måter at jeg måtte ofre meg selv.

For selv om Kate nå har slått seg til ro her i landet med mann og barn, brukte hun en del av hjemlengselen til USA som en drivkraft i arbeidet.

– Hjertet mitt er fortsatt i USA, så det kunne jeg bruke i skrivingen.

Anmeldelsene av boken, både i The New Yorker og i Financial Times var veldig gode.

– Jeg hadde jo en god følelse når

det gjaldt boken, men for at den skal selge bra kommer det jo veldig an på hvem som skriver kritikken, kommenterer Kate.

Viktig promotering

De gode anmeldelsene bidro til at boken ble mye mer synlig. Fra mars til juni i år ble den utvalgt sammen med seks andre romaner til å promottes spesielt av den store amerikanske bokhandlerkjeden Barnes & Noble. Det betød at boken fikk en fremtredende plass i kjedens butikker, og blant annet ble gjort tilgjengelig til nedsatt pris i de månedene kampanjen varte. I tillegg har «Falling to Earth» vært utsolgt på nettbokhandelen Amazon.

– Jeg har ikke salgshallene selv enda, men det at Barnes & Nobles promoterte boken spesielt er nok mye av årsaken til at boken har slått an og at det går mot et tredje opplag, sier hun.

I motsetning til Norge er det i USA lurt for nye forfattere å skaffe seg en agent for å selge inn en bok til et forlag.

– I USA blir man ikke tatt seriøst uten en agent for det er agenten som da gjør det videre salgsarbeidet av boken overfor forlagene. Siden agenten tar 15% av den fremtidige salgssummen betyr det også at agenten må ha rimelig stor tro på at boken blir utgitt, forklarer hun.

I utgangspunktet viste det seg at det var vanskelig å få forlagene interessert i «Falling to Earth». Årsaken var ifølge Kate at boken har en trist slutt. Det var forlaget Europa Editions som så potensialet i historien og bestemte seg for å gi den ut.

Agenten har gjort fremstøt til norske forlag med tanke på å få den oversatt, noe Kate håper vil skje.

– Jeg har fått gode tilbakemeldinger fra mine norske venner som har lest boken, og det er mange i Norge som har sett på bokens webside så jeg håper et norsk forlag vil fatte interesse for den snart, sier hun. Foreløpig er den tilgjengelig på engelsk på Deichmanske bibliotek i Oslo og i enkelte norske bokhandlere.

Det er også agenten som er i forhandlinger med et amerikansk produksjonsselskap med hensyn til å selge filmrettighetene til boka.

– Det er et amerikansk filmselskap som er interessert, men det er nesten mer enn jeg tør håpe på og erfaringsmessig kan det ta mange år før det eventuelt tas beslutning om det skal lage film, uten at det behøver å føre til noe. Men det er klart det er spennende sier hun.

Til tross for bra salg og en mulig filmavtale bedyrer Kate at hun ikke har tjent store penger på boken hittil.

Selv om hun fikk et forskudd da boka ble antatt, er det først i høst at hun kan vente noen flere penger og beløpet er usikkert: – Jeg ser frem til den dagen da jeg tjener mer, avslutter hun og ler.

Ny & Nyttig kundeavis

BS Eurobib

NYTT & NYTTIG

Velkommen til en spennende interiørhøst!

30% Mot høstmørket med "dagslyslamper"

Kjør frem bildebøkene til høstlesing

15% på Opening the Book!

Refleks som flott PR

3 stk nå 726,-

Motivpaller 3 stk nå 726,-

Rabatt for sett på 3 stk som vist på bildet.

Tilbud 30%

Lampe Vero, børstet stål **NÅ 875,-** så langt lageret rekker (før 1.250,-)

Lekematter 20%

Bokreol OTB, hvit og lønn **NÅ 3.358,-** (før 3.950,-)

BS Eurobib
nettbutikk bseurobib.no

Frakt og mva. komme i tillegg. Tilbudene gjelder ut november.

Arena for debatt

Bibliotekarer er ivrige bloggere. Det finnes knapt noe annet yrke der så mange som en av tjue ansatte blogger om sitt eget fag og sin egen institusjon. Den høye bloggтетtheten er ikke tilfeldig. Fagmiljøet består for det første av svært mange små enheter: mer enn fire hundre folkebibliotek, omtrent to hundre fagbibliotek og flere tusen skolebibliotek. Alle har noe å si. For det andre er dette en profesjon av fortellere. Bibliotekarene har et budskap til verden. Bøker er livet og biblioteket er Paradis. Det er ikke lett å få bibliotekarer til å skrive langt. De viker tilbake for å holde foredrag og takker nei til å levere artikler. Men bloggen er en kortform: passe lang, passe lokal og ikke så farlig for usikre skribenter.

For det tredje er bibliotekarene fortrolige med IKT. De hadde jo brukt avanserte databaser lenge før Verdensveven kom på banen. Noen kastet seg over sosiale medier fra første stund. Andre har gått på kurs. Den digitale kurstettheten har vært enda høyere enn bloggтетtheten. Den norske satsingen på bredbånd og utstyr har også vært viktig. Øst og sør i Europa

er det mange som nøler med å ta i et tastatur. Gamle maskiner og trege forbindelser gir tradisjonelle bibliotekarer gode kort på hånden. Her i nord fungerer nettet stort sett som det skal.

Den nye bibliotekloven legger vekt på bibliotekenes ansvar for aktiv formidling og deres rolle som møteplass. Da er det naturlig å bruke sosiale medier. De fleste norske bibliotekblogger dreier seg om formidling av informasjon, nyheter og vurderinger av bøker og andre medier. De har sin selvsagte verdi i hverdagen. Men blogggen blir unektelig mer spennende når forfatterne begynner å debattere, det vil si tar stilling til spørsmål det er uenighet om. Da går bibliotekarene selv løs på bibliotekenes nye oppgave: å fremme det offentlige ordskiftet.

Det skjedde noe viktig med lovforslaget underveis. Flere av de som svarte i høringsrunden ønsket å løfte fram bibliotekene som **uavhengige** arenaer for offentlig samtale og debatt. Departementet sa seg enig. Det betød at bibliotekenes politiske mandat ble styrket. Nå skal bibliotekarene bidra til samfunnsdebatten på to plan. De skal

som før gi borgerne adgang til informasjon om politikk og samfunn. Men de skal i tillegg legge til rette for debatter og meningsbryting i bibliotekets egen regi. Det betyr at bibliotekene har blitt tildelt en viktig rolle i vår politiske offentlighet.

Demokrati dreier seg ikke om å velge representanter hvert fjerde år. I et levende demokrati vil holdninger og synspunkter alltid være i bevegelse. Det vi står for oppstår underveis. Verden rundt oss forandrer seg stadig. I 2013 er drivhuseffekten en større trussel enn kjernefysisk vinter. Homofili er ikke et avvik, men en identitet. Ulver tasser rundt i Østmarka. Når vi snakker om månelanding, tenker vi Mongstad. Vi blir ikke født med gitte verdier og fastlagte meninger. Både politikere og velgere trenger arenaer hvor meninger og verdier kan formes, brytes og formes på ny.

Folkebiblioteket er en del av kommunens tilbud til sine innbyggere. Biblioteket inngår i det kommunale hierarkiet. Hurdal bibliotek ligger under Oppvekstetaten. Bergen off. bibliotek ligger under Byrådsavdelingen for kultur, næring, idrett og kirke.

Av faglig konsulent Tord Høivik

«Jeg oppfatter bibliotekenes nye rolle som et forsøk på å opprettholde en levende debatt blant vanlige borgere.»

Men biblioteket har også et samfunnsmandat. Diskusjonene om biblioteket som møteplass og samtaleforum dreier seg ikke om å følge opp politiske vedtak, men om å klarlegge bibliotekets plass i samfunnet. Når biblioteket knyttes til demokrati og danning, opptrer bibliotekarene som samfunnsborgere, ikke som teknikere.

Både staten og lokaldemokratiet forutsetter at folk møtes, snakker sammen og gir sine meninger til kjenne utenfor de politiske organene. Det er viktig at samtalene er åpne. Privat kan vi selvsagt si og mene hva vi vil. Men det er i det offentlige rommet at våre meninger blir utfordret. For å påvirke politikken, må vi overbevise politikere, eller andre nøkkelpersoner, eller tilstrekkelig mange velgere. Vi må være forberedt på angrep fra andre hold, og vi må finne argumenter for vår egen sak. Vi trenger også allierte. Enslige svaler når ikke langt. Den offentlige debatten får politisk betydning når den engasjerer grupper, nettverk og miljøer.

Jeg oppfatter bibliotekenes nye rolle som et forsøk på å opprettholde en levende debatt blant vanlige borgere. Staten er bekymret for samfunnsdebatten. Det demokratiske idealet er engasjerte diskusjoner mellom engasjerte borgere. Vi er amatører, ikke profesjonelle debattanter. Men den spontane formen for meningsutveks-

ling blir undergravd av sterke krefter i dagens verden.

De store organisasjonene bruker stadig større ressurser for å bikke den offentlige debatten i egen retning. Både bedrifter og bransjeforeninger, departementer og utdanningsinstitusjoner bygger avdelinger for informasjon og kommunikasjon. Her får ledelsen taktiske og strategiske råd om hvordan de skal te seg i (og utenfor) offentligheten. Samfunnsdebatt og lobbyvirksomhet blir to sider av samme sak. Utad er det omdømmet som skal bygges opp. Ryktet erstatter realiteten. Krisehåndtering dreier seg om å si minst mulig – inntil man eventuelt må legge seg flat. Beklager, beklager...

Geelmuyden og Kiese, som jo er et ledende firma i bransjen, er tydelig i sitt språk: «vi forvalter og flytter makt gjennom kommunikasjon». GK har som mål at deres blogg «skal være Skandinavias viktigste kommunikasjonsfaglige kilde på internett». Deres faglige ekspertise, forteller en bloggpost, skal hjelpe bedriftene til «å bli mer lønnsomme, omsette mer, redusere kostnader, øke innovasjonskraften, øke synligheten og omdømme, redusere tid til markedet, øke kundeservicen for å øke kundetilfredsheten for igjen å øke kundelojaliteten».

Pressen er også under press. Journalistikken har blitt «snørhoven, fragmentert, stresset og full av «journalistisk halvfabrikat», sier Finn Sjøe i en ny bok. «Formen og dramaturgien spiller en stadig større rolle, på bekostning av kritiske perspektiver, undersøkelser og de lange linjene.» Når pressen svikter, må andre trå til. Politikken lever ikke av meningsmålinger og markedsføring. Vi må, for å si det enkelt, fortsette å snakke sammen om spørsmål som angår fellesskapet. Hvis ikke mister politikken sin kontakt med dagliglivet. Demokratiske prosesser invaderes av smarte konsulenter og velmenende teknokrater.

Jeg har mer tiltro til bibliotekene. De er ingen stor og tung samfunnssektor. Men de er dypt forankret i lokalsamfunnet og i folks hverdag. Bibliotekarene lever tett på brukerne og har personlig kontakt med nesten alle lag og grupper i befolkningen. Skal de fremme samfunnsdebatten, må de nok venne seg til å tåle mer liv og røre enn de er vant til. Uenighet er en demokratisk dyd. Men de er troverdige arrangører av meningsfulle offentlige samtaler. Den nye bibliotekloven peker i riktig retning. De tallrike bloggene gjør det samme. Ta staten på ordet – og kjør debatt!

Hva tenker bibliotekarene om biblioteket som en arena for offentlig debatt – se s. 10.

Den litterære salongkulturen:

Kvinnefrigjøring i private litteraturhus

Hvis vi sammenligner europeiske lands innføring av kvinners stemmerett, kommer Norge relativt godt ut av det: Finland 1906, Norge 1913, Danmark 1915, Sverige 1918, England 1918, Tyskland 1919, Frankrike 1944, Sveits 1971. Kvinneforskningen vektlegger hva en slik reform har betydd for utviklingen av et egalitært samfunn, men undervurderer heller ikke de innflytelsesmulighetene kvinner hadde *før* stemmerett var innført.

Europa har en lang historie med kvinners frigjøring, og i denne utviklingen inngår en halvoffentlig institusjon: den litterære salong. Noen kvinner erobret seg en egen plass i kulturlivet gjennom å danne sin egen salong. Her kunne de tale på likefot med menn og inn- ta en kulturell maktposisjon. De skapte et uformelt sosialt møte- sted som i historisk perspektiv er et steg på veien til stemmerett. Gjennom å opprette private «litteraturhus» i sine hjem bidro disse kvinnene til å skape et intellektuelt frirom for både kvinner og menn, og dermed under- grave stengslene i det kjønnsdelte klassesamfunnet.

men deltakelse var ikke forbedt adelsfolk. Hver kvinne var leder i sin salong, og valgte hvem hun ville invitere, naturlig nok siden salongsammenkomstene foregikk i hennes hjem. Intellektuelle fra borgerskapet kunne delta sammen med adelsmenn og -kvinner. I disse litterære mø- teplassene ble standsforskjeller langt mer utvisket enn i samfun- net for øvrig. Her kunne alle snakke langt mer direkte og usensurert enn ute i offentlige- ten. På 1600- og 1700-tallet var det ingen steder der emansipa- sjonen av kvinner hadde kom- met lenger enn i de litterære sa- longene.

«Salongvertinnen» fungerte både som en emosjonell matri- ark og som sosial magnet. Hun hadde autoritet til å framprovo- sere standpunkter, glatte over krangler, knytte nye vennskaps- bånd, velge lektyre, inkludere og utestenge medlemmer osv. Den franske salongkvinnen Marie- Thérèse Geoffrin sammenlignet

seg selv med et tre som strekker sine greiner ut i alle retninger. Kvinnen sørget for en tvangsfri sosial omgangsform, for å holde samtalen i gang, komme med innspill, be om synspunkter på litterære verk osv. Både roma- ner, lyrikk og aforismer var verdsatte sjangrer for høytlesing og vurdering, bl.a. Madeleine de Scudérys lange romanserier. Samtalene fortsatte gjennom måneder og år, med regelmessige tider for å møtes. Og blant del- takerne var det ofte flere kvinner enn salongvertinnen. Allerede på 1600-tallet bidro de litterære salongene til å øke leseferdighe- tene blant kvinner i byene, hev- der en tysk forsker (Verena Hey- den-Rynsch). Idealet for salongene var tankeutveksling mellom likeberettigete personer, enten de var kvinner eller menn.

Sprengkraft

I salongene ble konversasjon nesten til en ideologi. Samtale ble oppfattet både som et middel

Av Helge Rid-
derstrøm, før-
steamanuensis
Høgskolen i Oslo
og Akershus, avd
ABI

Kvinner som kulturelle sentra

«En salong, det er først og fremst en kvinne» skriver den franske salongkultur-forskeren Anne Martin-Fugier. Den litte- rære salong oppstod blant fran- ske adelskvinner på 1600-tallet,

og et mål. Målet var å sivilisere mennesket, uansett om diskusjonene gjaldt litterære, filosofiske eller politiske temaer. Slik kunne salongene få en sprengkraft som ikke skal undervurderes. De meningene som var undertrykt av sensur i samfunnet, kunne ytres langt friere innen salongens fire vegger. Her fikk deltakerne et forum for usensurert meningsutveksling som bidro til «en frisetting av menneskelig og samfunnsomformende potensiale» (Heyden-Rynsch). Forskjeller i rang og stand, i interesser og overbevisninger beriket tankeutvekslingene og samtalene. Det var i prinsippet ingen krav om enighet eller et felles perspektiv.

I praksis ble det nok derimot opplevd annerledes av noen, særlig i Frankrike på 1600-tallet. Salongkulturen har ofte blitt latterliggjort som en type snobberi og dilettantisme. Forfinelse og dannelselse var inngangsbilletten til en kultivert atmosfære som – med en elegant adelskvinne i midten – kunne ha et snev av det erotisk pirrende. Mang en salongdeltaker jaktet på den utsøkte formulering og det uslåelige ordspill. Ironi og paradokser bidro til den spirituelle konversasjonen. Slagferdige synspunkter var mest velkomne hvis de var retorisk finurlige. Samtalene hadde ikke bare en sosial, men også en estetisk verdi, og ble stilisert til en kunst som kunne utarte til det ørkesløse. Innen noen av salongmiljøene utviklet konversasjon seg til å bli en litterær sjanger på linje med dikt og dramaer. Hele det sosiale samværet ble et «kunstverk».

Åndelige republikker

Utover i opplysningstiden ble likevel salongene så innflytelsesrike at de fikk en politisk funksjon, til tross for at de grunnleggende maktstrukturene i samfunnet ennå ikke endret seg. I de litterære salongene fikk borgerskapets beste hjerner og varmeste hjerter utfolde seg uten annet enn sosial sanksjonering. Nye tanker var velkomne.

På 1700-tallet ble salongene små enklaver for kritisk diskusjon blant det som har blitt kalt «tenkningens libertinere». Voltaire frekventerte flere parisiske salonger med sine radikale tanker om frihet og framskritt. Generelt er salongene i denne perioden preget av vilje til emansipasjon, opplysning, dannelselse og toleranse. Idealene var åndelig uavhengighet, fordomsfrihet og intellektuell åpenhet. Den litterære salong fungerte som en åndelig republikk. Her viste demokratiseringstendenser seg lenge før den store franske revolusjon.

Kvinner selvstendigjøring

Gjennom den rollen kvinner spilte som midtpunkter i det sosiale og kulturelle fellesskapet, bidro den litterære salong til emansipasjon. Kvinner med en «risikolysten selvrealiseringstrang» (Heyden-Rynsch) kunne her blomstre på en sosialt akseptabel måte. Noen valgte også å bli forfattere. Salongvertinnen Anne-Thérèse de Lambert var spesielt opptatt av kvinnes rolle i samfunnet. Hun skrev verket *Nye refleksjoner om kvinnene* (1727) og flere tekster om barneoppdragelse. Stéphanie de Genlis var et multitalent som under sammenkomstene blant annet spilte harpe, teater og leste fra egne verk (f.eks. *Adèle og Théodore, eller brev om utdannelsen*). Den franske grevinnen Edmée de La Rochefoucauld var en fast deltaker i en parisisk salong, og skrev tekster under pseudonymet Gilbert Mauge der hun argumenterte for kvinners politiske rettigheter.

Menn så behovet for støtte fra salongene. I sin biografi om Lord Byron forteller André Maurois at den engelske dikteren var sikker på at hans nye verk *Childe Harold's Pilgrimage* ville bli en fiasko og nedsablet av alle. Noen utdrag av det lange diktet ble lansert for lady Caroline Lamb – kjent for sin litterære salong og sin litterære smak. Lamb ble begeistret for det hun hørte, og hennes kvalitetsstempel bi-

dro enormt til den litterære suksessen Byron opplevde. Over natta ble Byron en superstjerne. Når mennene ikke lenger hadde bruk for disse kvinnene til å fremme sin egen karriere, kom noen med infame uttalelser. Å sverte tidligere støttespillere var bare så altfor enkelt, særlig fordi kvinnene ofte åpnet opp for private temaer i samtalene. For eksempel snakket franske Élisabeth Greffulhe ofte om intime forhold med mennene i sin salong, blant annet om sin ulykkelige forelskelse i sin egen ektemann!

Borgerlige salonger

På 1800-tallet ble noen av adelskvinnenes overdådige mottakelsesværelser utkonkurrert av borgerlige salonger, som kunne ha en svært beskjeden innredning og servering. Her var den sosiale etiketten friere. Henriette Herz ledet en salong i Berlin. Hun behersket både hebraisk, gresk, latin, fransk, engelsk og italiensk, og prøvde som voksen å lære seg sanskrit, tyrkisk og malaisk. Herz hadde et nært forhold til teologen Friedrich Schleiermacher, som også ble medlem av hennes salong. Sammen leste de italiensk, Shakespeare og diskuterte Schleiermachers kritikk av religiøs dogmatisme. Den tyske salongvertinnen Rahel Varnhagen var mer entydig feminist. I hennes salong ble det diskutert hva kjærlighet og ekteskap har med hverandre å gjøre, og andre radikale spørsmål. Heinrich Heine kalte Varnhagen for «universets mest åndfulle kvinne». Det er bevart mer enn 6000 brev fra Varnhagens korrespondanse med nesten 300 personer. Brevvekslingen var en videreføring av konversasjonen.

Liberale og revolusjonære

Den tyske forfatteren Fanny Lewald skrev bestselgerromanen *Jenny* (1843) og brukte deler av inntekten til å etablere en litterær salong som ble treffpunkt for revolusjonære tyske intellektuelle i årene rundt 1848. Lewald var feminist, og sørget for at mange

dagsaktuelle politiske saker ble drøftet. Salongvertinnen Juliette Adam skrev stridsskriftet *Antiproudhske ideer om kjærligheten, kvinnen og ekteskapet* (1858), der hun hevdet at et folks sivilisasjonsnivå er avhengig av hvor fritt kvinnene får utfolde seg. (Den franske anarkisten Pierre Joseph Proudhon hadde hevdet at kvinner ikke er sosiale vesener i samme grad som menn.) Den franske arkeologen og forfatteren Jane Dieulafoy innredet sin salong som en orientalsk praktsal med persiske tepper og palmer, men foretrakk at samtalen ble holdt på et akademisk høyt nivå.

Den russiske dikteren Jewgenja Rostopochina hadde en salong i St. Petersburg der blant andre Leo Tolstoj var fast gjest. Hun kritiserte tsarregimet, og satt en periode i fengsel. I disse liberale russiske salongene var det ikke uvanlig at spioner prøvde å få innpass som vanlige deltakere. Den meste berømte av de russiske salongkvinnene er imidlertid fyrstinne Sinaida Wolkonskaja, som hadde et praktfullt palass i Moskva. I tillegg til å lede sin egen salong var hun forfatter, komponist og amatør-operasanger, og skrev en opera på italiensk. Utfoldelsen kunne altså skje på mange måter, alt etter hva samfunnet kunne tolerere og hva som var kvinnenens interesser og talenter.

Norske salonger

I 1998 publiserte en gruppe kvinnelige forskere det omfattende verket *Nordisk salonkultur: Et studie i nordiske skønånder og salonmiljøer 1780–1850*. Artiklene viser at salonger og varianter av salonger fantes flere steder i Norge. Christiane Koren dannet en salong som på begynnelsen av 1800-tallet møttes på Hovin i Ullensaker. Hovin-kretsen besto av menn og kvinner som fikk betydning i norsk kulturliv, blant andre Niels Treschow. «Mor Koren» som hun ble kalt, knyttet medlemmene sammen gjennom

opplesninger, samtaler og musikk når de møttes, og gjennom å la brev og dagbøker sirkulere utenom møtene. Selv skrev hun dramaer og dikt, men det er hennes dagbøker som har størst kulturhistorisk verdi i dag.

Mer oppsiktsvekkende er det såkalte «Ulvik-parlamentet». Ulvik i Hardanger var i årene 1830-50 en fattig og nesten veiløs bygd. På den lille gården Holmen bodde Catharine Kølle, som etter farens død drev gårdsbruket sammen med sine to søstre. Kølle inviterte lensmannen, prestefamilien og noen bønder i nærområdet til Holmen på søndager etter kirketid. Etter hvert samlet både menn og kvinner seg på gården hver søndag når hun ikke var ute på sine lange reiser til fots (to ganger helt til Italia). I hennes salong var aktivitetene høytlesing og diskusjoner, samt sirkulasjon av bøker, magasiner og aviser.

Kvinneforskeren Anka Ryall ved Universitetet i Tromsø skriver i det nevnte verket: «Det mer eller mindre uttalte formålet var å gjøre bøndene i stand til å dele Catharine Kølles anskuelser og estetiske vurderinger. Formen var likevel svært uformell, og det var rom for både dans og sang. I tråd med vertinnens ønske var det en fri og utvungen omgangstone kretsens medlemmer imellom» (s. 408). Kølle var en intellektuelt nysgjerrig kvinne som korresponderte med enkelte tyske professorer. Hun var en verdensborger som ville drive smaksdannende opplysningsarbeid.

Men ikke alle liker jenter med bein i nesa. En mannlig deltaker skrev senere om hennes salong: «Storthing og Regjering, Konger og Keisere, Parliamenter, Krig og Fred rundt omkring paa Kloden diskuteredes indgaaende, alt muligt behandledes og bedømtes og fordømtes uden Skaansel naar det ikke gik efter Jomfru Præsidentens ufeilbare Mening hvortil det hele Ulviksparliament pligtskyldigst gav sin Stemme».

En utdødd institusjon

Mot slutten av 1800-tallet begynte den litterære salong en langsom kvelningsdød. En av grunnene til dens undergang var at forholdet mellom den private og den offentlige sfæren endret seg.

Mye av det som på 1600-tallet foregikk i private kretser, var på 1800-tallet flyttet ut i den offentlige sfære. Diskusjoner om religiøse, moralske, politiske og litterære spørsmål gikk over i offentlige publikasjoner (f.eks. aviser) der meninger og synspunkter kunne brytes i åpenhet. Noen forfattere mente dessuten at den nye tids litteratur – realismen og naturalismen – ikke egnet seg for salongenes litterære vurderinger. Émile Zola latterliggjorde salongkvinner som «har lest sine klassikere, slik andre har lært å spille piano», men ikke var oppdatert på den nye tids litteratur. I et intervju i 1891 uttalte den franske forfatteren Anatole France at de naturalistiske romanene ikke egnet seg som konversasjonstema for kvinner i salongene. Disse romanene inneholdt ikke subtile kjærlighetshistorier eller det psykologiske raffinementet som salongkvinnene satte pris på. Salongkulturen var ifølge France først og fremst interessert i psykologi, i menneskets sjelsliv.

Uansett hadde salongene en historisk funksjon. De utgjør etapper i demokratiets og likestillingens historie. Etter stemmeretten var ikke salongene lenger nødvendige som frie ventilasjonsrom for synspunkter. Kvinnene tok heller steget ut i den politiske offentligheten med sine meninger, posisjoner og kamper. Den største kampen for kvinnene ble å få direkte innflytelse på samfunnets politiske liv og dermed større mulighet til å endre sine egne livsbetingelser.

Boklig matpakke i Fredrikstad

» Sjelden har vel en kneip med gulost fått seg et bedre litterært tilbehør. De ansatte i Skatteetaten i Fredrikstad fikk seg litt åndelig føde i lunsjpausen da de ansatte ved Fredrikstad bibliotek sist i september besøkte etaten under vignetten «Nistepakka», melder Fredrikstads Blad.

Biblioteket har nemlig satt i gang et nytt tilbud, der de besøker bedrifter i kommunen og tilbyr opplesning og bokprat i lunsjpausen. Dermed ble de ansatte ved skatteetaten presentert for en litterær skattkiste, mens de til vanlig blar seg gjennom mellomleggspapir og tørre brødskriver, skriver avisen. Prosjektet er finansiert av Nasjonalbiblioteket, og er gratis for arbeidsplasser.

Forfatter truet, bibliotekarrangementer innstilt

Forfatter tvunget til taushet

Hans meningamotstandere skulle drepe familiemedlemmer om forfatteren ikke holdt munn.

AV: MATIAS SMØRVIK
PUBLISERT 24.09.2013 23:57
SIST OPPDATERT 25.09.2013 00:31

Flere forfattere skulle holde innlegg i Skien bibliotek om nettopp yttringsfrihet. Nå er ett innlegg strøket og flere andre arrangementer i Norge avlyst. Grunnen er at forfatteren, som bor i Norge, har fått familien sin truet på livet.

For arrangøren var det aldri noen tvil om at familiens sikkerhet måtte veie tyngst.

Sitter en falmer med

PÅ JOBBJAKT? BLIEN HER
Varden.no

Varden
«Liker»
13 361 personer liker Varden.
Agnes

» Skien bibliotek måtte stryke et innlegg i en debatt om yttringsfrihet og flere andre arrangementer i Norge måtte avlyses, etter at familien til en forfatter bosatt i Norge ble truet på livet.

For arrangøren var det ifølge avisen Varden ikke noen tvil om at familiens sikkerhet måtte veie tyngst. Fribykoordinator i Skien kommune Liv Greve sier at forfattere som kommer til Norge stort sett er trygge, men at fribyordningen, som skal gi forfulgte forfattere et fristed for å ytre meningene sine, lite har å si i forfatterens hjemland. Forfatteren selv sier at han er ved godt mot, selv om han frykter for familiens sikkerhet.

Bergen skal lese Holmås

» Romanen *Regn*, som er skrevet av bergensforfatteren Stig Holmås, og blant annet handler om bergensregn, oppvekst og familiesamhold, ble årets opplesningsbok i prosjektet «Bergen leser sammen» på Bergen Offentlige Bibliotek.

Biblioteket hadde ifølge BA invitert både byrådet, fotballklubben Brann, forfattere og videregående skoler til å lese høyt fra romanen, som vant en avstemning om hvilken bok bergenserne helst ville høre. Biblioteket laget også en egen utstilling om Stig Holmås' forfatterskap.

Skolebibliotekets verdi i Kentucky og Norge

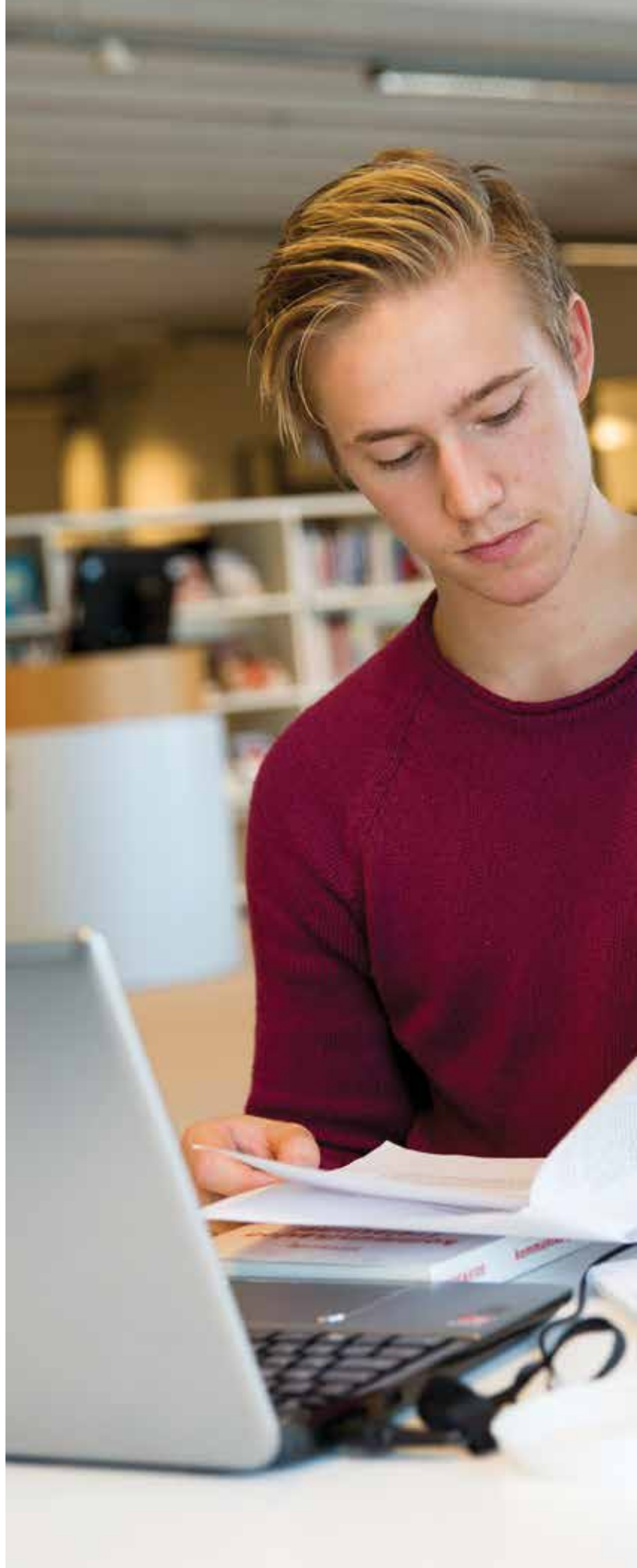
Skolebiblioteket har endret seg en god del med overgangen til det 21. århundret: nye roller, ny teknologi og nye læringsmetoder har vunnet innpass. Her skal vi prøve å sammenlikne utviklingen i Norge og delstaten Kentucky, og finner ut at situasjonen nok ikke er så forskjellig som en kunne tro i utgangspunktet – og kanskje Kentucky har noe å lære av Norge.

Kentucky Library Association har et mål om å tilby «leadership for the development, promotion and improvement of library and information services and the profession of librarianship in order to enhance and ensure access to information for all.» Ikke så langt fra Norsk bibliotekforenings erklæring i prinsippprogrammet 2012-2014 at «Publikum skal ha gratis tilgang til informasjon i enhver form gjennom bibliotekene.» Ikke så rart heller, når en tenker på at verdigrunnlaget i de to landene er det samme: 1814 har sitt opphav i 1776. Vi skal heller ikke glemme at bibliotekpionéren og -reformatoren Arne Kildal fikk sin begynnelse som bibliotekar i USA i 1907.

Grunnleggende holdninger i Norge og USA om verdiene av bibliotek har klart sine røtter i liknende holdninger om demokrati og utdanning, og som oftest hører en slike tanker uttalt om folkebibliotekene i de to landene. Hva sier lovgivning og offentlige uttalelser om skolebibliotekenes status i USA og Norge? Her skal vi konsentrere oss om delstaten Kentucky. Kan Kentucky være et land det er naturlig å sammenlikne med? De to har nesten samme befolkningstall (Kentucky er noe mindre, med sine 4,3 millioner etter siste beregning for 2012, i forhold til Norges 5 millioner). Og, selv om Statistisk sentralbyrå ikke opererer med

etnisitet som sådan i befolkningsstatistikken, ser det ut som begge har ca. 14% innbyggere med minoritetsbakgrunn. I tillegg er Kentucky også langstrakt, som Norge, riktignok øst-vest i stedet for nord-sør, med liknende konsekvenser for kommunikasjonen.

»
Av Johan Koren,
koordinator,
biblioteket ved
Murray State
University.

Lærdom. Kanskje kan USA lære noen av Norges regional og nasjonale bibliotektiltak?

Lovgivning

Norsk lovgivning ser ut til å ha operert med skolebibliotek nærmest som lillebroren til folkebiblioteket og gjerne som en del av andre lover. I 1947 ble alle folkeskoler pålagt å ha bibliotek, og fra 1985 skulle alle offentlige skoler ha skolebibliotek. Merkelig nok falt dette påbudet bort med opplæringsloven, der det heter at «Elevane skal ha tilgang til skolebibliotek.» Var tanken å styrke samarbeidet med folkebibliotekene? Det sto jo i bibliotekloven at det skulle være et organisert samarbeid mellom folkebibliotekene og de kommunale skolebibliotekene. Men dette kravet om samarbeid er foreslått fjernet i revisjon til folkebibliotekloven, og det vekker bekymring. Norsk bibliotekforening gjør rett i å påpeke i sin høringsuttalelse at dette forslaget kan få uheldige konsekvenser for skolebibliotekutviklingen.

I Kentucky, derimot, har det ikke vært noe lovpålagt krav om samarbeid mellom folkebibliotek og skolebibliotek. Derimot eksisterer det særskilt lovgivning i delstaten med hensyn til skolebibliotek og skolebibliotekets bemanning. Kentucky Revised Statute 158.02 av 14. juli, 2000 pålegger alle skoler å tilrettelegge skolebibliotek med formålet «to promote information literacy and technology in the curriculum, and to facilitate teaching, student achievement, and lifelong learning.» Med hensyn til den bibliotekfaglige kompetansen står det videre at:

Schools shall employ a school media librarian to organize, equip, and manage the operations of the school media library. The school media librarian shall hold the appropriate certificate of legal qualifications . . .

Gjeldende sertifikat får kandidatene etter godkjent universitetsstudium og bestått standardisert prøve i bibliotekfag. Jeg skal snakke mer om skolebibliotekarutdanning senere.

Dessverre har den samme lovparagrafen fra Kentucky noe som har vært kalt en «weasel»-ordning, dvs en setning som gir skoleadministrasjonen anledning til å slippe unna kravet om én skolebibliotekar pr. skole. Det står nemlig at «A certified school media librarian may be employed to serve two (2) or more schools in a school district with the consent of the school councils.» Skolerådene i to eller flere skoler kan bestemme at skolene kan dele på skolebibliotekaren. Dette har ført til at et skoledistrikt i Vest-Kentucky har én skolebibliotekar for 8 barneskoler! En annen distrikt har bestemt at en enkelt skole kan ansette en skolebibliotekar i så liten som 0,2 stilling. Og nok et skoledistrikt har nylig sjaltet skolebibliotekaren fullstendig ut av biblioteket sammen med de skjønnlitterære bøkene og døper selve biblioteket om til «Project and Research Center»!

Skolebibliotekarutdanning

Norge har kun én institusjon som tilbyr det en kan kalle «ren» skolebibliotekarutdanning, til tross for den tradisjonsrike bibliotekarutdanningen ved tidligere Statens bibliotek- og informasjonshøgskole, nå en del av Høgskolen i Oslo og Akershus, og det forholdsvis nye studiet i dokumentasjonsvitenskap ved Universitetet i Tromsø. Begge disse institusjonene, og andre, tilbyr kurs i skolebibliotekkunnskap, men det er Universitetet i Agder som har et komplett skolebibliotekstudium til og med bachelorgrad, takket være innsatsen fra Elisabeth Tallaksen Rafste, Norges første doktor i skolebibliotek, Tove Pemmer Sætre og andre. Undertegnede ble kjent med begge under sine år ved fylkesbiblioteket i Nordland fra 1994-1997 og senere forsøket med grunnfag i samlingsutvikling for ABM ved Høgskolen i Nesna fra 1997.

Kentucky, derimot, har hele fire universitet som tilbyr skolebibliotekarutdanning.¹ Alle 4 har etablert mastergradsutdanninger, i tråd med retningslinjer utgitt av Association of American School Librarians (AASL), skolebibliotekarenes divisjon i ALA. I samarbeid med lærerutdanningens akkrediteringsråd Council for the Accreditation of Educator Preparation, tidligere NCATE, har AASL utarbeidet standarder for utdanning av skolebibliotekarere. Den siste utgaven er fra 2010, og inneholder fem standarder: Undervisning og læring, Lesing og leseferdighet, Informasjon og kunnskap, Markedsføring og lederskap, og til slutt Programadministrasjon. Akkreditering er en ny utvikling i Norge, med etablering av NOKUT, Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning, i 2003. Det er interessant å notere seg at Høgskolen i Oslo og Akershus fikk sitt mastergradstudium i bibliotekstyring og ledelse akkreditert i februar 2012, samt et ph.d-studium i bibliotek- og informasjonsvitenskap i september 2012.

Videreutdanning og andre ressurser for utøvende skolebibliotekarere

Ingen yrker er tjent med å se sine utøvere fullføre grunnutdanningen, for så å sette i gang med arbeidet, og aldri ta videreutdanning eller holde seg orientert om nye utviklinger. Norge har jo sett flere statsfinansierte initiativ i de siste årene, med Gi rom for lesing!, Skolebibliotekløftet og det nylig avsluttede Program for skolebibliotekutvikling, alle knyttet til den nasjonale skoleutviklingen med Kunnskapsløftet.

Få nasjonale eller regionale tiltak av denne art har sett dagens lys i Kentucky eller nasjonen USA forøvrig. Vi har en skolebibliotekskonsulent i utdanningsdepartementet i delstatshovedstaden Frankfort, men stillingen er bare 50%--den andre halvdelens skal dekke kontrollen med pensumbøker til grunnskolen og den videregående skolen. Likevel har denne halve stillingen prestert å levere flere nyttige produkter, spesielt heftet *Beyond Proficiency: Achieving a Distinguished Library Media Program* (2001), revidert som webdokument i 2010, med tittel *Beyond Proficiency @ Your Library*. I likhet med Skolebibliotekløftet er det siste et ledd i ALAs @ your library kampanje.

Likevel ser det ut til at en nasjonal kampanje for skolebibliotek er på trappene i USA. Under Vintermøtet i ALA i Seattle i januar 2013 behandlet styret i ALA en rapport fra et utvalg som var nedsatt i 2012 av daværende ALA President Margaret Sullivan til å utvikle en strategisk plan for en kampanje for å rette bevisstheten mot konsekvensene av nedbemanning og deprofesjonalisering av skolebibliotekene for utdanningen og elevenes testresultater. Første salve i kampanjen kom i sommer i form av en erklæring fra Barbara Stripling (selv skolebibliotekar), og den nye ALA presidenten, med tittel *Declaration for the Right to*

Libraries, der skolebibliotek får en sentral posisjon som utdannings-, sosialt og kulturelt senter. Striplings kollega som AASL president, Gail Dickinson, uttrykte sin støtte for erklæringen, og oppfordret ALA medlemmer og medlemmer i delstats- og lokallag til å undertegne dokumentet.

Kan USA lære av Norge?

Som regel har Norge vært låntaker i forhold til USA med hensyn til grunnleggende filosofi, strukturer og kampanjer, men kanskje USA har noe å hente fra «lille Norge» denne gangen? Skolebibliotekløftet var et resultat av et samarbeid mellom fagforeninger, forfatterforeninger og interesseorganisasjoner. USA har ikke samme tradisjon med slike samarbeidsformer. Likevel så vi de første skrittene i denne retningen da den største utdanningsinteresseorganisasjonen, National Education Association, i sommer stemte for å støtte AASL i sin lobbyvirksomhet i Washington i forbindelse med revidering av den sørgelige *No Child Left Behind* loven av 2001 som intensiverte hele jaget med standardisert testing i skolene, slik at skolene ofte har liten tid og økonomi til overs for skolebibliotekene.

Noter

¹ Flaggskipet University of Kentucky i Lexington, Eastern Kentucky University i Richmond, Western Kentucky University i Bowling Green, og Murray State University, helt vest i delstaten, i den lille byen Murray.

Fire Oslo-bibliotek kan bli nedlagt

» Kulturetaten i Oslo foreslår å legge ned bibliotekene på Tøyen, Smestad, Bjerke og Nordtvedt for å spare 12,1 millioner kroner. Dermed mister bydelen Tøyen, som ble lovet et skikkelig løft når Munch-museet flytter til Bjørsvika, ifølge Aftenposten, enda en institusjon.

Tillitsvalgt og spesialbibliotekar Åse Marie Hveem sier til avisen at hun mener Tøyen-boerne nå mister et samlingssted og en møteplass. Selv om bibliotek ikke står nevnt spesifikt i Tøyen/Munch-avtalen, synes hun det er underlig at filialen blir foreslått nedlagt når oppgradering av området er utropt som en egen storsatsing.

Ifølge Kulturetatens budsjettforslag for 2014 blir det foreslått å «avvikle driften av Smestad, Bjerke, Nordtvedt og Gamle Oslo filialer». Pengene som blir spart inn, skal blant annet gå til å dekke rammekutt for 2013-2016 og til åpningen av Nydalen filial. Direktør Hilde Barstad i Kulturetaten sier imidlertid at ingenting er avgjort når det gjelder de fire bibliotekene. Etaten gjør nå derfor en konsekvensutredning av tiltakene, og har ennå ikke konkludert.

Kulturbyråd Hallstein Bjercke (V) sa midt i oktober at det var for tidlig å si noe om budsjettkonsekvensene på bibliotekfronten, og at han ville avvente konsekvensutredningen.

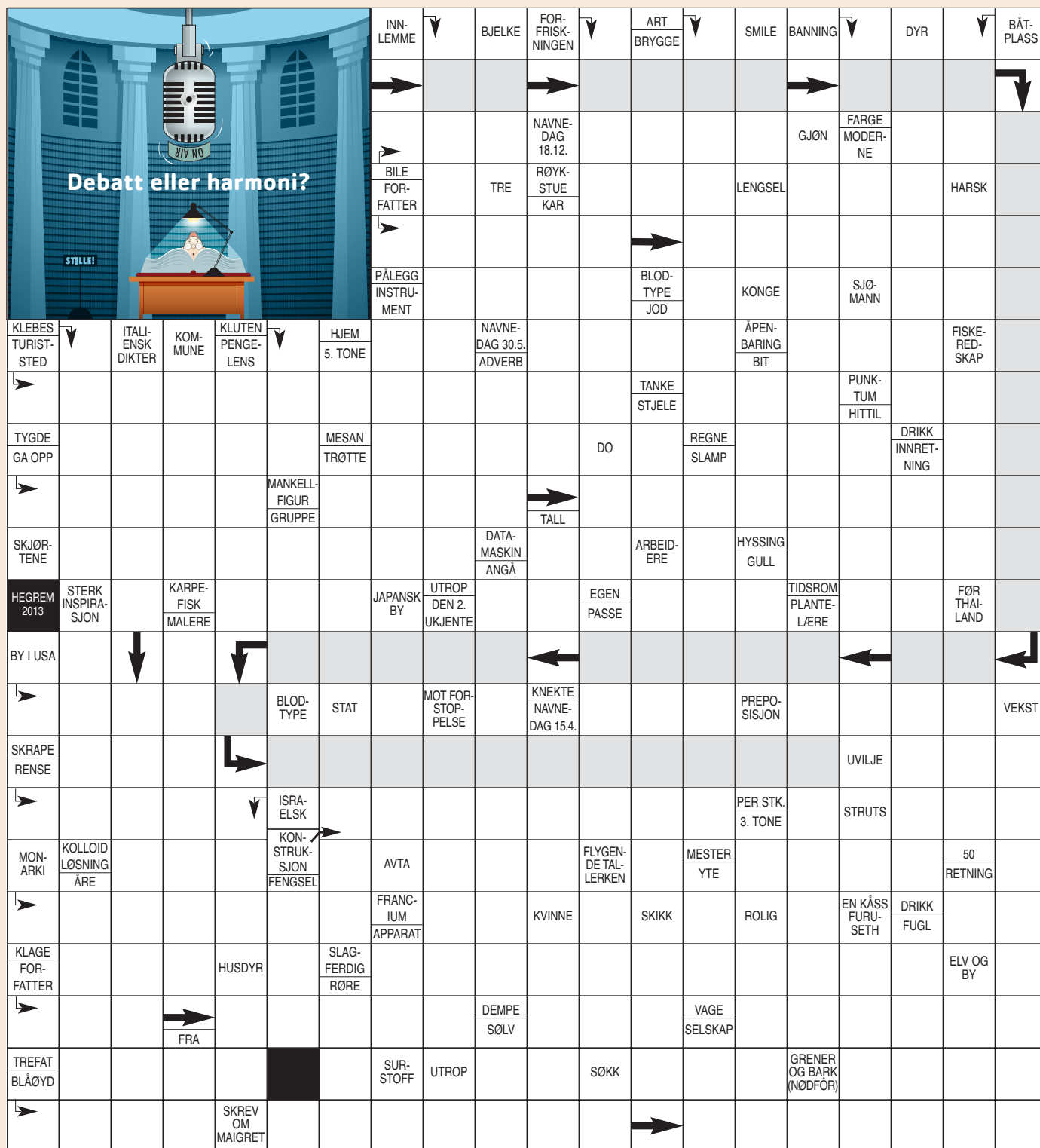
Vil ha mer liv og farger i danske bibliotek

» Danske folkebibliotek må få mer liv, og støvet må bankes av dem. Det må bli slutt på kjedelig arkitektur og grå overflater, mener en prosjektgruppe fra den danske Kulturstyrelsen og Real Dania, som tidligere i høst kom med utspillet «Modelprogram for folkebiblioteker» om hvordan folkebibliotek kan legges opp rent fysisk. Hensikten er å gi kommunene et verktøy som kan gi dem ideer om hvordan de kan sikre fortsatt liv i lokalsamfunnet, skriver Jyllands-Posten.

– Folkebiblioteket er det lokale kulturtilbudet flest bruker, og det finnes i alle landets kommuner. Derfor spiller det en helt sentral rolle som kulturelt senter, og det er meget viktig at vi også i fremtiden matcher innbyggernes mange forskjellige behov, sier kontorsjef Tone Vind i Kulturstyrelsen.

Sjefkonsulent Helle Kolind Mikkelsen i det danske kommuneforbundet sier at det er mange brukbare verktøy i programmet, samtidig som det er plass til at kommunene selv kan tilpasse rådene til sine egne prosjekter. Hun mener også at initiativet kommer på riktig tidspunkt. En kartlegging av danske kommuners planer og prosjekter for de lokale bibliotekene, viser nemlig at nesten to av tre spurte kommuner har aktuelle planer om å gjennomføre større forandringer på bibliotekene. Det er derfor nå riktig mange kommuner som er i ferd med å planlegge utbygginger, ombygginger og renoveringer av bibliotekene, sier hun til avisen.

Send løsningen (den markerte setningen) til kryssord@bokogbibliotek.no, innen 15. november.

Løsningen på kryssordet i nr 4/2013 var:

«I denne utgaven kan du lese om hva de politiske partiene mener om bibliotek»

Vinneren ble Inger Aass, Geithus.

Vi gratulerer med premien, som er et års abonnement på Bok og Bibliotek.

Kjære festivalarrangør

I Bok og Bibliotek 6/11 publiserte vi en artikkel om litteraturfestivaler. Redaksjonen tenkte den gang at dette dreide seg om en håndfull, men etter å ha arbeidet med artikkelen, fant vi imponerende mange.

Oppslaget i nr. 6/11 resulterte videre i mange spørsmål til redaksjonen om hvor man kunne finne en oversikt. Dette er den direkte årsaken til at vi nå oppretter en enkel kalender som det er opp til deg å være med på å fylle. På motstående side har vi laget et utkast til kalenderen. Vi gjør oppmerksom på at dette er en foreløpig skisse, en virkelig kalender vil fylle flere sider i bladet.

Deltakende festivaler vil bli oppført i kalenderen i alle utgavene av Bok og Bibliotek under den måneden litteraturfestivalen arrangeres. I utgaven i forkant av arrangementet vil oppføringen utvides med de opp-

lysninger du gir oss. (Se eksempel på Litteraturfestivalen i Sarpsborg i november.)

I de andre månedene er det oppført kun navnet på festivalen. (Se februar, mars og april i vedlagte utkast.)

Vår kontakt vil være Lars-Kristian Berg, som treffes på telefon 9300 3338 eller via mail: lakris@lakrismedia.no.

En oppføring i litteraturfestallisten koster kun kr. 1 990, inkl. mva. per år.

For å komme i gang, tilbyr vi denne prisen for oppføring ut 2014. Oppføringen fornyes automatisk og løper til skriftlig oppsigelse foreligger.

Kalenderen vil i 2014 også bli lagt ut på nettet.

I tillegg oppnår du 25 % rabatt på annonse for litteraturfestivalen

Norske litteraturfestivaler 2013/14

Nedenfor finner du en oversikt over norske litteraturfestivaler satt opp i den måneden den sist ble arrangert. Listen kommer i hver utgave av Bok og Bibliotek. I utgaven før arrangementet vil det være en utvidet presentasjon.

Ta kontakt med Lars-Kristian Berg på telefon 9300 3338 eller via mail: lakris@lakrismedia.no for flere detaljer.

JANUAR

Ingen arrangementer

FEBRUAR

Finnmark Internasjonale litteraturfestival

www.finnlitt.org

MARS

Vinterfestuka, Narvik

www.vinterfestuka.no

Nordisk samtids poesifestival. Rolf Jacobsen-dagene. Hamar

www.samtids poesifestival.no

APRIL

Bok i Lofoten, Vågan

www.norbib.no

Grimstad Barnebokfestival

www.barnebokfestivalen.no

Uppdalsdåggan

www.steinkjer.folkbibl.no

M AI

Æ Å Trondheim litteraturfestival

www.forfattersentrum.no

De litterære festspill, Bergen

www.forfattersentrum.no

Norsk litteraturfestival Sigrd Undset-dagene, Lillehammer

www.litteraturfestival.no

Vise- og lyrikkfestivalen, Haugesund

www.viseoglyrikk.no

JUNI

Juni-dialoger, Tvedestrand

Lofoten internasjonale litteraturfestival, Reine

www.reineord.no

Oslo Comics Expo Tegneseriefestival

www.oslocomicsexpo.no

Urdu-norsk poesifestival, Oslo

Volumfestivalen, Elverum

www.volumfestivalen.no

Dei nynorske festspela, Ørsta/Volda

www.aasentunet.no

Det Vilde Ord

www.detvildeord.no

JULI

Magnhild Haalke festivalen, Rørvik

AUGUST

Ibsen- og Hamsundagene, Grimstad

www.ibsenhamsun.no

Fest i Fjaler

Bjørnsonfestivalen, Molde

www.bjornsonfestivalen.no

Møllerbyen litteraturfestival, Moss

www.mollebyenlitteratur.no

SEPTEMBER

Ulvik Poesifest

4. – 7. september 2014.

"Olav H. Hauge-dagane" sitt føremål er med utgangspunkt i Olav H. Hauge sin forfatterskap og poesi som litterær sjanger å skapa ein møtestad for poesi og litteraturfaglege spørsmål.

www.poesifestival.no

Ord i Grenseland i Fredrikstad

www.ordigrenseland.no

Tegneseriefestivalen Raptus, Bergen

www.raptus.no

Oslo bokfestival

www.oslobokfestival.no

Litteraturfest Røros

www.litteraturfest.no

Kapittel, Stavanger

www.kapittel.no

Litteraturdagane i Vinje

www.visitrauland.com/Aktoer/

Litteraturdagane-i-Vinje/

Fjelllitteratur, Finse

www.fjelllitteratur.no

Appelsinia

www.skien.kommune.no/appelsinia

OKTOBER:

19.- 27. oktober 2013

www.litteraturfestivaleniakershus.no

Litteraturfestivalen i Grue.

30. oktober – 3. november 2013

www.gruelitteraturfestival.com

Oslo Poesifestival

www.oslopoesi.no

Krimfest Sunnfjord

www.krimfest.no

Ordkalotten, Tromsø

www.ordkalotten.no

Forfattersleppet, Bergen

www.forfattersentrum.no

Litteratursymposiet i Odda

www.litteratursymposiet.no

Fjellfestival på Finse

Litteraturuka i Drammen

www.litteraturukaidrammen.no

Litteraturdagene i Mandal

Kongsberg krim

www.kongsbergkrim.no

Nynorske litteraturdagar, Aurland

www.nynorskelitteraturdagar.no

Krimscenen, Sandefjord

www.nettforlaget.no

NOVEMBER

Litteraturuka i Sarpsborg.

Norges eldste etablert i 1949.

3. – 9. november 2013.

I år er det Språkets år og Litteraturuka Sarpsborg vil ønske velkommen til en uke i det litterære språkets mangfold. Ikke bare det skjønnlitterære språket, men også andre litterære former som rommer ordet og språket, nemlig poesien, musikken og kunsten.

Det er Munch-jubileum i år, og med kapasiteter som komponist og forfatter Ketil Bjørnstad, tegner og forfatter Steffen Kverneland, lokale kapasiteter som komponist Karsten Brustad, ensemblet Energico og kulturskolens elever går vi store opplevelser i møte. En egen Ketil Bjørnstad-festival midt i festivalen har vi også fått plass til, takket være og i godt samarbeid med Sarpsborgs alltid energiske jazzklubb og Musikken Venner. Og mye mye mer!

www.litteraturukasarpsborg.no

litteraturuka

i Vestfold

2013

4. – 10 november 2013.

www.litteraturuka.no

Litteraturfestivalen i Akershus

www.litteraturfestivaleniakershus.blogspot.no

bleST litteraturfestival, Tysvær

www.blestlitteratur.no

Falturiltu, Stord

www.falturiltu.no

Rumifestivalen, Oslo

www.rumi.no

SILK, Skudeneshavn

www.silkfestival.no

Forfattere på festningen, Oslo

Nordnorske bokdagen

www.forfattersentrum.no

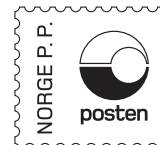
LittSandnes

- litteraturuke i Sandnes

<https://www.facebook.com/pages/LittSandnes-litteraturuke-i-Sandnes/201801176553026?fref=ts>

DESEMBER

Ingen arrangementer

Returadresse: Bok og Bibliotek
DB Partner AS, Postboks 163,
1319 Bekkestua

Fotokonkurranse

Send oss ditt beste bibliotek-øyeblikk, så får du kanskje bildet ditt på forsiden av Bok og Bibliotek. Vi utlyser med dette fotokonkurransen **«Årets bibliotekbilde»**.

Både bibliotekansatte og brukere kan delta.

Mer informasjon om konkurranse og premier på www.bokogbibliotek.no
- klikk på banneret øverst på høyre side.